

SÜLHƏ APARAN YOLLAR

*Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Heydər Əliyevin
Amerika Birləşmiş Ştatlarına
işgüzar səfəri
1-14 aprel 2001-ci il*

BAKİ - 2001

O x u c u y a

Üçüncü minilliyə müstəqil dövlət kimi qədəm qoymuş Azərbaycan Respublikası özünün ən ağır problemi olan Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə aradan qaldırılması üçün bütün vasitələrdən istifadə etməyə çalışır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin bu istiqamətdəki irimiqyaslı və çoxşaxəli fəaliyyətində müxtəlif beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində aparılan iş, birbaşa danışıqlar, xüsusən də məsələnin həllinə təsir imkanları olan dünya dövlətlərinin başçıları və nüfuzlu ictimai-siyasi xadimlər ilə mütəmadi dialoq mühüm yer tutur.

Münaqişənin sülh yolu ilə tezliklə aradan qaldırılmasında Azərbaycan Respublikası ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədri kimi Amerika Birləşmiş Ştatlarına böyük ümidlər bəsləyir. Prezident Heydər Əliyevin müstəqil Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrdə ölkəmizin ABŞ ilə münasibətləri əsl mənada inkişaf yolu keçərək dostluq, əməkdaşlıq və strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə yüksəlmişdir.

Azərbaycan ilə işgüzar və qarşılıqlı surətdə faydalı münasibətlərdə böyük marağı olan ABŞ bu gün ölkəmizdə və ümumiyyətlə regionda sülhün və sabitliyin bərqərar olunması, münaqişələrə son qoyulması sahəsində ardıcıl səylər göstərir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin 2001-ci il aprelin 1-dən 14-dək Amerika Birləşmiş Ştatlarına işgüzar səfəri dost və tərəfdaş ölkələrimizin birgə səylərlə bölgədə sülh yaratmaq və əməkdaşlıq üçün daha geniş perspektivlər açmaq məramından irəli gəlmişdir.

Səfər zamanı Prezident Heydər Əliyev Vaşinqton və Ki Uest şəhərlərində bir sıra görüşlər keçirmiş, danışıqlar, müzakirələr aparmışdır.

Vaşinqtonda Ağ evdə, ABŞ Prezidenti Corc Buş ilə keçirilmiş görüş Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Amerika Birləşmiş Ştatlarına işgüzar səfərinin proqramında başlıca yer tutmuşdur.

ABŞ-ın vitse-prezidenti Riçard Çeyninin, Dövlət katibi Kolin Pauellin, milli təhlükəsizlik məsələləri üzrə müşavir Kondoliza Raysın, ATƏT-in Minsk qrupunun ABŞ tərəfdən həmsədri səfir Keri Kavanonun, ABŞ-ın Milli Təhlükəsizlik Şurasının Avropa və Avrasiya üzrə baş direktoru Dan Fridin iştirak etdiyi bu görüşdə ölkələrimizi maraqlandıran məsələlərin geniş spektri nəzərdən keçirilmişdir. Prezident Corc Buş və Prezident Heydər Əliyev Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə tənzimlənməsi sahəsində aparılan danışıqların gedişi, ABŞ Konqresi tərəfindən 1992-ci ildə qəbul olunmuş ədalətsiz 907-ci düzəlişin aradan qaldırılması zərurəti, ikitərəfli münasibətlər və onların daha da inkişaf etdirilməsi, Xəzər dənizinin enerji ehtiyatlarının birgə işlənilməsi və dünya bazarlarına nəqli sahəsindəki əməkdaşlıq məsələləri barədə geniş fikir mübadiləsi aparmışlar.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə aradan qaldırılmasına dair aprelin 3-6-da Florida ştatının Ki Uest şəhərində ABŞ adminstrasiyasının vasitəçiliyi və ATƏT-in Minsk qrupu həmsədrlərinin iştirakı ilə apardığı danışıqlar səfərin əsas məqsədlərindən biri olmuşdur. Danışıqlar prosesində dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev Ermənistan Prezidenti Robert Koçaryan, ABŞ-ın Dövlət katibi Kolin Pauell, ATƏT-in Baş katibi Yan Kubiş, ATƏT-in Minsk qrupunun amerikalı həmsədri Keri Kavano, fransalı həmsədri Jan Jak Qayyard və Fransa səfiri Filip dö Suremeyn, Fransa Respublikasının Prezidenti Jak Şirakin şəxsi nümayəndəsi Tieri de Nuaye, Rusiya Federasiyası nümayəndə heyətinin başçısı, xarici işlər nazirinin birinci müavini Vyacheslav Trubnikov, Minsk qrupunun rusiyalı həmsədri Nikolay Qribov ilə görüşlər keçirmişdir.

Ki Uest danışıqlarının ilk günü Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ABŞ-ın Dövlət katibi Kolin Pauell, Minsk qrupunun həmsədrləri və jurnalistlər qarşısında ətraflı, dərin məzmunlu tarixi bəyanatla çıxış etmiş, ərazisinin 20 faizi işğal altında olan, yüz minlərlə vətəndaşı uzun müddətdən həri ağır, dözülməz şəraitdə çadırlarda yaşayan Azərbaycanın qarşılaşdığı haqsızlıqları bütün dünya ictimaiyyətinə çatdırmışdır. Azərbaycan Prezidenti həmçinin qəti şəkildə bildirmişdir ki, Azərbaycan sülhə, 1994-cü ildə əldə olunmuş atəşkəs rejiminə sadıqdır və münaqişənin beynəlxalq hüququn prinsip və normalarına, dövlətlərin ərazi bütövlüyü, sərhədlərin pozulmazlığı prinsiplərinə uyğun şəkildə həllinin tərəfdarıdır. Münaqişənin həllində beynəlxalq birliyin qətiyyətsizliyindən, Minsk qrupu həmsədrlərinin son dövrdə tutduqları passiv gözləmə mövqeyindən ciddi narahatlığını bildirən Prezident Heydər Əliyevin bu bəyanatı danışıqların gedişinə xüsusi ahəng vermiş və bütün dünyada böyük əks-səda doğurmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin ABŞ-a işgüzar səfəri, Ki Uestdə keçirilən görüşlər, aparılan danışıqlar dünyanın kütləvi informasiya vasitələrinin diqqət mərkəzində olmuşdur.

Amerikanın çox nüfuzlu televiziya kanalları, mətbuat orqanları Ki Uestdəki danışıqların gedişi barədə operativ xəbərlər, geniş şərhlər vermişlər. Kütləvi informasiya vasitələri ABŞ-ın Dövlət katibi Kolin Pauellin iştirakı ilə kiçik Ağ evdə keçirilmiş görüşləri Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə aradan qaldırılması prosesində mühüm addım kimi qiymətləndirmiş, Ki Uest danışıqlarının ATƏT-in Minsk qrupunun və onun həmsədrlərinin fəaliyyətinin canlandırılması sahəsində böyük əhəmiyyət daşıdığını vurğulamışlar.

"Assoşieyted press", "Röyter" agentlikləri, "Vaşinqton post", "Nyu-York tayms", Florida ştatında çıxan "Mayami Herald", "Ze Ki Uest Sitizen" qəzetləri və digər nəşrlər Prezident Heydər Əliyevin Ki Uestdə keçirdiyi görüşlərə, apardığı danışıqlara geniş yer ayırmış, Azərbaycan ilə bağlı analitik yazılar dərc etmişlər.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin ABŞ-a işgüzar səfəri bütövlükdə Amerika-Azərbaycan əlaqələrinin inkişafına dəyərli töhfələr vermiş, eyni zamanda Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllində xalqımızın iradəsinin və haqlı mövqeyinin bütün dünyaya çatdırılması üçün əvəzsiz rol oynamışdır.

İŞGÜZAR SƏFƏRƏ

Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti Heydər Əliyev ABŞ-a
işgüzar səfərə yola düşdü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev 2001-ci il aprelin 1-də ABŞ-a işgüzar səfərə yola düşdü.

Prezident Heydər Əliyev yola düşməzdən əvvəl Bakının Binə beynəlxalq hava limanında jurnalistlərə müsahibə verdi.

- Yəqin sizi maraqlandırır ki, Amerika Birləşmiş Ştatlarına, Floridaya nə üçün gedirəm. Eyni zamanda bilirəm ki, siz bundan xəbərdarsınız. Birincisi, bizim özümüzün məlumat verməyimizdən xeyli öncə bu barədə məlumat bütün dünyada yayılıb. Ona görə əlavə məlumat verməyə ehtiyac yoxdur.

Bu görüş, hesab edirəm ki, çox əhəmiyyətli

görüştür. İndiyə qədər keçirilən görüşlərdən fərqi ondan ibarətdir ki, Amerika Birləşmiş Ştatlarının təşəbbüsü ilə orada Minsk qrupu' həmsədrlərinin hamısı, yəni həm ABŞ, həm Rusiya, həm də Fransadan olan həmsədrlər iştirak edəcəklər. İki prezident - Ermənistan və Azərbaycanın Prezidentləri, cəlb edilən bəzi ekspertlər olacaqdır. Orada bu məsələ üçün bir neçə gün ayrılıqlar ki, ətraflı söhbətlər aparılsın, prezidentlər həm Minsk qrupunun həmsədrləri ilə, yaxud da ki, sonra ayrılıqda görüşsünlər. Orada məlum olacaqdır, hər halda əvvəlcədən bir şey demək olmaz. Proqram təxminən bundan ibarətdir. Buna görə gedirəm, uzaq yoldur. Ancaq mən sizə dəfələrlə demişəm, məsələnin həll

edilməsi üçün haraya lazım olsa, əgər desəydilər ki, bu, Antarktidada olacaq, oraya da gedəcəyik.

Sual: Cənab Prezident, Siz səfərdən bir az əvvəl Rusiyanın Prezidenti Vladimir Putinlə danışmışınız. Bu söhbətdə Qarabağ məsələsi, yəqin ki, müzakirə olunubdur. Əvvəlki illərə nisbətən indi Rusiyanın mövqeyində ciddi dəyişikliklər varmı?

Cavab: Qarabağ məsələsi ki, müzakirə olunub, mən bunu məlumatda vermişəm. Bunu da təsdiq edirəm. Ancaq harada nə dəyişikliklər olacaq, siz bilin ki, mən bu barədə heç bir şey deyə bilmərəm. Hər halda Dağlıq Qarabağ məsələsinin həll edilməsi barəsində Rusiya ilə Azərbaycan arasında son aylar - həm mənim Moskvada görüşlərim zamanı, həm də Prezident Putin Azərbaycanda olarkən çox səmərəli danışıqlar olubdur.

Sual: Cənab Prezident, Ki Uest danışıqlarından sonra Sizin növbəti görüşünüzün Moskvada olacağı bildirilir. Bu, həqiqətə uyğundurmu?

Cavab: Mənim bu barədə məlumatım yoxdur.

Sual: Cənab Prezident, Rusiya mətbuatı yazır ki, Floridada "Konq Respublikası" variantı da təklif oluna bilər. Yəni, Ki Uest sakinləri neçə illərdir özlərini həm "Konq Respublikası"nın, həm də Amerikanın vətəndaşları sayırlar. Bu variant müzakirə olunacaqmı?

Cavab: Bilirsinizmi, dünyada belə variantlar çoxdur. Yalnızdadır ki, vaxtilə ATƏT-ə İsveç həmsədrlik edəndə bizi Aland adalarına dəvət edirdilər. Hətta bizim nümayəndə heyətini də mən oraya göndərdim, baxdılar. Hər yerin öz xüsusiyyəti var. Hər münafişənin öz xüsusiyyəti var. Ona görə biz çalışırıq ki, dünyada olan bütün bu təcrübəni bilək, bundan istifadə edək. Amma kim biza nə təklif edəcəkdir. Ola bilər təklif etsinlər. Əsas o təklif deyil, əsas bizim buna münasibətimizdir.

Sual: Cənab Prezident, ümumiyyətlə, üç həmsədrin mövqeləri üst-üstə düşürmü? Onlar eyni mövqedən çıxış edirlər, yoxsa hərəsinin ayrı-ayrı mövqeyi var?

Cavab: Mənə belə gəlir ki, onların mövqeləri üst-üstə düşür.

Sual: Cənab Prezident, Amerika Birləşmiş Ştatlarının dövlət departamentinə istinadən belə bir xəbər yayılıb ki, Dağlıq Qarabağın rəhbərliyinin də danışıqlarda iştirakı variantı müzakirə oluna bilər. Biz dünən Respublikaçılar Partiyası ilə əlaqə saxladır. Onlar dedilər ki, əgər belə bir məsələ gündəliyə ciddi şəkildə çıxarılsa, onda Dağlıq

Qarabağın azərbaycanlı icması rəhbərliyinin də danışıqlarda iştirakı tələb olunacaqdır. Buna münasibətiniz necədir, bu, mümkündürmü?

Cavab: Birincisi, bu barədə mənim məlumatım yoxdur. Çox danışıqlar gedir. Ona görə buna şərh vermək istəmirəm. Ancaq keçmiş zamanlarda da danışıqlarda, - bizim səviyyəmizdə, prezidentlər səviyyəsində bu, olmayıbdir, amma aşağı ekspertlər səviyyəsində, - təkid edəndə ki, Dağlıq Qarabağın nümayəndəsi iştirak etsin, həmişə Azərbaycan icmasının nümayəndəsi Nizami Bəhmənovu da iştirak edibdir. Mən indi Nizami Bəhmənovu oraya aparmıram. Çünki mən istəmirəm ki, əvvəlcədən şərait yaradam ki, bəli, siz də gətirin. Amma orada, mənə belə gəlir ki, onların iştirakı mümkün deyildir.

Sual: Cənab Prezident, həmsədrlər bu yaxınlarda bəyan ediblər ki, tərəflər danışıqlar zamanı heç vaxt sülhə indiki qədər yaxın olmayıblar. Sizcə, belə nikbin bəyanatlar üçün əsas varmı?

Cavab: Var.

Sual: Türkiyənin xarici işlər naziri İsmayıl Cəm² Amerika Birləşmiş Ştatlarında danışıqlar aparıb, danışıqlarda Qarabağ məsələsi də müzakirə olunubdur. İsmayıl Cəmin ABŞ-a səfəri Sizin Türkiyəyə səfərinizlə bağlıdır mı? Onun ABŞ-da apardığı müzakirələrin bu məsələyə ciddi təsiri ola bilərmi?

Cavab: Bilirsinizmi, bu, tamamilə təbiidir. Çünki birincisi, Türkiyə Dağlıq Qarabağ probleminə həmişə bizim mövqeyimizdə olubdur. Nəinki bizim mövqeyimizdə olub, Minsk qrupunun üzvü kimi öz söylərini göstəribdir. Bilirsiniz ki, bir çox il bundan öncə Türkiyə şərt qoyubdur ki, əgər Ermənistan silahlı qüvvələri Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqlarından çıxmasalar, Türkiyə ilə Ermənistan arasında heç bir əlaqə qurula bilməz. Bu, onların daimi mövqeyidir. Mən Türkiyədə səfərdə olanda, siz yəqin eşitdiniz, gördünüz, görüşlərim zamanı, xüsusilə Böyük Millət Məclisində bu məsələni kəskin qoydum. Çünki son zamanlar Türkiyənin "soyqırımı" etdiyi haqqında bəzi ölkələrin, xüsusən Fransanın qərarından sonra, mən gördüm ki, bəli, Türkiyədə bəzi dairələrdə müxtəlif fikirlər əmələ gəlir ki, bəlkə münasibəti yumşaltmaq lazımdır. Ona görə bu məsələni Türkiyənin dövlət, hökumət rəhbərləri ilə görüşlərdə, həm də ki, Böyük Millət Məclisində bizim mövqeyimizi bildirdik.

Yəni bunların hamısı, təbii olaraq, Türkiyənin xarici işlər naziri İsmayıl Cəmin Vaşinqtonda görüşlərində də öz əksini tapıbdir. Bu, həmişə belə

olur. Yəni onlar indiyə qədər olan başqa görüşlərdə də həmişə Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin həll olunmasını əsas məsələ kimi qoyurlar. Mən orada, Türkiyədə olanda bildirdim ki, İsmayıl Cəm Amerika Birləşmiş Ştatlarına gedəcəkdir. Mən onunla ayrıca görüşmüşdüm, danışmışdıq. Bu, təkcə onun mövqeyi deyil, dövlətin, hökumətin mövqeyidir.

Sual: Cənab Prezident, Türkmənistan "Kəpəz" yatağının işlənilməsinə dair xarici şirkətlərlə müqavilə imzalamaq niyyətindədir və bu barədə artıq müraciət edibdir. Siz buna necə münasibət bəsləyirsiniz?

Cavab: Belə şeylər çox olar. Bu, neçə ildir ki, davam edir.

Sual: Cənab Prezident, Gürcüstan Marneuli hava limanını, belə deyək ki, türklərin hərbi təyyarələri üçün açıq elan etdi. Orada Türkiyənin hərbi təyyarələri də enə biləcəklər, orada ciddi işlər aparacaqlar.

Cavab: Aparsınlar. Siz çalışırsınız ki, çox şey biləsiniz. Amma siz də bilin ki, dövlətin siyasətini hər gün sizin qarşınızda açmaq olmaz. Onu da nəzərə alsaq ki, bəziləriniz bir xırda şeyi eşidib onun üzərində on beş versiya yaradırsınız. Hər bir versiyayı da camaata sırtmaq istəyirsiniz. Siz məni tanıyırsınız, məndən belə suallara cavab almaq olmaz. Gedib bizim bəzi adamları tutursunuz, onlar təcrübəsizlikdən bilmədiklərini danışirlar. Amma mənimlə siz bu barədə bir az ehtiyatlı olun.

Sual: İndi NATO³-ya münasibətdə Azərbaycan dövlətinin mövqeyi necədir?

Cavab: Əvvəlki kimi. Bilirsinizmi, bu da bir az, belə, boş söhbətdir. NATO-ya daxil olmaq asan məsələ deyil ki. Mən, məsələn, Robertson burada olanda onunla söhbət edirdik, xəbər yayılmışdı ki, Gürcüstan 2005-ci ildə NATO-ya daxil olacaqdır. Onunla söhbət etdikdə dedi ki, yəqin Prezident Şevardnadze bunu nəzərdə tutur ki, 2005-ci ildə NATO-nun qapısını döyəcəkdir.

Sual: Cənab Prezident, İranın energetika naziri Həbibullah Bitərəf gəlmişdi, Siz onunla görüşdə Xudafərinde su bəndinin tikilməsi ilə bağlı çox sərt cavab verdiniz. Bundan sonra İranla Azərbaycan arasında su bəndlərinin tikilməsi sahəsində əməkdaşlıq olacaqmı?

Cavab: Mən nə cür cavab verməli idim? Xudafərin məsələsi köhnə məsələdir. Bilirsiniz ki, torpaqlarımız hələ işğal olunmamışdan əvvəl danışıqlar gedirdi. Mən 1994-cü ildə Tehrandə rəsmi

səfərdə olarkən bu barədə biz geniş danışıqlar apardır. Bəyan etdik ki, o torpaqlarımız işğaldan azad olunmayana qədər orada heç bir tikinti aparıla bilməz. Ona görə mən bu fikrimi bir daha təsdiq etdim. Güman edirəm ki, onlar etməzlər.

Sual: Cənab Prezident, Ermənistan Prezidentinin bildirdiyinə görə, onlar partiyaların, ictimaiyyətin təkliflərinə baxacaqlar ki, Ermənistan hansı güzəştlərlə razılaşa bilər, hansılarla razılaşa bilməz. Siz necə, yəni Azərbaycan ictimaiyyətinin təkliflərini özünüzlə aparırsınız mı?

Cavab: Bilirsinizmi, Azərbaycan ictimaiyyətinin təkliflərini yox, bunlarda mənim üçün naməlum olan elə bir konkret təklif yoxdur. Bunların hamısı mənə məlumdur. Bəzi adamlar bunu indiyə qədər bilmirlər. İndi nəşə beyinlərinə gəlir, elə bilirlər ki, onlar Amerika kəşf ediblər. Bunların hamısı məlumdur. Amma Azərbaycan Respublikası xalqının, vətəndaşlarının bu barədə əhval-ruhiyyəsi mənə məlumdur. Bunları da mən nəzərə alacağam.

Sual: Orada keyfiyyətli dönüş yarana bilərmi?

Cavab: Bilirsinizmi, neçə belə görüş keçirmişik. Bir ümidlə gedirik, başqa vəziyyətdə qayıdırıq. İndi nə olacaq, mən bunu bilmirəm. Hər halda mən oraya ümidlə gedirəm.

Sual: Cənab Prezident, Siz dediniz ki, Azərbaycan ictimaiyyətinin əhval-ruhiyyəsini bilirsiniz. Əbdülxalq Çay ilə görüşünüzdə Siz bildirdiniz ki, mən sülh danışıqlarının hələ tükənmədiyinə əminəm. Amma xalqın əhval-ruhiyyəsi belədir ki, əgər bu yol uğursuz olsa, çoxlu hərbi yolla torpaqları azad etməyin tərəfdarıdır. Siz bu fikri orada konkret olaraq çatdıracaqsınız mı?

Cavab: Bəli, burada demişəm, yəqin ki, orada da deyəcəyəm.

Sual: Cənab Prezident, Ermənistan ilə Rusiya arasında bağlanmış hərbi sazişdə belə bir bənd var ki, əgər tərəflərdən biri hərbi münaqişəyə cəlb olunarsa, o biri tərəf ona kömək edəcəkdir. Bu, nə deməkdir? Bizim Xarici İşlər Nazirliyi də bununla əlaqədar sərt bəyanat vermişdi. Əgər Ermənistanla Azərbaycan arasında hərbi əməliyyatlar başlarsa, Rusiya buna qoşulacaqmı?

Cavab: Onun nə demək olduğunu siz bilirsiniz. Buna izah verməyə ehtiyac yoxdur. Amma konkret nə ola bilər, bunu indidən demək olmaz.

Sual: Cənab Prezident, məlumat yayılıb ki, səhətinizlə bağlı Siz orada müayinədən keçəcəksiniz. Bununla əlaqədar nə deyə bilərsiniz?

Cavab: Mənim səhhətimlə niyə belə çox maraqlanırsan?

Jurnalist: Ötən dəfə Siz dediniz ki, səhhətimlə maraqlanırsınız.

Heydər Əliyev: Birincisi, mənim səhhətim yaxşıdır, narahat olmayın. Mənim səhhətimin yaxşı olmaması barədə düşünənlərin hamısı qoy bilsin ki, Allah məni saxlayıbdir, indiyə qədər bu sağlamlığı veribdir, bundan sonra da verəcəkdir.

Mənim xatirimdədir, 1990-cı ildə Moskvadan Naxçıvana gələndə, özümü, demək olar ki, okeana atdım - həkimsiz, filansız... vaxtilə infarkt keçirmiş adam, həkim nəzarəti altında olan adam idim. Atdım və dedim ki, nə olar - çıxaram, çıxı bilmərəm, bataram. Mən belə adamam. Naxçıvanda mən iki il ağır vəziyyətdə yaşadığım dövrdə səhhətim çox yaxşı idi. Ancaq, mən ötən dəfə, deyərsən, bunu sizə dedim, sizin özünü də məsləhət görürəm ki, 6 aydan bir müayinədən keçin. Xüsusən qadınlar. Ancaq, vaxtım olsa, əlbəttə ki, istərdim cərrahiyyə əməliyyatı aparan adamlar orada iki-üç saatlıq mənə baxsınlar. Bu, təbii bir şeydir. Bunu bir problemə çevirmək və bu barədə versiyalar söyləmək lazım deyildir.

Yaxşı, siz bilin və bütün Azərbaycan cəmiyyəti də bilsin, xalq da bilsin. Mən bütün bu danışqları aparıram, bütün bu zəhməti, əziyyəti öz üzərimə götürmüşəm və bütün söyləri göstərirəm ki, Azərbaycanı Ermənistanın işğalından xilas edək, ölkəmizin torpaqlarını təmizləyək. Buna görə müxtəlif vaxtlarda müxtəlif variantlar ola bilər. O variantı da istifadə etmək olar, bu variantı da. Bu, ümumiyyətlə tarixən diplomatiyanın xüsusiyyətləridir. Əgər insanın beynində bir şey varsa və ona gedirsə, o gedib dəyəcək divara, kəlləsi də partlayacaq, heç bir nəticə də olmayacaqdır.

Mənim təcrübəm nə qədərdir, mən bilmirəm siz nə dərəcədə bilirsiniz, özünüz bilirsiniz. Amma bəziləri, küçədə gəzənlər hesab edirlər ki, onların təcrübəsi mənimkindən çoxdur. Mənim həm təcrübəm var, həm də dünya görmüşəm. Ola bilər, dünyanın elə bir dövləti tapılmaz ki, onun rəhbəri ilə görüşüb, - sadəcə, salaməleyküm, görüşüb çay içmək məsələsi deyil, - ciddi söhbətlər aparmayım. Mən bütün bu imkanlardan istifadə edirəm, bütün bu görüşləri keçirirəm. Haraya lazım olsa, gedirəm və gedəcəyəm.

Amma bilin, - bunu Milli Məclisin iclasında da dedim, - mən Azərbaycanın mənafeələrinə zərər verən

heç nəyə razı ola bilmərəm. Bu, birincisi. İkincisi, ötən dəfə mən Parisə gedəndə siz hay-küy saldınız, - ANS əsasən, müxalifətin televiziyaşdır, gündə bir adamı "Nəzər nöqtəsi"yə çıxardırırsınız, hansı ki, heç bilmir "Nəzər nöqtə"si nədir, - nə bilim şərəfsiz sülh, filan, peşməkan... Onlar bilmirlər axı, ona görə də gəlirlər, sizi aldadırlar. Siz də başlayırsınız bu barədə suallar verirsiniz, öz fikirlərinizi izah edirsiniz, genişləndirirsiniz.

Danışıqlarda hansısa bir razılığa gəlmək, bu, birinci mərhələdir. Ondan sonra sülh məsələlərini həll etmək, o, böyük bir kompleksdir. O kompleksi həyata keçirəndən sonra, ancaq biz sülhə nail ola bilsək, o saziş imzalana bilər. Amma, indi burada bu ağılsız adamlar camaatda çaşqınlıq yaratmaq üçün, mən təyyarəyə minən kimi deyirlər ki, Heydər Əliyev gedib orada şərəfsiz sülh imzalamağa. Mən sülh sazişi imzalamaq istəsəm də, bu, mümkün deyildir. Sülh elə bir şey deyil ki, gedib mağazadan alasan, cibinə qoyasan. Bu, böyük bir prosesdir. 12 il davam edən və bu qədər gərgin vəziyyətdə olan bir münaqişəni həll etmək üçün bir neçə mərhələdən keçmək lazımdır. Birinci mərhələ hansısa razılığa gəlməkdir. Əgər bu mümkün olarsa, ondan sonra bir neçə mərhələ olacaqdır, ekspertlər işləyəcəkdir və sair. Ondan sonra saziş ola bilər. Bir də, sazişə təkcə Heydər Əliyev imza atmayacaqdır. Əgər biz buna nail olsaq, ona bütün böyük dövlətlər, Minsk qrupunun həmsədrələri, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı imza atmalıdır. Bu, belə deyil ki, mən getdim, Parisin küçəsində imzımı atdım, gəldim. Siz də burada yaydınız ki, Heydər Əliyev şərəfsiz sülh imzaladı. Bundan narahat olmayın.

Sual: Cənab Prezident, 907^{ci} düzəlişlə bağlı bildirirlər ki, onun ləğv edilməsi ilə Ermənistanla təzyiq ola bilər. Siz danışqlarınızda bu məsələni ciddi qaldıracaqsınız?

Cavab: Mütləq, mütləq. Sağ olun.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi Binə hava limanında Milli Məclisin sədri Murtuz Ələsgərov, Baş nazir Artur Rəsizadə, Prezidentin İcra Aparatının rəhbəri Ramiz Mehdiyev və digər rəsmi şəxslər yola saldılar.

Keflavik şəhərində qarşılanma mərasimi

Amerika Birləşmiş Ştatlarına işgüzar səfərə gedən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev aprelin 1-də yolüstü İslandiyanın Keflavik şəhərinə gəldi.

Hərbi təyyarə meydanında dövlətimizin başçısını Keflavik hərbi dəniz bazasının rəhbərləri qarşıladılar.

Buradakı fəxri qonaqlar salonunda Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin hərbi dəniz bazasının rəhbərləri admiral Deyvid Arçison, Duqlas Qobl, Mark Antoni ilə görüşü oldu.

Onlar respublikamızın rəhbərini mehribanlıqla salamladılar, dünyada görkəmli dövlət xadimi kimi tanınan Prezident Heydər Əliyev ilə görüşmək fürsətindən çox məmnun qaldıqlarını söylədilər.

Səmimi sözlərə və qonaqpərvərliyə görə hərbi

dəniz bazasının rəhbərlərinə təşəkkürünü bildirən dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev 1999-cu il aprelin 23-də Amerika Birləşmiş Ştatlarının Hərbi Dəniz Akademiyasında keçirdiyi görüşü, kursantlarla birgə naharı həmişə məmnunluqla xatırladığını bildirdi.

Hava dəniz bazasının rəhbərləri İslandiya haqqında respublikamızın rəhbərinə ətraflı məlumat verdilər, Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi Keflavikdə görməkdən böyük şərəf duyduqlarını bir daha nəzərə çarpdirdilər.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev Keflavik hərbi dəniz bazasının rəhbərlərinə xatirə hədiyyəsi bağışladı. Hərbi dəniz bazasının rəhbərləri də Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə xatirə hədiyyəsi təqdim etdilər.

Dövlətimizin başçısının təyyarəsi ABŞ-a istiqamət götürdü.

VAŞİNQTON GÖRÜŞLƏRİ

Vaşinqtonda qarşılanma mərasimi

Prezident Heydər Əliyev aprel 7-də Vaşinqtona gəldi. Respublikamızın rəhbərini "Endryüs" hərbi təyyarə meydanında ABŞ hökumətinin yüksək vəzifəli şəxsləri qarşıladılar.

Azərbaycan Prezidenti

Heydər Əliyevin

Amerika Birləşmiş Ştatlarının

Prezidenti Corc Buş ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev aprelin 9-da Vaşinqtonda Ağ evdə Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti Corc Buş⁶ ilə görüşdü.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi səmimiyyətlə salamlayan ABŞ Prezidenti Corc Buş bu görüşdən çox məmnunluq duyduğunu bildirdi və Prezident Heydər Əliyevin dostu, ABŞ-ın 41-ci Prezidenti ata Corc Buşun⁶ salamlarını və xoş arzularını dövlətimizin başçısına çatdırdı, dünyada tanınmış görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin şəxsiz liderliyinə, cəsarətinə, geniş

dünyagörüşünə və nadir natiqlik istedadına valeh olduğunu söylədi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Amerika Birləşmiş Ştatlarına səfərə dəvət olunduğuna və burada ona göstərilən yüksək qonaqpərvərliyə, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli üçün Amerika hökumətinin göstərdiyi səylərə, Ki Uest danışıqlarının yüksək səviyyədə təşkilinə görə cənab Corc Buşa minnətdarlığını bildirdi, prezident seçilməsi münasibətilə onu bir daha təbrik etdi.

Ata Corc Buşun səmimi salamlarına görə təşəkkürünü bildirən dövlətimizin başçısı özünün də salamlarını və ən xoş arzularını ABŞ-ın 41-ci Prezidentinə yetirməyi xahiş etdi.

ABŞ-ın Azərbaycan ilə əməkdaşlığa böyük əhəmiyyət verdiyini vurğulayan Prezident Corc Buş ölkəmizlə hərtərəfli əlaqələrin inkişaf etdirilməsini Amerikanın xarici siyasətinin mühüm istiqamətlərindən biri olduğunu nəzərə çarpdırdı.

Xəzərin karbohidrogen ehtiyatlarının işlənilməsi və dünya bazarına nəqlində Amerikanın iri neft şirkətlərinin yaxından iştirakını yüksək qiymətləndirən Prezident Corc Buş öz ölkəsini təmsil edən şirkətlərin işi üçün Azərbaycanda yaradılmış əlverişli şəraitə görə Prezident Heydər Əliyevə təşəkkürünü bildirdi, başçılıq etdiyi hökumətin ABŞ-Azərbaycan strateji tərəfdaşlıq münasibətlərini bütün istiqamətlərdə genişləndirməyə hazır olduğunu vurğuladı.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev dünyanın böyük dövlətlərindən biri olan ABŞ-ın ölkəmizlə bütün sahələrdə əməkdaşlığa maraq göstərməsindən məmnunluq duyduğunu söyləyərək, Xəzərin zəngin enerji ehtiyatlarının işlənilməsi sahəsində ABŞ şirkətləri ilə əməkdaşlığı yüksək qiymətləndirdiyini nəzərə çarpdırdı.

Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəməri layihəsinin gerçəkləşdirilməsi haqqında danışan Prezident Heydər Əliyev bu layihənin xüsusi

əhəmiyyətini qeyd etdi.

Amerika Konqresinin⁷ 1992-ci ildə qəbul etdiyi "Azadlığı müdafiə aktı"na ədalətsiz 907-ci düzəlişin ölkələrimiz arasında münasibətlərin inkişafına mane olduğunu bildirən Prezident Heydər Əliyev bu düzəlişin aradan qaldırılmasının zəruriliyini bir daha vurğuladı.

Amerika Prezidenti Corc Buş başçılıq etdiyi hökumətin 907-ci düzəlişin ləğvi üçün yollar axtarılmasına hazır olduğunu nəzərə çarpdırdı.

Prezidentlər Azərbaycanın ən ağır problemi olan Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə aradan qaldırılması məsələsi ətrafında geniş fikir mübadiləsi apardılar. Azərbaycanın ayrılmaz tərkib hissəsi olan Dağlıq Qarabağa ərazi iddiaları irəli sürən Ermənistanın 1988-ci ildən başladığı hərbi təcavüz nəticəsində ölkəmizin ərazisinin 20 faizinin işğal olunduğunu, bir milyondan çox vətəndaşımızın uzun müddət çadırlarda dözülməz şəraitdə yaşadığını xüsusi vurğulayan Prezident Heydər Əliyev Ermənistan silahlı qüvvələri

- 44589 -

tərəfindən zəbt olunmuş torpaqlarda artıq hər şeyin dağıldığını, talan edildiyini, yerlə-yeksan olduğunu söylədi.

Münaqişənin sülh yolu ilə aradan qaldırılması üçün 1992-ci ildə ATƏT-in Minsk qrupunun yaradıldığını, 1994-cü ildə atəşkəs rejiminin əldə olduğunu xatırladan Prezident Heydər Əliyev 1996-cı ildə ATƏT-in Lissabon Zirvə görüşündə münaqişənin nizama salınmasının baza formulunun müəyyən edildiyini⁸, nizamasalmanın 3 əsas prinsipinin - Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün təmin olunması, Dağlıq Qarabağın bütün əhalisinin təhlükəsizliyinə təminat, Dağlıq Qarabağa Azərbaycanın tərkibində ən yüksək dərəcəli özünüidarə statusunun verilməsi prinsiplərinin Ermənistan Respublikasından başqa ATƏT-in üzvü olan bütün ölkələr tərəfindən müdafiə edilməsini, həmin sammitdən sonra dünyanın 3 böyük dövlətinin - Rusiya, ABŞ və Fransa'nın Minsk qrupunun həmsədrləri olduğunu bildirdi.

Prezident Heydər Əliyev həmsədrlərin fəaliyyətindən, son dövrlərdə Ermənistan və Azərbaycan prezidentlərinin birbaşa görüşlərindən söhbət açaraq, Ermənistan qeyri-konstruktiv mövqe tutduğuna görə münaqişənin sülh yolu ilə həllinin hələlik mümkün olmadığını vurğuladı.

Dövlətimizin başçısı Ki Uest görüşlərinin münaqişənin sülh yolu ilə həllində mühüm addım olduğunu qeyd etdi və bu görüşlərin yeni formatda keçirilməsinin danışıqlara xüsusi xarakter verdiyini nəzərə çarpdırdı.

Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin tezliklə sülh yolu ilə aradan qaldırılmasında ABŞ-ın marağı olduğunu vurğulayan Prezident Corc Buş başçılıq etdiyi hökumətin bu istiqamətdə səylərini artıracağını bildirdi. Cənab Buş dedi ki, zəngin siyasi həyat yolu keçmiş Prezident Heydər Əliyevin qətiyyətli mövqeyi və ardıcıl siyasəti sayəsində regionun mühüm ölkəsi olan, zəngin təbii sərvətlərə,

əlverişli coğrafi-siyasi mövqeyə malik Azərbaycan inkişaf və tərəqqi yolundadır.

Söhbət zamanı ABŞ ilə Azərbaycan arasında qarşılıqlı maraq doğuran bir sıra digər məsələlər də müzakirə olundu.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ABŞ Prezidenti Corc Buşu, vitse-prezident Riçard Çeynini⁹, Dövlət katibi Kolin Pauelli və milli təhlükəsizlik üzrə müşavir xanım Kondoliza Raysı¹⁰ Azərbaycana dəvət etdi. Dəvətə görə minnətdarlıq bildirildi.

Görüş səmimiyyət və qarşılıqlı anlaşma şəraitində keçdi.

ABŞ-ın vitse-prezidenti Riçard Çeyni, Dövlət katibi Kolin Pauell, milli təhlükəsizlik məsələləri üzrə müşavir Kondoliza Rays, ATƏT-in Minsk

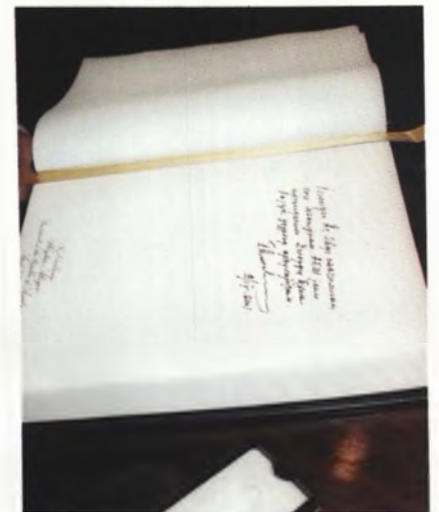
qrupunun ABŞ tərəfdən həmsədrə səfir Keri Kavano, ABŞ-ın Milli Təhlükəsizlik Şurasının Avropa və Avrasiya üzrə baş direktoru Dan Frid, Azərbaycanın xarici işlər naziri Vilayət Quliyev, ölkəmizin ABŞ-dakı səfiri Hafiz Paşayev, Azərbaycan Prezidentinin Katibliyinin rəisi Dilarə Seyidzadə görüşdə iştirak edirdilər.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Ağ evdə fəxri qonaqlar kitabına xatirə sözlərini yazdı.

*Yenidən Ağ evdə olmağımdan çox məmnunam.
Yeni Prezident Corc Buşa böyük uğurlar
arzulayıram.*

*Heydər Əliyev
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
9 aprel 2001-ci il*

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Vaşinqtonda Ağ evin qarşısında jurnalistlərlə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev aprelin 9-da Vaşinqtonda Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti Corc Buş ilə görüşdən sonra, Ağ evin qarşısında jurnalistlərlə görüşüb, onların suallarına cavab verdi.

Sual: Cənab Prezident, Corc Buşla görüşünüz necə keçdi?

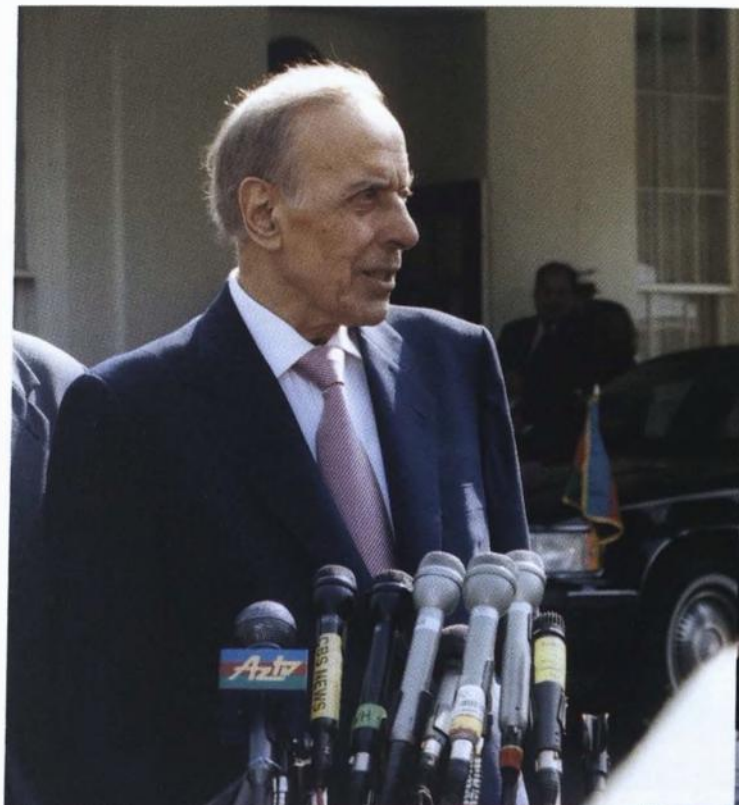
Cavab: Görüş çox yaxşı keçdi. Mən çox razıyam. Biz ilk öncə Amerika Birləşmiş Ştatları ilə Azərbaycan arasında ikitərəfli münasibətlərlə bağlı məsələlər barəsində fikir mübadiləsi apardıq. Bir daha təsdiq etdik ki, münasibətlərimiz strateji tərəfdaşlıq xarakteri daşıyır və əməkdaşlığımızı bu ruhda da davam etdirəcəyik. Biz Xəzər hövzəsinin enerji ehtiyatlarından istifadə məsələlərini də müzakirə etdik. Əlbəttə, keçmiş Sovetlər İttifaqına daxil olan indiki müstəqil dövlətlərə Amerika Birləşmiş Ştatlarının göstərdiyi yardımın Azərbaycana da göstərilməsinə mane olan ədalətsiz 907-ci maddəyə, Konqresin qərarına da toxunduq. Lakin başlıca məsələ, şübhəsiz, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ hərbi münaqişəsidir və biz bu məsələ barəsində ətraflı fikir mübadiləsi apardıq.

ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədri kimi Amerika Birləşmiş Ştatları bu məsələnin dincliklə

nizama salınması üçün məsuliyyət daşıyır. Biz Amerika Birləşmiş Ştatlarının, eləcə də digər həmsədrlərin bu istiqamətdə fəaliyyətinin gücləndiriləcəyinə ümid bəsləyirik.

Sual: Cənab Prezident, Ki Uest danışıqlarından və Corc Buşla görüşünüzdən sonra Azərbaycanla Ermənistan sülhə nə qədər yaxın oldular?

Cavab: Onu ölçməyə mənim hələ vaxtım olmayıbdir.

ABŞ Prezidenti Corc Buşun Vaşinqtonda Azərbaycan və Ermənistan prezidentləri ilə görüşləri haqqında brifinq

Aprelin 9-da ABŞ hökumətinin yüksək vəzifəli nümayəndələri jurnalistlərə həmin gün Ağ evdə Prezident Corc Buşun Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev və Ermənistan

Prezidenti Robert Koçaryan¹¹ ilə keçirdiyi görüşlər barədə məlumat verdilər və bildirdilər ki, Ermənistanla Azərbaycan arasında Dağlıq Qarabağa dair ötən həftə Ki Uestdə aparılmış sülh danışıqları çox uğurlu olmuşdur.

Hökumətin nümayəndələri bildirdilər ki, Corc Buş Prezidentlər Heydər Əliyev və Robert Koçaryan ilə ayrı-ayrılıqda görüşlər keçirmişdir. Görüşlərdə vitse-prezident Dik Çeyni, Dövlət katibi Kolin Pauell, milli təhlükəsizlik üzrə müşavir Kondoliza Rays və Minsk qrupunun üç həmsə-

drindən biri olan səfir Keri Kavano da iştirak etmişlər.

Brifinqin iştirakçılarından biri dedi: "Hər iki görüş öz ruhuna görə son dərəcə səmimi olmuşdur. Prezident Buş hər iki görüşdə bildirmişdir ki, Amerika tərəfi bu ölkələrin sülh naminə göstərdikləri səyləri dəstəkləyir, əldə edilmiş tərəqqini yüksək qiymətləndirir və hələ çox iş görülməsinin zəruriliyini başa düşür".

Onun sözlərinə görə, iyunda Heydər Əliyevin və Robert Koçaryanın İsveçrədə daha bir görüş keçirəcəyi planlaşdırılır. "İsveçrə artıq bəyan etmişdir ki, ötən həftə Floridada mühüm irəliləyiş əldə olunması bu prosesə kömək göstərəcəkdir".

İsveçrədə danışıqlar Ki Uest danışıqlarındakı kimi eyni formatda, Minsk qrupunun üç həmsədrinin - ABŞ-ın, Fransanın və Rusiyanın birgə rəhbərliyi ilə aparılacaqdır. Minsk qrupuna Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatının üzvü olan 11 ölkə, habelə Dağlıq Qarabağ üstündə münaqişənin həlli yolunu tapmağa çalışan Azərbaycan və Ermənistan daxildir.

Brifinqin iştirakçısı izah etdi ki, üç həmsədr "köməkedicisi" rolu oynayır. "Bu rol möhkəm nizamalmaya gətirib çıxara biləcək kompromis işləyib hazırlamağa çalışan hər iki liderə kömək etməkdən ibarətdir".

ABŞ hökumətinin nümayəndəsi aprelin 3-6-da Floridada aparılmış danışıqlara yekun vuraraq dedi: "Hər iki Prezident bu danışıqlara başlayarkən bildirdi ki, möhkəm sülhü ancaq kompromis vasitəsilə təmin etmək olar. Onların səylərinin fərqləndirici xüsusiyyəti belədir. Düşünürəm ki, bu, istər danışıqlar masası arxasında, istərsə də vətənə döndükdən sonra geniş ictimai dəstək qazanılması baxımından onların qarşısında duran çox mürəkkəb vəzifədir. Amma prezidentlər bilirlər ki, bu, öz ölkələri üçün, xalqlarının layiq olduğu gələcəyi qurmaq üçün yeganə üsuldur".

Hökumətin nümayəndəsi vurğuladı ki, Florida danışıqları məxfi xarakter daşıyırdı.

O, əlavə edərək dedi: "Biz dəfələrlə bildirmişik ki, möhkəm nizamlaşmanı təmin edən hər hansı bir qərar regionun əhalisi üçün məqbul olmalıdır".

Azərbaycan Prezidenti

Heydər Əliyevin

Türkiyənin ABŞ-dakı səfiri

Baki İlkin ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev aprelin 9-da Vaşinqtonda Türkiyənin Amerika Birləşmiş Ştatlarındakı səfiri Baki İlkin ilə görüşdü.

Prezident Heydər Əliyevi Vaşinqtonda yenidən salamlamaqdan məmnun olduğunu bildirən səfir İlkin Azərbaycan rəhbərinin Amerikaya səfərini maraqla izlədiklərini söylədi. O bildirdi ki, Floridanın Ki Uest şəhərində aparılan sülh danışıqları Amerika mətbuatı tərəfindən geniş işıqlandırılmışdır. Son dövrdə Azərbaycana və ümumən Cənubi Qafqaz regionuna marağın artdığını vurğulayan diplomat ümidvar olduğunu bildirdi ki, aparılan danışıqların nəticəsində tezliklə sülh əldə etmək mümkün olacaqdır.

Ölkəmizin böyük perspektivləri olduğunu söyləyən Türkiyənin səfiri qəti inamla dedi ki, yaxın beş il ərzində Azərbaycan regionunun ən inkişaf etmiş qüdrətli dövlətinə çevriləcəkdir.

Daha sonra cənab İlkin Türkiyənin və Azərbaycanın Vaşinqtondakı səfirlikləri arasında olan əməkdaşlıqdan söhbət açdı. O, erməni millətçilərinin Amerikada bədnam niyyətlərini həyata keçirmək cəhdlərinin qarşısının alınmasında Azərbaycan səfirliyinin verdiyi dəstəkdən razılıqla danışdı. Prezident Heydər Əliyevin bu istiqamətdə tövsiyələrindən həmişə faydalandıqlarını vurğulayan səfir İlkin Türkiyəyə göstərdiyi diqqətə və yardıma görə dövlətimizin başçısına xüsusi təşəkkürünü bildirdi.

Mart ayının sonunda Türkiyənin xarici işlər naziri İsmayıl Cəmin Vaşinqtona etdiyi səfər barədə Azərbaycan Prezidentinə ətraflı məlumat verən diplomat keçirilən görüşlər zamanı Azərbaycanın qarşılaşdığı çətinliklərin, habelə ölkəmizdən Türkiyəyə çəkiləcək boru xətləri barədə məsələlərin də geniş müzakirə olunduğunu söylədi.

Səfir onu qəbul etdiyinə görə Prezident Heydər Əliyevə bir daha təşəkkür etdi və

Azərbaycan səfirliyi ilə sıx əməkdaşlığı bundan sonra daha da genişləndirəcəklərini vurğuladı.

Prezident Heydər Əliyev səfir İlkin ilə yenidən görüşməyindən şad olduğunu bildirdi, verdiyi geniş və maraqlı məlumata görə ona təşəkkür etdi.

Azərbaycanın gələcəyi barədə söylədiyi xoş sözlərə görə səfirə minnətdarlıq edən Prezident Heydər Əliyev Azərbaycanın və Türkiyənin dost, qardaş ölkə olduğunu vurğulayaraq bildirdi ki, dövlətlərimizin qarşılaşdıqları çətinliklərin aradan qaldırılmasında biz əl-ələ verməli, bir-birimizə dayaq durmalıyıq. Amerika Birləşmiş Ştatlarında erməni diasporunun çox fəal olduğunu xatırladan Azərbaycan Prezidenti ölkələrimizin səfirliklərinin söylərini əlaqələndirməyə, birgə fəaliyyət göstərməyə böyük ehtiyac olduğunu bildirdi, Amerikada yaşayan soydaşlarımızı bu işə daha fəal cəlb etmək barədə tövsiyələrini verdi.

Prezident Heydər Əliyev Türkiyənin xarici işlər naziri İsmayıl Cəmin Vaşinqtona son səfəri zamanı Azərbaycanı maraqlandıran məsələlər barədə də müzakirələr aparılmasını yüksək qiymətləndirdi, martın 12-də Türkiyəyə rəsmi səfəri zamanı dövlət və hökumət rəhbərləri ilə geniş müzakirələr və danışıqlar aparıldığını söylədi.

Azərbaycan Prezidenti Amerika Birləşmiş Ştatlarına bu dəfəki səfərinin də uğurlu olduğunu və bundan razı qaldığını bildirdi. Respublikamızın rəhbəri ABŞ Prezidenti Buş, vitse-prezident Çeyni, Dövlət katibi Pauell, Prezidentin milli təhlükəsizlik üzrə müşaviri xanım Rays, ABŞ-ın Minsk qrupundakı həmsədri Kavano ilə Ağ evdə keçirdiyi görüşün böyük əhəmiyyətindən danışaraq dedi ki, söhbət zamanı Azərbaycan, Türkiyə və bütün region üçün vacib olan bir sıra məsələlər müzakirə olundu. Dövlətimizin başçısı ölkəmizin haqq işinin müdafiə edilməsində Türkiyənin Vaşinqtondakı səfirliyinin göstərdiyi köməyə görə cənab Baki İlkinə təşəkkür etdi və ümidvar olduğunu bildirdi ki, ölkələrimizin ABŞ-dakı səfirlikləri bundan sonra da söylərini birləşdirərək, dövlətlərimizin mənafeyinin qorunması üçün fəallıqlarını artıracqlar.

Görüş səmimi dostluq şəraitində keçdi.

Azərbaycanın ABŞ-dakı səfiri Hafiz Paşayev görüşdə iştirak edirdi.

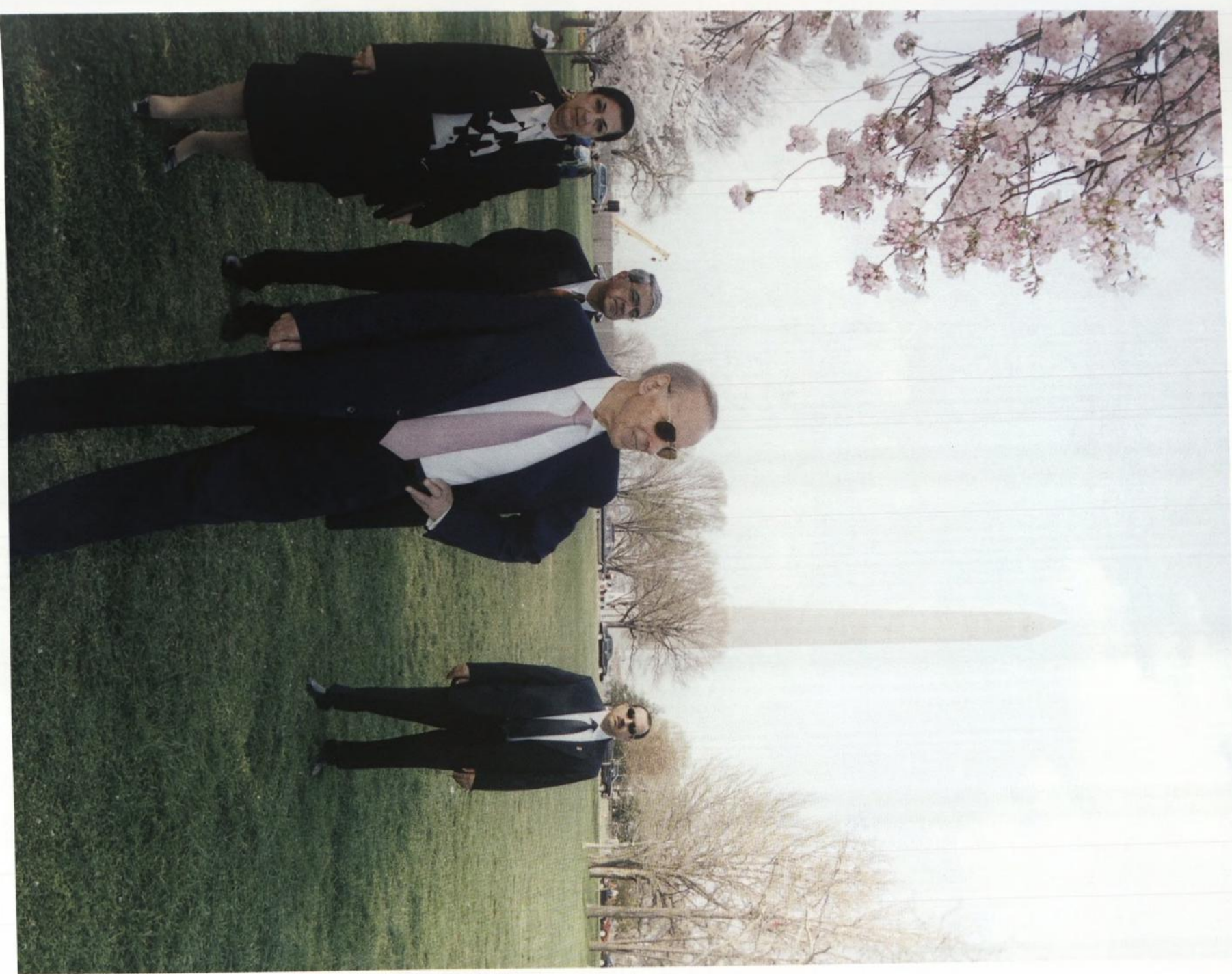
Vaşinqtonda gəzinti, Aleksandriya şəhəri ilə tanışlıq

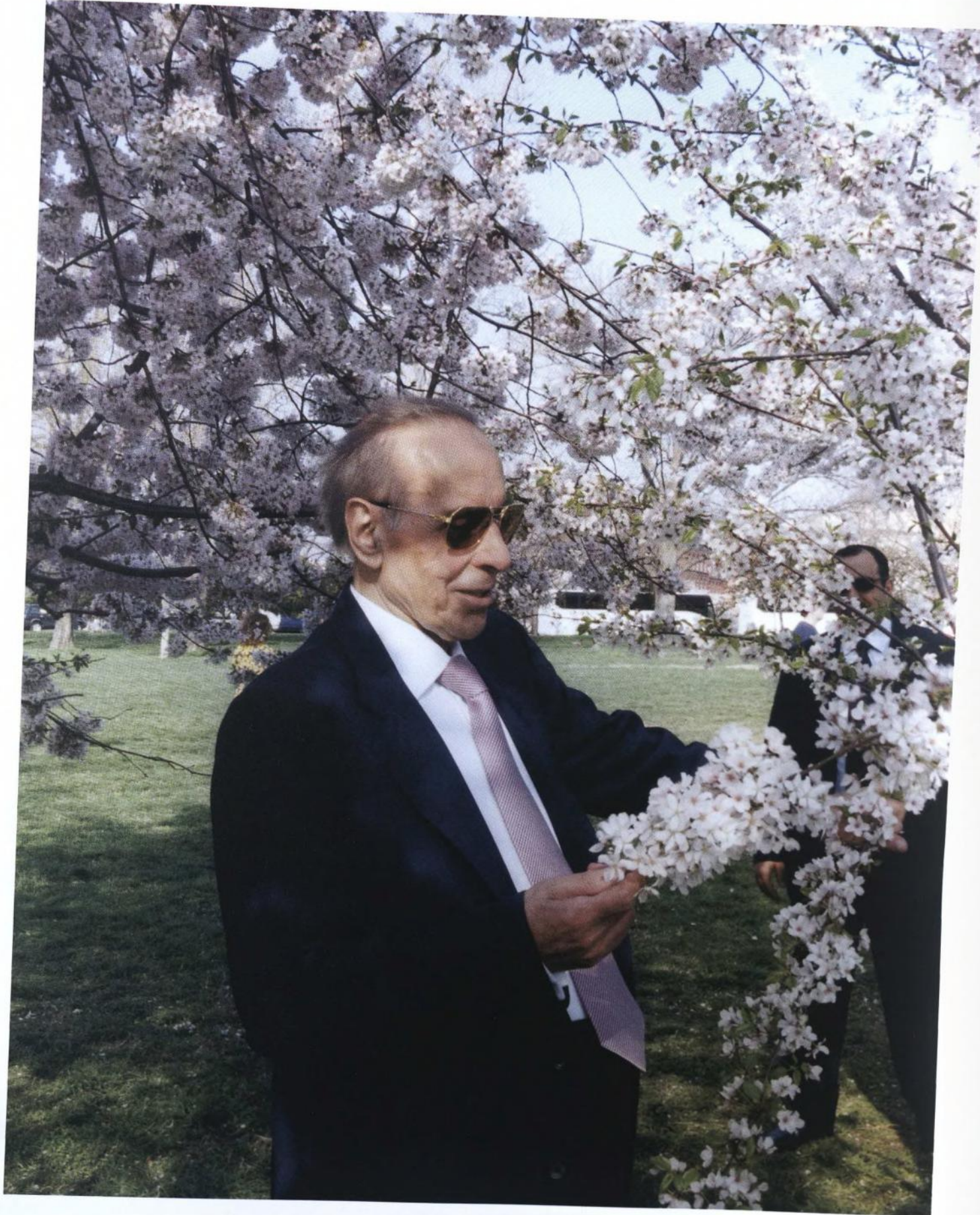
Aprelin 9-da Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Vaşinqton şəhərinin ən gözəl guşələrindən biri olan Vaşinqton memorialının yanındakı gölün kənarında gəzdi, çiçək açan yapon albalısına¹² tamaşa etdi.

Aprelin 10-da Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Vaşinqton yaxınlığındakı Aleksandriya şəhərinə gəldi. Amerikalıların fəxrə gəzdikləri və gözəlliyi ilə qürurlandıqları Virciniya ştatının Aleksandriya şəhəri Potomak çayının qərb sahilində yerləşir. Dövlətimizin başçısı sahilə gəzdi, şəhərdəki memarlıq abidələrinə tamaşa etdi.

Aleksandriya şəhəri dəbdəbəli restoranları, otelləri və digər istirahət yerləri ilə diqqəti cəlb edir. Bu tarixi şəhərə hər il xarici ölkələrdən minlərlə turist gəlir. Qədim abidələrlə zəngin olan Aleksandriya şəhəri ilə tanışlıq respublikamızın rəhbərində xoş təəssürat yaratdı.

Kİ UEST DANIŞIQLARI

Ki Uestdə qarşılanma mərasimi

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev aprelin 1-də ABŞ-ın Florida ştatının Ki Uest şəhərinə¹³ gəldi. Respublikamızın rəhbərini buradakı hərbi dəniz bazasında ATƏT-in Minsk qrupunun amerikalı həmsədri Keri Kavano, Ki Uestin meri Cimmi Uikli, ölkəmizin ABŞ-dakı səfiri Hafiz Paşayev və digər rəsmi şəxslər qarşıladılar.

Cənab Cimmi Uikli respublikamızın Prezidentinə Ki Uest şəhərinin sakinləri və öz adından xatirə hədiyyəsi təqdim etdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev hərbi dəniz bazasından Ki Uestdə onun üçün ayrılmış iqamətgaha gəldi.

Azərbaycan Prezidenti

Heydər Əliyevin

Amerika Birləşmiş Ştatlarının Dövlət

katibi Kolin Pauell ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev aprelin 3-də Ki Uest şəhərində, Harri Trumen adına kiçik Ağ evdə¹⁴ Amerika Birləşmiş Ştatlarının Dövlət katibi Kolin Pauell¹⁵ ilə görüşdü.

Azərbaycan Prezidentini kiçik Ağ evin qarşısında səmimiyyətlə və mehribanlıqla qarşılayan cənab Kolin Pauell onun dəvətini qəbul edib Amerika Birləşmiş Ştatlarına işgüzar səfərə gəlməyinə görə dövlətimizin başçısına təşəkkürünü bildirdi.

Dünyada tanınmış görkəmli siyasi xadim Heydər Əliyev ilə yenidən görüşmək imkanını

yüksək qiymətləndirən cənab Pauell 1997-ci ilin iyulunda Vaşinqton şəhərində dövlətimizin başçısı ilə keçirdiyi görüşü və apardığı söhbətləri böyük məmnunluqla xatırladı.

Prezident Corc Buşun səmimi salamlarını və xoş arzularını Prezident Heydər Əliyevə çatdıran Kolin Pauell qeyd etdi ki, Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti Ki Uest şəhərində aparılan danışıqları çox diqqətlə izləyir və Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həlli prosesinə böyük əhəmiyyət verir. Dövlət katibi dedi ki, bu münaqişənin həll olunmasının bütün Qafqaz regionunda təhlükəsizlik və sabitliyin bərqərar edilməsi üçün böyük əhəmiyyəti var. Minsk qrupunun həmsədri olan Amerika Birləşmiş Ştatları həmişə münaqişənin sülh yolu ilə tənzimlənməsinə çalışır və bu yolda öz səylərini artırmağa hazırdır.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev işgüzar səfərə dəvətə və səmimi sözlərə görə təşəkkürünü bildirdi, ABŞ Prezidenti Corc Buşu və Dövlət katibi Kolin Pauelli seçkilərdə qazandıqları qələbə münasibətilə bir daha təbrik etdi.

Ölkələrimizin əlaqələrindən danışan dövlətimizin başçısı dedi ki, Azərbaycan ABŞ ilə strateji tərəfdaşlıq münasibətlərinə böyük əhəmiyyət verir və ikitərəfli əməkdaşlığın daha da inkişaf etdirilməsinə, genişləndirilməsinə həmişə hazırdır.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Amerika Birləşmiş Ştatlarının iri şirkətlərinin Xəzərin karbohidrogen ehtiyatlarının işlənməsi və dünya bazarına nəqli sahəsində fəal iştirakından böyük məmnunluqla söhbət açdı.

Respublikamızın rəhbəri xalqımız üçün ən ağır problem olan Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsindən ətraflı bəhs

edərək bildirdi ki, Ermənistan silahlı qüvvələrinin təcavüzü nəticəsində Azərbaycan torpaqlarının 20 faizi işğal olunmuş, həmin ərazidə hər şey, o cümlədən maddi-mədəniyyət abidələri tamamilə məhv edilmiş, bir milyondan artıq soydaşımız doğma yurd-yuvalarından zorla qovulmuşdur. Onlar 8 ildir ki, çadırlarda ağır şəraitdə yaşayırlar.

Bu münaqişənin aradan qaldırılması üçün 1992-ci ildən Minsk qrupunun fəaliyyətə başladığını, 1994-cü ildə müharibədə atəşkəs əldə olunduğunu, ATƏT-in Lissabon sammitindən sonra Minsk qrupuna Rusiyanın, ABŞ-ın, Fransanın həmsədrlik etdiyini bildirən dövlətimizin başçısı Ermənistan və Azərbaycan Prezidentləri arasında 1999-cu ildən bəri ardıcıl olaraq aparılan birbaşa danışıqlardan ətraflı söhbət açdı.

Minsk qrupu həmsədrlərinin vasitəçiliyi və Dövlət katibi Kolin Pauellin iştirakı ilə Ki Uest şəhərində keçirilən görüşləri yüksək qiymətləndirən Prezident Heydər Əliyev əmin olduğunu bildirdi ki, yeni formatda təşkil edilmiş bu danışıqlar həmsədrlərin fəallığını artıracaqdır.

Dövlət katibi Kolin Pauell ətraflı məlumata görə Prezident Heydər Əliyevə minnətdarlıq etdi və respublikamızın rəhbərinin sülh təşəbbüslərini, münaqişənin dincliklə həlli sahəsindəki səylərini yüksək qiymətləndirdi.

Tərəflər onları maraqlandıran bir sıra digər məsələlər barədə də geniş fikir mübadiləsi apardılar.

Görüş səmimiyyət və qarşılıqlı anlaşma şəraitində keçdi.

ABŞ-ın Dövlət katibi Kolin Pauellin, Azərbaycan və Ermənistan Prezidentlərinin jurnalistlərlə görüşü

Prezident Buşun adından salamlayıram. Bu, çox vacib görüşdür. Çox mühüm bir regionda barışıq əldə olunması, sülhün bərqərar edilməsi üçün önəmli bir addımdır.

Biz çox tarixi bir yerdə görüşürük. Bura kiçik Ağ ev adlanır. Vaxtilə Prezident Trumen burada çox tez-tez işləyirdi, Birləşmiş Ştatların bir neçə digər prezidenti də buraya gəlib işləmişdir. Ona görə də demək istəyirəm ki, buradakı şərait bir qədər sadə, bina kiçik olsa da, biz son 50-60 ildə çoxlu tarixi hadisənin şahidi olmuş bu yerdə mehriban şəraitdə işləyirik. Ümidvaram ki, biz burada çox səmərəli çalışacaq, yaxşı işlər görəcəyik.

İndi isə sözü Azərbaycan və Ermənistan prezidentlərinə vermək istədim.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev və Ermənistan Prezidenti Robert Koçaryan jurnalistlər qarşısında bəyanatla çıxış etdilər.

Aprelin 3-də ABŞ-ın Dövlət katibi Kolin Pauell, Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev və Ermənistan Prezidenti Robert Koçaryan Ki Uestdəki kiçik Ağ evdə jurnalistlərlə görüşdülər.

Cənab Kolin Pauell görüş iştirakçılarına müraciətlə dedi:

- Xanımlar və cənablar, bu görüşü açmaqdan, Azərbaycan və Ermənistan Prezidentləri ilə görüşməkdən, habelə Rusiya və Fransadan olan həmsədrlərin burada iştirakından böyük məmnunluq duyuram. Mən bu görüşün bütün iştirakçılarını

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin bəyanatı

Amerika Birləşmiş Ştatlarının Dövlət katibi hörmətli cənab Pauell,

Hörmətli Minsk konfransının həmsədrləri,

Hörmətli görüş iştirakçıları,

Hörmətli kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələri,

Xanımlar və cənablar!

Hər şeydən əvvəl, mənə Amerika Birləşmiş Ştatlarına səfərə dəvət etdiyiniz üçün, cənab Dövlət katibi, Sizə minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Qonaqpərvərliyə və işimiz üçün çox gözəl şərait yaradıldığına görə Amerika Birləşmiş Ştatlarının hökumətinə, Ki Uest şəhərinin hakimiyyət orqanlarına və bu görüşün bütün təşkilatçılarına təşəkkür edirəm.

Bu görüşün xüsusi xarakteri ondan ibarətdir ki, ilk dəfə olaraq ATƏT-in Minsk qrupu elə bir formatda toplaşmışdır ki, ATƏT-in Minsk konfransının həmsədrləri Ermənistan və Azərbaycan Prezidentləri, digər görüş iştirakçıları ilə birlikdə Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə nizamlanması məsələsini müzakirə edirlər.

Təəssüf ki, əvvəllər belə formatda görüşlər keçirilməmişdir. İndiyədək uğur qazana bilməməyimizin səbəblərindən biri də bəlkə elə budur. Ümidvaram ki, bu görüş 12 ildən artıq davam edən münaqişənin həllində müsbət rol oynayacaqdır.

Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin tarixi dünya birliyinə kifayət qədər yaxşı məlumdur. Mübaligəsiz deyərdim ki, bu münaqişə dünyada uzun müddət ərzində öz həllini tapmayan münaqişələrdən biridir.

Buna görə də fürsətdən istifadə edərək, münaqişənin tənzimlənməsinə mane olan əsas səbəblər barəsində qısaca danışmaq və bəzi mülahizələrimi bildirmək istəyirəm.

Məlumdur ki, bu münaqişə əzəli Azərbaycan torpağı olan Dağlıq Qarabağı qoparıb özünə birləşdirməyə çalışan Ermənistanın Azərbaycana ərazi iddiaları ilə əlaqədar yaranmışdır. 1988-ci ildə bu münaqişə başlananda Ermənistan və Azərbaycan müttəfiq respublikalar kimi Sovet İttifaqının tərkibinə daxil idilər. Lakin Sovet İttifaqı rəhbərliyinin Azərbaycana qarşı ədalətsiz mövqeyi, bəlkə də münaqişənin qarşısını almaq istəməməsi nəticəsində münaqişə inkişaf edərək müharibəyə çevrildi.

Qeyd etmək istəyirəm ki, Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ regionuna 1923-cü ildə Azərbaycan hökuməti tərəfindən muxtar vilayət statusu verilmişdi və vilayət özünün muxtariyyət hüquqlarından bütünlüklə istifadə edirdi. Buna görə də münaqişənin yaranması üçün heç bir obyektiv səbəb yox idi. Münaqişə başlananda Dağlıq Qarabağda 185 min əhali yaşayırdı. Onların 74 faizini ermənilər, 25,2 faizini isə azərbaycanlılar təşkil edirdi.

Ermənistan qonşu ölkəyə qarşı ərazi iddialarını həyata keçirməyə cəhd göstərərək, əvvəlcə Dağlıq Qarabağdakı separatçı, terrorçu qüvvələri silahlı qarşıdurmaya təhrik etdi, sonra isə özü Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzə başladı.

Dağlıq Qarabağ separatçıların və Ermənistan silahlı qüvvələrinin tam hərbi nəzarəti altına düşdü. Onlar buradan bütün azərbaycanlıları -

təxminən 50 min adamı qovaraq, etnik təmizləmə həyata keçirdilər. Bütün bunlar qətlər və zorakılıq ilə müşayiət olunurdu. Xocalı şəhərinin sakinləri - azərbaycanlılar isə soyqırımına məruz qaldılar.

Ermənistan silahlı qüvvələri Dağlıq Qarabağı işğal edərək, Dağlıq Qarabağ vilayətinin hüdd- larından kənarda hərbi əməliyyatlar apardılar və Azərbaycanın daha yeddi iri inzibati rayonunu da ələ keçirdilər.

Beləliklə, 1993-cü ilədək Azərbaycan ərazisinin 20 faizi zəbt olundu və həmin ərazilər indiyədək Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğalı altındadır. Bu ərazidə hər şey dağıdılıb, talan edilib, yerlə yeksan olubdur. 900-dən çox irilixirdalı yaşayış məntəqəsi, 600-dək məktəb, 250 tibb müəssisəsi, bütün muzeylər, tarix və mədəniyyət abidələri məhv edilibdir.

Münaqişənin gedişində 30 min Azərbaycan vətəndaşı həlak olubdur, 200 mindən çox adam yaralanıb və əlil olub, minlərlə adam əsir düşüb, girov götürülüb, itkin düşübdür. Bir milyona yaxın azərbaycanlı, yəni ölkənin hər səkkiz vətəndaşından biri öz torpağından məhrum olubdur və artıq doqquzuncu ildir ki, çadırlarda dözülməz dərəcədə ağır şəraitdə yaşayır. Bu çadırlarda tam bir yeni nəsil doğulub boya-başa çatmışdır.

Bu gün dünyada bir dövlətin başqa bir dövlətin ərazisini işğal etməsi, orada kütləvi etnik təmizləmə aparması kimi ikinci bir hala rast gəlmək mümkün deyildir. Təəssüf ki, dünya birliyi bu faciəni sükutla seyr edir, Azərbaycanın təcavüzkarı cilovlamaq barədə qanuni tələbləri isə dəstəklənmir.

Doqquz il bundan əvvəl, 1992-ci il martın 24-də ATƏM-in Nazirlər Şurası özünün Helsinkidə çağırılmış fəvqəladə iclasında Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin hərtərəfli tənzimlənməsinə nail olmaq üçün Minsk konfransının keçirilməsi barədə qərar qəbul etmişdir. Bununla da münaqişənin tənzimlənməsinə dair beynəlxalq təsisat yaradılmışdır. Konfransın mandatını və danışıqlar prosesinin strukturunu müəyyənləşdirən bu qərar çox böyük əhəmiyyət daşıyır.

1993-cü ildə BMT-nin Təhlükəsizlik Şurası Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən Azərbaycan ərazilərinin işğalı məsələsini bir neçə dəfə müzakirə etmişdir. Dörd qətnamə - 30 aprel tarixli 822 nömrəli, 29 iyul tarixli 853 nömrəli, 14 oktyabr tarixli 874 nömrəli və 11 noyabr tarixli 884 nömrəli qətnamələr qəbul edilmişdir.

Bu qətnamələrdə BMT-nin Təhlükəsizlik Şurası Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərindən Ermənistan silahlı qüvvələrinin dərhal və qeyd-şərtsiz çıxmasını, habelə qaçqınların və məcburi köçkünlərin daimi yaşayış yerlərinə, öz doğma torpaqlarına qayıtması üçün şərait yaradılmasını qətiyyətlə tələb etmişdir. BMT Azərbaycan Respublikasının suverenliyini və ərazi bütövlüyünü birmənalı şəkildə dəstəkləmiş, Dağlıq Qarabağ regionunun Azərbaycana mənsubiyyətini təsdiq etmişdir. Təhlükəsizlik Şurası həmçinin ATƏM-in Minsk qrupunun vasitəçilik fəaliyyətini də dəstəkləmişdir.

Lakin bütün bu qətnamələr yerinə yetirilməmişdir və BMT-nin Təhlükəsizlik Şurası

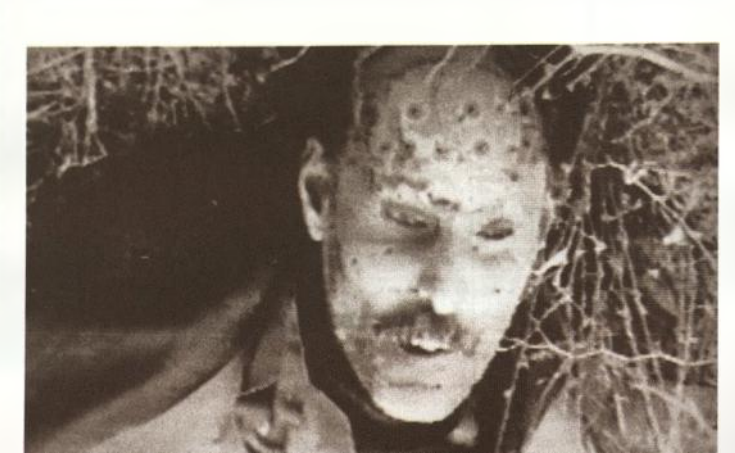
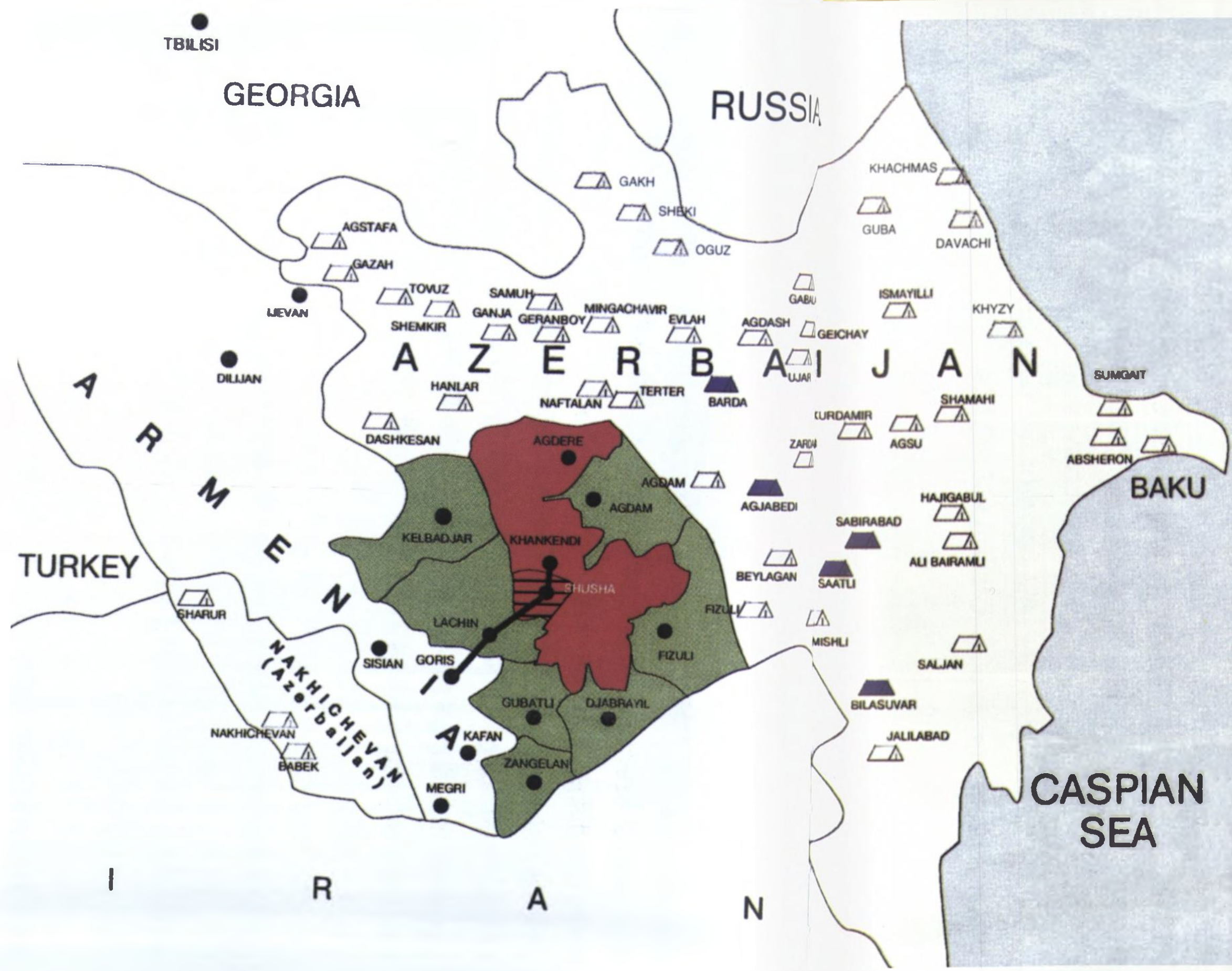
indiyədək öz qərarlarının yerinə yetirilməsinin qayğısına qalmamışdır.

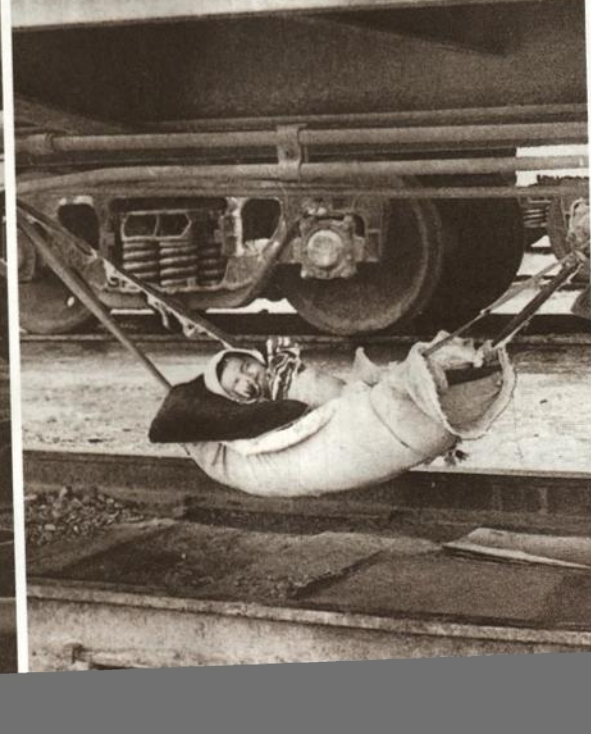
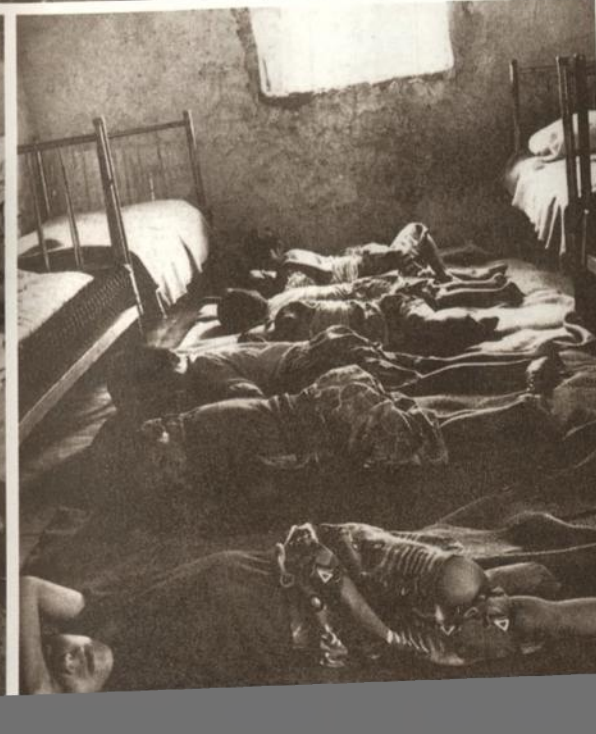
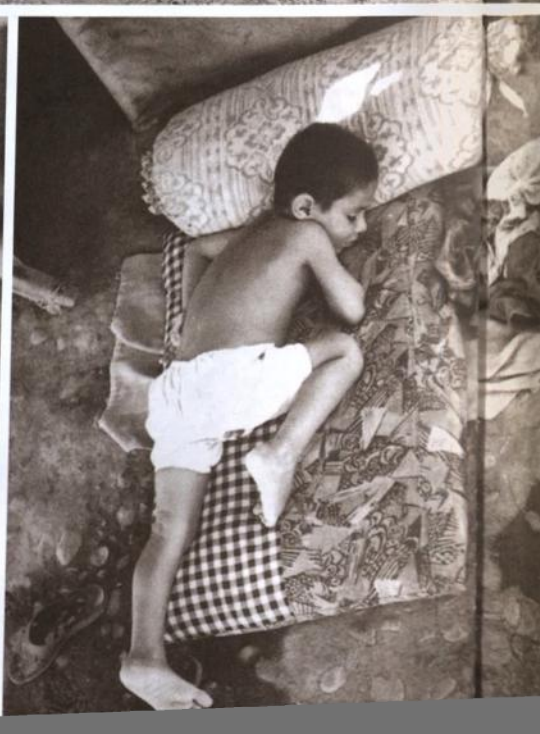
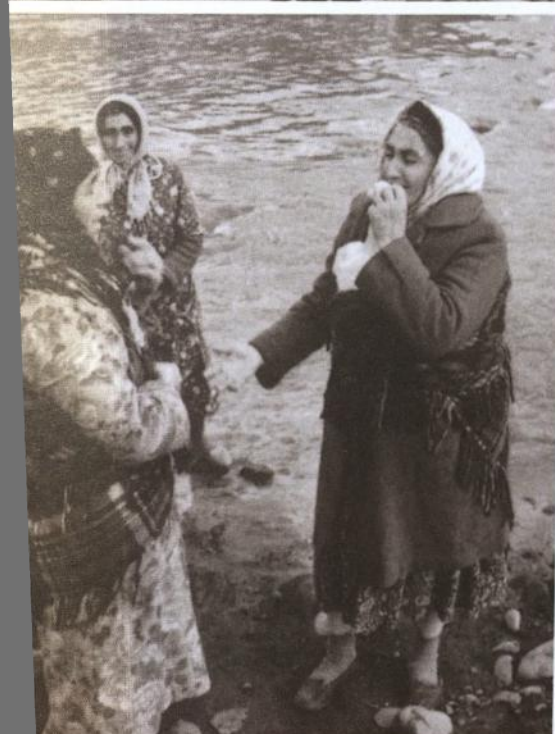
1994-cü ilin dekabrında ATƏM-in Budapeştdə keçirilən zirvə görüşündə Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə əlaqədar ATƏM-in fəaliyyətinin intensivləşdirilməsi barədə qərar qəbul olunmuşdur. ATƏM-in üzvü olan dövlətlərin başçıları nizamlaşmanın mərhələli xarakterini müəyyən etmiş və ATƏM-in Minsk konfransının həmsədrələrinə silahlı münaqişənin dayandırılması barədə saziş hazırlamağı tapşırıbmışdılar. Saziş bütün tərəflər üçün münaqişənin əsas nəticələrinin aradan qaldırılmasını özündə əks etdirməli və Minsk konfransının çağırılması üçün əsas olmalı idi. Münaqişə zonasında sülhün təmin edilməsi üçün ATƏM-in çoxmillətli qüvvələrinin yerləşdirilməsi barəsində də qərar qəbul olunmuşdu.

1996-cı ilin dekabrında ATƏT-in Lissabon Zirvə görüşündə münaqişənin nizama salınmasının baza formulu müəyyən edilmişdi. ATƏT-in üzvü olan bütün ölkələr, Ermənistan Respublikasından başqa, nizamlaşmanın üç əsas prinsipini dəstəkləmişdilər. Bu prinsiplər Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün təmin edilməsini, Dağlıq Qarabağın bütün əhalisinin təhlükəsizliyinə təminat verilməklə Azərbaycanın tərkibində Dağlıq Qarabağa ən yüksək dərəcəli özünüidarə statusu verilməsini nəzərdə tuturdu.

Beləliklə, beynəlxalq birlik nizamlaşmanın hüquqi bazasını müəyyən etmiş, danışıqlar təsisatını yaratmış və vasitəçilərin vəzifələrini müəyyən etmişdi.

ATƏT-in Lissabon Zirvə görüşündən sonra Minsk qrupunun həmsədrələri dünyanın üç ən böyük dövləti - Rusiya, ABŞ, Fransadır. Biz bu ölkələrə böyük ümidlər bəsləyirdik və güman edirdik ki, onların səyləri ilə münaqişə tənzimlənəcək, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bərpa olunacaq və qaçqınlar özlərinin daimi yaşayış yerlərinə qayıdacaqlar. Lakin, təəssüf ki, hələlik bütün bunlar həyata keçməmişdir. BMT-nin və ATƏT-in qəbul etdikləri qərarların heç birini Ermənistan yerinə yetirmir.

Minsk qrupunun həmsədrələri Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin tənzimlənməsinə dair üç təklif vermişlər. Onların 1997-ci ilin iyununda təqdim etdikləri ilk təklif münaqişənin paket həllini, 1997-ci ilin oktyabrında verdikləri ikinci təklif isə münaqişənin mərhələli həllini nəzərdə tuturdu. 1998-ci ilin noyabrında həmsədrlər yeni, üçüncü təklif - "ümumi dövlət" təklifini vermişlər.

Azərbaycan həmsədrələrinin birinci və ikinci təkliflərini danışıqlar prosesinin aparılması üçün əsas kimi qəbul etmişdir, baxmayaraq ki, bu təkliflərin bəzi müddəaları beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə zidd idi, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü prinsipini tam təmin etmirdi. Hətta belə bir vəziyyətdə də Ermənistan bu təklifləri qəbul etməkdən imtina etdi və açıq-aşkar qeyri-konstruktiv mövqe tutdu.

Həmsədrələrin "ümumi dövlət" təklifini biz qəbul etmədik. Heç bir beynəlxalq-hüquqi bazası olmayan "ümumi dövlət" məfhumu Dağlıq Qarabağı müstəqil dövlət və ərazi qurumu kimi nəzərdə tutur, ona Azərbaycan ilə bərabər hüquqlu "ümumi dövlət" subyekt statusu verir. Bu təklif beynəlxalq hüququn prinsip və normalarına tamamilə ziddir, Azərbaycanı öz ərazisinin bir hissəsindən məhrum edir və faktiki olaraq Azərbaycan torpaqlarının Ermənistan tərəfindən işğalını qanuniləşdirir.

Biz hesab edirik ki, ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrələri beynəlxalq hüquq prinsiplərini rəhbər tutaraq, danışıqlar prosesinə daha səmərəli təsir göstərməli, münaqişənin tezliklə tənzimlənməsinə, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpa olunmasına, qaçqınların daimi yaşayış yerlərinə qaytarılmasına söz göstərməli idilər. Azərbaycanın ayrılmaz tərkib hissəsi olan Dağlıq Qarabağa Azərbaycanın tərkibində ən yüksək dərəcəli özünüidare statusu verilə bilər.

Təəssüf ki, həmsədrələr əsasən vasitəçilik fəaliyyəti ilə məşğul olaraq, danışıqlar prosesinə beynəlxalq hüquq normalarına müvafiq surətdə lazımi təsir göstərməmişlər. Rusiyanın, ABŞ-ın, Fransanın simasında ATƏT-in Minsk qrupunun rəhbərlərinə bəslədiyimiz ümidlər hələlik gözlənilən nəticələri vermir.

1999-cu ilin aprelindən Vaşinqtonda ABŞ hökumətinin təşəbbüsü ilə Ermənistan və Azərbaycan Prezidentləri arasında birbaşa

görüşlər başlanıbdır. Ötən dövr ərzində biz Prezident Koçaryan ilə Cenevrədə, Moskvada, İstanbulda, Parisdə, Minskə, Davosda, Yaltada, habelə respublikalarımızın sərhədində çoxsaylı görüşlər keçirmişik.

Ermənistan Prezidenti ilə dialoqumuz zamanı biz əsasən münaqişənin tezliklə sülh yolu ilə tənzimlənməsi və Ermənistan ilə Azərbaycan arasında uzunmüddətli möhkəm sülh yaradılması üçün qarşılıqlı surətdə məqbul kompromislərin axtarışı ilə məşğul olmuşuq. Qeyd etmək istəyirəm ki, 1999-cu ilin axırlarında biz kompromis əldə edilməsinə yaxın idik. Lakin tezliklə Ermənistan əldə olunmuş razılaşmalardan geri çəkildi.

Çətin danışıqlar gedişində Ermənistan tərəfi həmişə sərt qeyri-konstruktiv mövqe tutmuşdur və bu gün də bu mövqedə qalır. Ermənistan Azərbaycanın ərazisinin 20 faizini işğal etdiyinə və danışıqlarda bu üstünlükdən istifadə etdiyinə görə, biz Ermənistanla razılığa gələ bilmirik. Ermənistan hər vaxtlə Azərbaycanın ərazisinin bir hissəsini qoparmağa, özünə birləşdirməyə və ya Dağlıq Qarabağ üçün müstəqillik statusuna nail olmağa çalışır.

Təəssüf ki, bizim görüşlərimizdən arxayınlaşaraq, ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrələri passiv gözləmə mövqeyi tutmuşlar və onlar öz fəaliyyətini "Prezidentlər nə barədə razılığa gəlsələr, bu, ATƏT üçün məqbul olacaqdır" prinsipi ilə məhdudlaşdırmışlar.

Biz isə hesab edirik ki, Prezidentlərin görüşü ATƏT-in Minsk qrupu həmsədrələrinin fəaliyyətini əvəz etmir. Əksinə, bunlar bir-birini qarşılıqlı surətdə tamamlayaraq, münaqişənin qəti həlli üçün danışıqlar prosesinin irəliləyişini təmin etməlidir.

Beynəlxalq hüququn prinsip və normalarına, BMT-nin nizamnaməsinə uyğun olaraq, BMT-yə daxil olan hər bir müstəqil dövlətin ərazi bütövlüyünə, onun sərhədlərinin pozulmazlığına hamı tərəfindən və xüsusən bu münaqişənin həllinə görə məsuliyyəti öz üzərinə götürmüş ATƏT tərəfindən əməl olunmalıdır. ATƏT və onun Minsk qrupu bu prinsipə möhkəm əməl etməli, onun ciddi şəkildə yerinə yetirilməsinə hər cür kömək göstərməlidirlər.

Bu gün danışıqlar prosesində yaranmış vəziyyət isə beynəlxalq münasibətlərdə təhlükəli presedent yaradır.

Ermənistan Prezidenti Robert Koçaryanın bəyanatı

- Hörmətli cənab Dövlət katibi,
Hörmətli həmsədrələr,
Xanımlar və cənablar!

Mən vasitəçilik missiyasına göstərdikləri diqqətə görə və uzun sürən münaqişənin aradan qaldırılması yollarını bir daha müzakirə etmək imkanına görə, ilk növbədə Minsk qrupunun həmsədrələrinə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm.

Şübhəsiz, Amerika tərəfinə təşəkkür edirəm ki, danışıqların növbəti mərhələsini Birləşmiş Ştatlarda keçirmək üçün imkan yaratmışlar.

Hesab edirəm, bu salona toplaşmış insanlar, - təbii ki, müəyyən dərəcədə mətbuat nümayəndələri istisna olmaqla, - münaqişənin tarixini və onun bugünkü vəziyyətini yaxşı, müfəssəl bilirlər. Buna görə də mən tarixə ekskurs etməyəcək, hər hansı qiymət verməyə çalışmayacağam. Mən Ermənistandan neçə min kilometr yol qət edib Floridaya təbliğat xarakterli bəyanatlar vermək və ya həmsədrələrə vasitəçilik missiyasını necə aparmağı öyrətmək üçün gəlməmişəm. Buraya məsələnin həlli üzərində konstruktiv şəkildə işləmək üçün gəlmişəm və bununla da çıxışı bitirirəm. Sağ olun.

Görüşdə ATƏT-in Minsk qrupunun ABŞ, Fransa və Rusiyadan olan həmsədrələri - Keri Kavano, Jan Jak Qayyard, Vyacheslav Trubnikov, habelə Azərbaycanın xarici işlər naziri Vilayət Quliyev, Azərbaycan Prezidenti Katibliyinin rəisi Dilarə Seyidzadə, Ermənistanın xarici işlər naziri Vardan Oskanyan və digər rəsmi şəxslər iştirak edirdilər.

Beynəlxalq birlik beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə ciddi əməl olunmasını, bunların möhkəmləndirilməsini təmin etmək əvəzinə, qətiyyətsizlik nümayiş etdirir. Beynəlxalq hüququn ərazi bütövlüyünün toxunulmazlığı, sərhədlərin pozulmazlığı kimi fundamental norma və prinsipləri şübhə altına alınır və bununla da Azərbaycan Respublikasının Dağlıq Qarabağ regionunda yaşayan 100 min erməniyə görə beynəlxalq praktikanın, beynəlxalq hüququn on illər boyu formalaşmış dayaqları sarsındılır. Hərbi təcavüzün tanınması nəticəsində əldə edilmiş sülh, sabitlik və təhlükəsizlik isə möhkəm və əbədi ola bilməz.

Mən Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsində yaranmış vəziyyətin tarixini şərh edərək bəyan edirəm ki, Azərbaycan sülhə, 1994-cü ilin mayında əldə olunmuş atəşkəs rejiminə əməl edilməsinə sadıqdır. Biz bundan sonra da münaqişənin sülh yolu ilə tam tənzimlənməsinə nail olmaq üçün söylər göstərəcəyik.

Bununla yanaşı, güman edirəm ki, dediklərim bizim nə qədər çətin vəziyyətdə olduğumuzu təsəvvür etməyə sizə imkan verir. Buna görə də mən ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrələrinə - Rusiyaya, ABŞ-a, Fransaya müraciət edərək, onları silahlı münaqişənin aradan qaldırılması, möhkəm sülh yaradılması üçün öz söylərini fəallaşdırmağa çağırıram.

Sübut etməyə ehtiyac yoxdur ki, ərazisinin 20 faizinin işğal altında olduğu, yüz minlərlə vətəndaşının çadırlarda yaşadığı Azərbaycan münaqişənin aradan qaldırılmasında, sülh əldə edilməsində hamıdan çox maraqlıdır. Aydındır ki, Ermənistan ilə Azərbaycan arasında sülh yaradılması bütün Cənubi Qafqazda həm sabitlik üçün, həm də təhlükəsizlik üçün müstəsna əhəmiyyət daşıyacaqdır.

Biz bu görüşə böyük ümidlərlə gəlmişik və ATƏT-in Minsk qrupu həmsədrələrinin - Rusiyanın, ABŞ-ın, Fransanın fəal söylər göstərəcəyini, habelə Ermənistan Respublikasının konstruktiv mövqe tutacağını gözləyirik.

Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

ABŞ-ın Dövlət katibi

Kolin Pauellin

mətbuat konfransı

ABŞ-ın Dövlət katibi Kolin Pauell Azərbaycan və Ermənistan prezidentləri ilə görüşdən sonra, aprelin 3-də Ki Uestdəki kiçik Ağ evin qarşısına toplaşmış jurnalistlər üçün mətbuat konfransı keçirdi.

Cənab **Kolin Pauell** mətbuat nümayəndələrinə müraciətlə dedi:

- Gün aydın, xanımlar və cənablar. Burada, Ki Uest şəhərində və tarixi kiçik Ağ evdə olmağıma çox şadam. Xüsusilə, qarşıdakı bir neçə gün ərzində burada keçirəcəyimiz görüşlərimizdə yeni tarix yaratmaq imkanı əldə edəcəyimizdən məmnunam.

Birləşmiş Ştatlar Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin qarşılıqlı surətdə məqbul həllinə kömək göstərmək əzmindədir və Ki Uestdəki indiki danışıqlar həmin regiona sülh gətirmək yolunda beynəlxalq səylərdə fəal iştirakına sübutdur. Bu danışıqlar həmin regionda sülhün bərqərar olunması prosesində daha bir mühüm addımdır.

Mən indicə Ermənistan Prezidenti Robert Koçaryanla və Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ilə ayrı-ayrılıqda görüşmüşəm. Əminəm ki, onların burada olması iki hökumətə qarşılıqlı güzəştlər əsasında problemin həllini tapmağa kömək etmək imkanı yaradır.

Ki Uest danışıqları Prezident Heydər Əliyev ilə Prezident Robert Koçaryan arasında birbaşa dialoqa əsaslanır. Problemin sülh yolu ilə həllini tapmaq üçün iki prezident son iki ildə azı 15 dəfə görüşmüşdür. Problemin dinc yolla həllinə onların sadıq qalmasını bütün beynəlxalq birlik təsdiq edir və yüksək qiymətləndirir.

Bəzi ümumi məsələlərdə iki prezident müəyyən irəliləyişə nail olmuşdur. Parisdə Fransa Prezidenti Şirakın iştirakı ilə keçirilmiş görüşlər xüsusilə diqqəti cəlb edir. Onda da fikir ayrılığı var idi, indi də vardır. Lakin tərəflər bu fikirdədirlər ki, həmsədrlərin vasitəçiliyi ilə bundan sonra da birbaşa danışıqlar perspektivlidir.

Məhz buna görə biz bu gün burada, Ki Uestdəyik və həmin prosesin irəlilədilməsinə səy göstəririk.

Minsk qrupunun həmsədrləri Ermənistan ilə Azərbaycan arasında sülhün bərqərar olması üçün ümumi əhval-ruhiyyəyə və fikrə şərikdirlər. Birləşmiş Ştatlar, Rusiya və Fransa Minsk qrupunun həmsədrləri olaraq bu prosesin davam etdirilməsi üçün sıx əməkdaşlıq şəraitində işləyirlər. Biz hamımız hər iki prezident üçün münasib olan razılaşmanı dəstəkləməyə əvvəlkitək hazırıq.

Problemin sülh yolu ilə həll edilməsinin Cənubi Qafqazın və ümumən regionun gələcəyi üçün ümdə əhəmiyyəti var. Avropa və Asiyanın qovuşuğunda yerləşən bu regionda sülh və sabitlik beynəlxalq birliyin və bütün dünyada sülhün mənafeyinə uyğundur. Problemin həlli bu ölkələri yeni müharibə təhlükəsindən qoruyacaqdır. Bu, onlara imkan verəcəkdir ki, yüz minlərlə məcburi köçkünə humanitar yardım göstərilsin, özlərinin uzunmüddətli məqsədlərinə - təhlükəsizliyə və iqtisadi inkişafa nail ola bilsinlər.

Keçmişdə azərbaycanlılar və ermənilər regionun sərvətlərini birlikdə yaratmışlar. Əgər biz bu görüşlərimizdə və sonra da davam edəcək prosesdə uğur qazansaq, onlar bunu yenidən edə biləcəklər. Birləşmiş Ştatlar digər həmsədrlərlə, habelə Avropa təsisatları və çoxtərəfli təsisatlarla birlikdə işləyərək, həmin məqsədə çatmağa kömək etmək üçün əlindən gələn hər şeyi edəcəkdir.

Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm və mən danışıqlara qayıtmazdan əvvəl bir neçə suala məmnuniyyətlə cavab verərəm.

Sual: Əgər iki prezident arasındakı danışıqlar uğurlu olsa, həftənin sonunda onların Vaşinqtona gedərək Prezident Buşla görüşməsi nəzərdə tutulurmu?

Kolin Pauell: Mənə elə gəlir ki, həmin görüş barədə danışmaq tezdir. Danışıqlar çox-çox çətin olacaqdır. Prezident Buş bu danışıqları çox diqqətlə izləyir və mən əminəm ki, gələcəkdə

hansı səviyyədəsə uğur qazanılsa, Prezident Buş hər iki prezidenti görmək istərdi. Mən həmin görüşün bu həftə və ya nə vaxtsa gələcəkdə olacağını bilmirəm.

Lakin, gəlin ümid bəsləyək, biz inkişafı görməliyik. Ona görə də indiki vaxtda görüşü qiymətləndirməyə bilmərik. Xatırlatmaq istərdim ki, bu, uzun yolda atılan birçə addımdır, hər şey qurtarsın görüşü deyildir. Lakin danışıqın hər bir məqamı onun başa çatmasına xidmət göstərir. Bu danışıqlar uzun bir prosesdə daha bir addımdır.

Sual: Cənab Dövlət katibi, Siz ümid edirsinizmi ki, bu həftə danışıqlarda yeni təkliflər irəli sürüləcəkdir? Deyə bilərsinizmi, siz bu danışıqlarda öz şəxsi iştirakınızla ABŞ-ın həmin regionda marağı barədə necə münasibət bildirmək istəyirsiniz?

Cavab: Zənnimcə, ABŞ-ın Dövlət katibi və Prezidentin nümayəndəsi kimi danışıqlarda mənim şəxsi iştirakım bizim bu regiona maraq göstərdiyimizə, bu münaqişənin dayandırılmasında həm Azərbaycan xalqına, həm erməni xalqına, həm də onların prezidentlərinə dəstək verdiyimizə sübutdur. Ümidvaram ki, mənim şəxsi iştirakım bu iki ölkəyə sülh və sabitlik şəraiti yaratmağa imkan verəcəkdir. Bu şərait isə investisiyaların cəlb olunmasına kömək edəcək və həmin investisiyaların köməyi ilə onların beynəlxalq iqtisadi birliyə daha sıx inteqrasiya olunmasına imkan yaradacaqdır.

Ona görə də iki ölkənin xalqlarına bildirmək istədiyim mövqe bundan ibarətdir ki, indi biz hamımız bu danışıqların uğurlu olacağına ümid bəsləməliyik ki, münaqişəni dayandıra bilək, sülhü və sabitliyi təmin edə bilək və bu iki ölkəyə XXI əsr dünya iqtisadiyyatının perspektivlərinin gerçəkləşdirilməsinə tezliklə başlamasına imkan verə bilək.

Sual: Yeni təkliflər irəli sürüləcəyinə ümid varmı?

Cavab: Zənnimcə, bir sıra ideyalar var. Elə ideyalar var ki, onları hər iki prezident həmsədrlərin nümayəndələri ilə, Prezident Şirakla və

Prezident Putinlə müzakirə etmişdir. Beləliklə, çoxlu ideya var, biz onların üzərində işləyəcəyik və mən köhnə və yeni təkliflər arasında hədd qoymaq istəməzdim. Müəyyən qarşılıqlı anlaşma var, fikir ayrılıqları da var və biz bütün bunları bu bir neçə gündə müzakirə edəcəyik.

Sual: Cənab Dövlət katibi, necə bilirsiniz, tərəflər razılaşmaya nə dərəcədə yaxındır və Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün toxunulmazlığı məsələsi nə dərəcədə geniş müzakirə edilmişdir?

Cavab: Mən yenidən gəlmişəm. İki prezidentin hər biri ilə hələlik ancaq ayrı-ayrılıqda görüşmüşəm. Biz ümumi iclasımıza başlamamışıq. Buna görə də mənə elə gəlir ki, biz diskussiyalarımıza real surətdə başlamayınca, müxtəlif mövqelərə öz münasibətimi bildirməyim yerinə düşməzdi.

Aprelin 3-də kiçik Ağ evdə ABŞ-ın Dövlət katibi Kolin Pauellin adından Azərbaycan və Ermənistan prezidentlərinin şərafinə rəsmi qəbul təşkil olundu.

Qəbulda Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev, Ermənistan Prezidenti Robert Koçaryan, ATƏT-in Minsk qrupunun amerikalı həmsədri Keri Kavano, fransalı həmsədri Jan Jak Qayyard, rusiyalı həmsədri Vyacheslav Trubnikov və digər rəsmi şəxslər iştirak edirdilər.

Rəsmi qəbul zamanı Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə aradan qaldırılması yolları barədə müzakirələr davam etdirildi.

Amerika Birləşmiş Ştatlarının Dövlət katibi Kolin Pauell aprelin 3-də Vaşinqtonda Amerika-Çin münasibətlərinə dair keçirilmiş brifinqdə Ki Uest danışıqlarının birinci günü ilə bağlı suala da cavab vermişdir.

Sual: Bu gün Azərbaycan Prezidenti Dağlıq Qarabağ barəsində kifayət qədər güclü bəyanatla

çıxış etmişdir. Bu, sizin üçün, heç olmasa, kiçik bir sürpriz oldumu? Bu, danışıklara təsir edirmi? Çünki o, kömək yox, vasitəçilik istəyir. Mən belə düşünürəm ki, Siz kömək təklif etmisiniz.

Cavab: Xeyr, mən təəccüblənmədim. Mən gözləyirdim ki, hər iki tərəf öz mövqeyini aydın şəkildə bildirəcəkdir. Prezident Əliyev öz baxışlarını çox aydın, inandırıcı şəkildə və kifayət qədər geniş bəyan etdi. Sizə məlum olduğu kimi, zənnimcə, hər iki prezident Minsk qrupunu daha fəal rol oynamağa təşviq etdi. Mənə elə gəlir ki, onların hər ikisi Minsk qrupunun orada /Ki Uestdə/ çox fəal rol oynamasını qiymətləndirdilər və Amerikanın orada əhəmiyyətli dərəcədə iştirakı, habelə, - bu da mühümdür, - Fransa və Rusiyanın əhəmiyyətli dərəcədə iştirakı bu dəstəyə sübutdur. Əvvəl-axır bu, Minsk qrupudur. Əgər biz irəliləyişə nail ola bilsək və bundan bir şey alınarsa, Minsk qrupu onun beynəlxalq birliyə, habelə Azərbaycan və Ermənistan xalqlarına təqdim edilməsində olduqca mühüm rol oynayacaqdır.

ABŞ Dövlət katibinin Azərbaycan, Ermənistan Prezidentləri və ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri ilə görüşü

Aprelin 3-də Ki Uestdəki kiçik Ağ evdə ABŞ Dövlət katibi Kolin Pauell Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev, Ermənistan Prezidenti Robert Koçaryan və ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri - Keri Kavano, Jan Jak Qayyard, Vyaçeslav Trubnikov ilə görüş keçirdi.

Dövlət katibi Kolin Pauell görüşü açaraq, Azərbaycan və Ermənistan Prezidentlərinə onun dəvətini qəbul edib bu görüşdə iştirak etdiklərinə görə bir daha təşəkkürünü bildirdi və Prezident Corc Buşun salamlarını, xoş arzularını onlara çatdırdı.

Cənab Pauell Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə nizamlanması məsələsinin bu formatda müzakirə edilməsinin vacib olduğunu söylədi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin həmin gün kiçik Ağ evdə verdiyi bəyanatı yüksək qiymətləndirərək cənab Kolin Pauell dedi ki,

Prezident Heydər Əliyev öz mövqeyini son dərəcə aydın, inandırıcı və qətiyyətli şəkildə bildirdi.

Cənab Trubnikov da Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin bəyanatını böyük maraqla dinlədiyini söylədi və Minsk qrupu həmsədrlərinin fəaliyyətinin canlandırılması barədə dəyərli fikirlərinə görə respublikamızın rəhbərinə təşəkkür etdi. Onun fikrincə, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizama salınması məsələsinin bu formatda müzakirə edilməsi məqsədəuyğundur.

Azərbaycan və Ermənistan Prezidentlərinin birbaşa görüşlərinin də xüsusi əhəmiyyət daşıdığını vurğulayan cənab Trubnikov dedi ki, həmsədr kimi Rusiya münaqişənin tezliklə aradan qaldırılması üçün öz səylərini artırmağa hazırdır.

ATƏT-in Minsk qrupunun Fransadan olan həmsədr Jan Jak Qayyard əmin olduğunu bildirdi ki, Prezident Heydər Əliyev ilə Prezident Robert Koçaryan arasında Parisdə keçirilmiş son danışıqlar da münaqişənin həllinə lazımı kömək göstərəcəkdir. Cənab Jan Jak Qayyard dedi ki, Fransa münaqişənin tezliklə həll edilməsi üçün öz səylərini bundan sonra da gücləndirəcəkdir.

ABŞ-ın təşəbbüsü və Minsk qrupu həmsədrlərinin vasitəçiliyi ilə Ki Uestdə başlanan danışıqların Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması üçün gözəl zəmin yaratdığını bildiren cənab Keri Kavano dedi ki, bu danışıqlar məhz dünyanın çox mühüm bir bölgəsində - Cənubi Qafqazda

sülh, əmin-amanlıq, sabitlik yaradılması üçün aparılır. Bu, çox çətin bir proses olsa da, biz inanırıq ki, müsbət nəticələr əldə edə biləcəyik.

Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə aradan qaldırılmasının bölgənin bütün ölkələri və xalqlarının gələcəyi üçün böyük əhəmiyyət daşıdığını vurğulayan cənab Kolin Pauell milyondan çox insanın yerindən-yurdundan zorla qovulmasına səbəb olmuş bu hərbi münaqişənin ağır nəticələrinin dözülməz olduğunu bildirdi. ABŞ Dövlət katibinin fikrincə, çox mühüm coğrafi-siyasi ərazidə yerləşən Cənubi Qafqazda tezliklə sülh, əmin-amanlıq bərpa edilməlidir və bunun üçün bütün səylər səfərbər olunmalıdır.

Azərbaycan Prezidenti

Heydər Əliyevin ATƏT-in Minsk konfransının

Rusiya tərəfdən həmsədri

Vyaçeslav Trubnikov ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev aprelin 3-də Ki Uestdə Rusiya nümayəndə heyətinin başçısı, ATƏT-in Minsk konfransının həmsədri, xarici işlər nazirinin birinci müavini Vyacheslav Trubnikov¹⁶ ilə görüşdü.

Dövlətimizin başçısını mehribanlıqla salamlayan və onunla görüşdən şərəf duyduğunu bildiren cənab Trubnikov Prezident Heydər Əliyev ilə Bakıda keçirdiyi görüşləri məmnunluqla xatırladı. Cənab Trubnikov Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinin səmimi salamlarını və xoş arzularını Prezident Heydər Əliyevə çatdırdı.

Səmimi sözlərə görə minnətdarlığını bildiren respublikamızın rəhbəri Heydər Əliyev Prezident Vladimir Putinə xoş arzularını və hərərətli salamlarını çatdırmağı cənab Trubnikovdan xahiş etdi.

ABŞ-ın Dövlət katibi Kolin Pauellin Azərbaycan, Ermənistan prezidentləri və Minsk qrupunun həmsədrləri ilə görüşündə Prezident Heydər Əliyevin bəyanatını böyük maraqla dinlədiyini vurğulayan cənab Trubnikov Minsk qrupu həmsədrlərinin fəaliyyətinin canlandırılması barədə dəyərli fikirlərinə görə respublikamızın rəhbərinə minnətdarlıq etdi və dedi ki, ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədri kimi Rusiya Federasiyası bu münaqişənin sülh yolu ilə

həll olunması üçün öz səylərini artırmağa hazırdır.

Ölkəmiz üçün ən çətin problem olan Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsindən ətraflı bəhs edən Prezident Heydər Əliyev bildirdi ki, Ermənistan silahlı qüvvələrinin təcavüzü nəticəsində Azərbaycan torpaqlarının 20 faizi işğal olunmuş, həmin ərazidə hər şey, o cümlədən maddi-mədəniyyət abidələri tamamilə məhv edilmiş, bir milyondan artıq soydaşımız doğma yurd-yuvalarından zorla qovulmuşdur. Onlar səkkiz ildən artıqdır çadırlarda ağır şəraitdə yaşayırlar.

ATƏT-in Minsk qrupunun 1992-ci ildən sonra gördüyü işlərdən, Ermənistan və Azərbaycan prezidentləri arasında 1999-cu ildən bəri ardıcıl olaraq keçirilən birbaşa görüşlərdən bəhs edən dövlətimizin başçısı yeni formatda təklif edilmiş Ki Uest danışıqlarının həmsədrlərin fəaliyyətinin artırılmasına təkan verəcəyinə əmin olduğunu bildirdi.

Görüşdə münaqişənin sülh yolu ilə aradan qaldırılması yolları və bir sıra digər məsələlər barədə geniş fikir mübadiləsi oldu.

Azərbaycan Prezidenti

Heydər Əliyevin

Minsk qrupunun ABŞ tərəfdən
həmsədri Keri Kavano ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev aprelin 5-də Ki Uestdə Minsk qrupunun ABŞ tərəfdən həmsədri Keri Kavano¹⁷ ilə görüşdü.

Respublikamızın rəhbəri Heydər Əliyev cənab Kavanonu mehribanlıqla qarşıladı, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə aradan qaldırılması üçün Minsk qrupu həmsədrlərinin Ki Uestdə fəal işə başlamasından məmnun qaldığını bildirdi və Ki Uest danışıqlarından sonra ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrlərinin fəaliyyətinin daha da genişləncəyinə əmin olduğunu vurğuladı.

Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev ilə hər görüşdən şərəf duyduğunu bildiren cənab Kavano ABŞ Prezidenti Corc Buşun səmimi salamlarını

və xoş arzularını Azərbaycan Prezidentinə çatdırdı. O dedi ki, cənab Corc Buş Ki Uest danışıqlarını böyük diqqətlə izləyir və onların uğurla başa çatacağına ümid bəsləyir.

Səmimi sözlərə görə təşəkkür edən Prezident Heydər Əliyev Prezident Corc Buşa salamlarını, xoş arzularını və Ki Uestdə danışıqların aparılmasına yaradılmış gözəl şəraitə görə minnətdarlığını çatdırmağı səfir Kavanodan rica etdi.

ABŞ Dövlət katibi Kolin Pauellin Azərbaycan, Ermənistan prezidentləri və Minsk qrupunun həmsədrləri ilə görüşündə Prezident Heydər Əliyevin bəyanatını böyük maraqla dinlədiyini vurğulayan cənab Kavano əmin olduğunu bildirdi ki, Azərbaycan rəhbərinin tövsiyələri Minsk qrupu həmsədrlərinin fəaliyyətinin canlandırılmasına təkan verəcəkdir. Cənab Kavano dedi ki, o, Prezident Heydər Əliyevə çox ciddi, cəsarətli, görkəmli dövlət xadimi kimi valehdir.

Ölkəmiz üçün ən ağır problem olan Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsindən ətraflı bəhs edən dövlətimizin başçısı Ermənistan silahlı qüvvələrinin təcavüzü nəticəsində Azərbaycan torpaqlarının 20 faizinin işğal altında qalmasından, həmin ərazidə hər şeyin, o cümlədən maddi-mədəniyyət abidələrinin

tamamilə məhv edilməsindən, bir milyondan artıq soydaşımızın doğma yurd-yuvalarından zorla qovularaq 8 ildən bəri çadırlarda ağır şəraitdə yaşamasından söhbət açdı, bu münaqişənin tezliklə aradan qaldırılmasının regionda sülhün və sabitliyin bərqərar edilməsi üçün çox vacib olduğunu bildirdi.

ABŞ-ın təşəbbüsü və Minsk qrupu həmsədrlərinin vasitəçiliyi ilə Ki Uestdə keçirilən danışıqların Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə həll edilməsi üçün zəmin yaratdığını nəzərə cərpdirən Keri Kavano bu çətin prosesin müsbət nəticələr verəcəyinə ümidvar olduğunu söylədi. Cənab Kavano dedi ki, o, azərbaycanlı qaçqınların ağır vəziyyətini öz gözləri ilə gördükdən sonra onları məskunlaşdıqları çadır şəhərciklərindən, ağır şəraitdən xilas etməyə kömək göstərməyi özünə borc bilir. Cənab Kavano bildirdi ki, Amerika Birləşmiş Ştatları çox mühüm coğrafi-siyasi ərazidə yerləşən Cənubi Qafqazda təhlükəsizliyin və əmin-amanlığın tezliklə bərpa edilməsi üçün öz səylərini daha da gücləndirəcəkdir.

Görüşdə münaqişənin sülh yolu aradan qaldırılması yolları və digər məsələlər barədə fikir mübadiləsi aparıldı.

Azərbaycan Prezidenti
Heydər Əliyevin
Minsk qrupunun Fransa tərəfdən
həmsədri Jan Jak Qayyard ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev aprel 5-də Ki Uestdə Minsk qrupunun Fransa tərəfdən həmsədri Jan Jak Qayyard¹⁹ ilə görüşdü.

Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev ilə hər bir görüşündən şərəf duyduğunu söyləyən cənab Qayyard Fransa Prezidenti Jak Şirakin¹⁹ salamlarını və xoş arzularını respublikamızın Prezidentinə çatdırdı və Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması üçün Ki Uestdə başlanmış danışıqlara Prezident Jak Şirakin böyük maraq göstərdiyini bildirdi. Cənab Qayyard Prezident Heydər Əliyevin münaqişənin sülh yolu ilə həll edilməsi sahəsində fəaliyyətini və Ki Uest bəyanatında qaldırdığı məsələləri çox yüksək qiymətləndirdi. Cənab Qayyard qeyd etdi ki, ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədri kimi Fransa bu münaqişənin sülh yolu ilə aradan qaldırılması, regionda təh-

lükəsizlik və sabitliyin yaradılması üçün öz səylərini artırmağa hazırdır.

Səmimi sözlərə görə minnətdarlığını bildirən respublikamızın rəhbəri Prezident Jak Şiraka səmimi salamlarını və xoş arzularını çatdırmağı cənab Jan Jak Qayyarddan xahiş etdi.

Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə aradan qaldırılması üçün Ki Uestdə yeni formatda keçirilən görüşləri yüksək dəyərləndirən Prezident Heydər Əliyev əmin olduğunu bildirdi ki, ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri bu danışıqların uğurla başa çatması üçün öz səylərini daha da artıracaqlar.

Ermənistan silahlı qüvvələrinin təcavüzü nəticəsində Azərbaycan torpaqlarının 20 faizinin hələ də işğal altında qaldığını, bir milyondan çox vətəndaşımızın yerindən-yurdundan zorla qovularaq səkkiz ildən artıq çadırlarda ağır şəraitdə yaşadığını xatırladan dövlətimizin başçısı münaqişənin tezliklə aradan qaldırılması, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpası, qaçqınların öz doğma yurdlarına qaytarılması üçün bütün səylərin birləşdirilməsinin və artırılmasının vacib olduğunu bildirdi.

Görüşdə münaqişənin sülh yolu ilə həlli yolları və bir sıra digər məsələlər ətrafında da fikir mübadiləsi aparıldı.

Azərbaycan Prezidenti
Heydər Əliyevin
ATƏT-in Minsk qrupunun
həmsədrləri ilə görüşləri

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Ki Uestdə ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri Keri Kavano, Vyaçeslav Trubnikov və Jan Jak Qayyard ilə aprelin 4-də və 6-da dörd dəfə görüşlər keçirdi, danışıqlar apardı. Hər dəfə iki saatdan çox davam edən bu danışıqlarda Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə tezliklə

aradan qaldırılması yolları barədə geniş müzakirələr aparıldı.

Prezident Heydər Əliyev Ki Uestdə ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri ilə keçirdiyi görüşlər və apardığı danışıqlar zamanı həmsədrlərin KiUestdə gördükləri işi müsbət dəyərləndirdi, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə nizamlanması məsələsinin bu formatda müzakirəsinin böyük əhəmiyyətə malik olduğunu bildirdi.

Respublikamızın rəhbəri ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrlərinin Ki Uestdə birgə fəaliyyətindən razılıqla söhbət açdı, Amerika Birləşmiş Ştatlarının, Rusiya və Fransanın bu məsələdəki əməkdaşlığının və həmsədrlərin birgə işinin müsbət nəticələr verəcəyinə ümidvar olduğunu söylədi.

Ermənistan silahlı qüvvələrinin 1988-ci ildən başlanmış təcavüzü nəticəsində Azərbaycan torpaqlarının 20 faizinin işğal olunduğunu, həmin ərazidə hər şeyin dağıldığını, talan olunduğunu, məhv edildiyini, bir milyondan çox soydaşımızın yerindən-yurdundan zorla qovularaq çadırlarda ağır, dözülməz şəraitdə yaşadığını bir daha həmsədrlərin nəzərinə çatdıran dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev bu münaqişənin tezliklə sülh yolu ilə aradan qaldırılması üçün bütün səylərin səfərbərliyə alınmasının çox vacib olduğunu vurğuladı.

Azərbaycan və Ermənistan prezidentlərinin 1999-cu ildən bəri ardıcıl olaraq apardıqları birbaşa danışıqlardan söhbət açan Prezident Heydər Əliyev bildirdi ki, uzun illərdən bəri davam edən, regionun bütün ölkələrinin inkişafına ciddi əngəllər yaradan bu münaqişənin həll edilməsi üçün ATƏT-in Minsk qrupu həmsədrlərinin fəaliyyətinin daha da gücləndirilməsinə ciddi ehtiyac duyulur. Respublikamızın rəhbəri dedi ki, müharibədə 1994-cü ildə yaradılmış atəşkəs rejiminə sadıq olan Azərbaycan öz sülhməramlı siyasətini bundan sonra da davam etdirəcəkdir.

ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri Prezident Heydər Əliyevin Ki Uestdəki bəyanatında qaldırdığı məsələləri, onlara verdiyi tövsiyələri və söylədiyi iradları müsbət qarşıladılar və bildirdilər ki, görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin öz xalqının xoşbəxtliyi, səadəti naminə və sülhə nail olmaq üçün göstərdiyi xidmətlər böyük hörmətə və ehtirama layiqdir.

Azərbaycan və Ermənistan prezidentlərinin indiyədək apardıqları birbaşa danışıqları yüksək dəyərləndirən həmsədrlər Ki Uestdə danışıqlarının dünyanın çox mühüm bir bölgəsində Cənubi Qafqazda sülhün, əmin-amanlığın, sabitliyin bərqərar edilməsi üçün müsbət nəticələr verəcəyinə ümidvar olduqlarını söylədilər.

Münaqişənin regionun heç bir ölkəsinə xeyir gətirmədiyini nəzərə çarpdıran həmsədrlər təmsil etdikləri dövlətlərin sülh naminə əməkdaşlığı ilə nizamasalma prosesində tərəqqi əldə edilməsinə hazır olduqlarını bildirdilər.

Azərbaycan Prezidenti
Heydər Əliyevin
ATƏT-in Baş katibi Yan Kubiş
ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev aprelin 5-də Ki Uestdə ATƏT-in Baş katibi Yan Kubiş²⁰ ilə görüşdü.

Dövlətimizin başçısını səmimiyyətlə salamlayan və onunla görüşmək imkanından məmnun qaldığını söyləyən cənab Kubiş ATƏT-in rəhbərliyinin, Minsk qrupu həmsədrlərinin təşəbbüsünü bəyənib Ki Uestə gəldiyinə görə Prezident Heydər Əliyevə təşəkkür etdi. Danışıqların gələcəkdə də indiki formatda davam etdirilməsinin vacibliyini söyləyən Baş katib ümidvar olduğunu bildirdi ki, bu, sülhün əldə edilməsi prosesinə öz töhfəsini verəcəkdir.

Cənab Kubiş Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə Ermənistan nümayəndə heyəti ilə görüşü barədə məlumat verərək dedi ki, tərəflər arasında aparılan danışıqlar ağırlıq problem olan, uzun sürən Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin aradan qaldırılmasına həlledici təsir göstərəcəkdir. Baş katib onu da bildirdi ki, Prezident Heydər Əliyevin Ki Uestdəki bəyanatını diqqətlə dinləyib və bəyanatda səslənmiş tənqidi fikirləri qəbul edir. Cənab Kubişin də fikrincə, ATƏT bu münaqişənin həlli sahəsində daha ciddi fəaliyyət göstərməlidir. Minsk qrupunun həmsədri olan dövlətlərin prezidentlərinin problemə maraq göstərmələri təqdirəlayiq haldır və bu, münaqişə tərəflərinin hər ikisini qane edən həllə gətirib çıxara bilər.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev də cənab Kubiş ilə görüşündən məmnunluğunu bildirərək dedi ki, respublikamız 1992-ci ildən bəri ATƏT-in Minsk qrupu ilə əməkdaşlıq edir və biz Ki Uest danışıqlarına ümidlə baxırıq. Respublikamızın rəhbəri vurğuladı ki, Ermənistanla Azərbaycan arasında uzun sürən münaqişənin ədalətli həlli üçün ATƏT-in daha təsirli tədbirlər görməsinə ehtiyac duyulur.

Dövlətimizin başçısı bildirdi ki, Azərbaycan bu münaqişənin yalnız sülh yolu ilə həll olunmasını istəyir. Minsk qrupunun həmsədri olan ölkələrin dövlət başçıları üçün problemin həlli sahəsində son vaxtlar şəxsən say göstərməyə hazır olduqlarını bildirmələrini sevindirici hal kimi qiymətləndirən Prezident Heydər Əliyevin fikrincə, ATƏT-in səyləri ilə birlikdə bu, Ermənistanla Azərbaycan arasında daimi və hərtərəfli sülhün əldə edilməsinə öz töhfəsini verəcəkdir.

Respublikamızın rəhbəri eyni zamanda xüsusi vurğuladı ki, ATƏT-in beynəlxalq hüquq normalarına, hər bir dövlətin ərazi bütövlüyü prinsipinə hörmətlə yanaşması olduqca vacibdir. Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin beynəlxalq hüquq normalarının ziddinə həll olunması dünyada çox təhlükəli bir

presedent yarada bilər. Məhz buna görə də ATƏT üzv dövlətlərin ərazi bütövlüyünün qorunmasına, beynəlxalq hüquq normalarına, Helsinki Yekun Aktının müddələrinə riayət edilməsinə xüsusi diqqət yetirməlidir.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev bir daha ümidvar olduğunu söylədi ki, ATƏT-in və onun Minsk qrupunun sülh prosesində fəal vasitəçiliyi zəifləməyəcək, əksinə, bundan sonra daha da artacaqdır. Respublikamızın rəhbəri ATƏT-in Baş katibini öz imkanlarından istifadə edib, sülh prosesində Ermənistanın konstruktiv mövqe tutması üçün ona təsir göstərməyə çağırırdı.

Görüş səmimiyyət və qarşılıqlı anlaşma şəraitində keçdi.

ATƏT-in Minsk qrupunun Amerikadan olan həmsədri Keri Kavanonun mətbuat konfransı

Aprelin 3-də Ki Uest şəhərində ATƏT-in Minsk qrupunun ABŞ tərəfdən həmsədri, səfir Keri Kavanonun mətbuat konfransı oldu.

Səfir **Keri Kavano** jurnalistlərə müraciətlə dedi:

- İcazə verin, burada baş verən hadisələr haqqında sizə ümumi məlumat verim. Amerika, Fransa və Rusiyanın nümayəndə heyətləri şənbə günündən buradadır və görüşürlər. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev buraya bazar günü, Ermənistanın Prezidenti isə bazar ertəsi gəlmişdir. Prezidentlərin görüşdüyü bugünkü formal açılışa qədər həmin nümayəndə heyətləri hazırlıq işləri görmüş, danışıqlar aparmışlar.

Əslində bu gün danışıqlara formal start verilmişdir. Danışıqları saat 12.30-da nahar süfrəsi arxasında Dövlət katibi Pauell açmışdır. Bundan əvvəl isə Dövlət katibi hər iki prezidentlə ayrılıqda görüşərək ikitərəfli münasibətlər, burada əldə ediləcək prinsiplə razılaşmaya olan ümidlər haqqında söhbət aparmışdır. Regionda sülhü bərqərar etmək üçün tərəflər birgə fəaliyyətlərini davam etdirməli və onu Minsk həmsədrlərinin səyləri ilə birləşdirməlidir.

Nahardan sonra, - əminəm ki, mətbuat nümayəndələrinin çoxu bunu gördü, - prezidentlər gərginliyi sovuşdurmaq üçün təxminən 20 dəqiqə ərzində nümayəndə heyətlərinin başçıları ilə bağda söhbət etdilər. Dövlət katibi Pauell Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevlə xeyli vaxt birlikdə oldu. Məncə bu, həm danışıqlar mühiti üçün, həm də prezidentlər və nümayəndə heyətləri arasında şəxsi münasibətlərin yaranmasına kömək üçün çox yaxşı hal idi.

Sonra isə iki prezidentin, Dövlət katibi Pauellin, üç həmsədrin və onların nümayəndə heyətlərinin iştirakı ilə açılış görüşü keçirildi. Mətbuat nümayəndələrinin də buraxıldığı bu görüş prezidentlərin bəyanatları ilə başladı, sonra isə qapalı müzakirə getdi. Orada diqqət daha çox bu həftə ərzində aparılacaq danışıqların gündəliyinə yönəldilmişdi.

Dövlət katibi Pauell diqqəti daha çox ona cəlb etdi ki, indi keçmiş haqqında deyil, gələcək haqqında düşünməyə ehtiyac vardır: bizim burada, Ki Uestdə bu həftəki işimizin əsas məqsədi Azərbaycan və Ermənistan uşaqlarının gələcəyidir. Necə işləmək lazımdır ki, sülhə nail olaq, ehtiyacında olduqları və haqları çatdığı o sülhü region uşaqlarına ərməğan edək? Mühərribə o uşaqların bütün istəklərini çilik-çilik etmişdir... Orada sabitliyi bərqərar etmək və normal şərait yaratmaq mümkün olmamışdır, bu əsrin diktə etməli olduğu iqtisadi çiçəklənmənin əlaməti regionda görünməmişdir.

Dövlət katibi təxminən saat 15.30-da danışıqları tərk etmişdir. Ondan sonra iki prezidentlə bəzi qısa görüşlər olmuşdur. Hər iki prezident indi kiçik Ağ evi tərk etmişdir və onlar bu gün və sabah danışıqların əhatə dairəsinə daxil olacaqlar ki, buna da "yaxınlaşma danışıqları" deyilir. Beləliklə, bu gün iki prezidenti birləşdirən bir neçə görüş keçirilmişdir. Çox güman ki, bu gecə və sabah ya fərdi nümayəndə heyətləri ilə, ya da üç həmsədrin nümayəndə heyətləri ilə danışıqlar davam etdiriləcəkdir. Orada siz bir dəfə prezidentin birini, digər dəfə isə o birini görəcəksiniz, lakin əksər hallarda prezidentlər birlikdə olmayacaqlar.

Məncə, dediklərim bu günün bəzi detallarına aydınlıq gətirdi və sizə qarşıdakı görüşlər haqqında bəzi ideyaları çatdırdım. İndi sizin suallarınızı eşitməyə məmnun olardım.

Sual: Prosedur qaydaları haqqında bir sual. Onlar daha kiçik Ağ evdə görüşməyəcəklər?

Keri Kavano: Məncə, onlar orada həmişə yox, aralıq görüşəcəklər. Bu şəhərin yaxşı cəhəti ondadır ki, burada müxtəlif mühitdə görüşmək üçün çoxlu imkan və yollar vardır. Biz bu gün bunun şahidi olduq: biz adi nahar stolu arxasında görüşdük; sonra Harri Trumenin kart stolunun arxasında oturuq, həmin stolun arxasında vaxtilə prezidentlər Eyzenhauer və Kennedi də işləmişlər; biz bağda görüşdük; sonra biz Trumen adına Ağ evin müxtəlif guşələrində müxtəlif tipli görüşlər keçirdik. Qısa bir görüş cənub balkonunda oldu. Başqa bir görüş isə yuxarı mərtəbədəki otaqlardan birində keçirildi.

Beləliklə, şəhərin özü kimi, buradakı şərait də çoxlu, həm də müxtəlif variantlar diktə edir. Lakin mən deyər bilməzdim ki, nə vaxt və şəhərin

harasında onlar növbəti görüşü keçirə bilər. Məsələn, siz mehmanxana otaqlarında və restoranlarda görüş keçirə bilərsiniz.

Sual: Mən bu gün iki prezidentin verdiyi bəyanatlar haqqında soruşmaq istədim. Əliyevin bəyanatı çox əhatəli idi, Koçaryan isə qısa danışaraq Əliyevin bəyanatına münasibət bildirdi və dedi ki, buraya təbliğat bəyanatları verməyə gəlməmişəm. Sizə elə gəlmirmi ki, bu cür münasibət ümumiyyətlə danışılara əngəl olacaq?

Cavab: Yox, elə gəlmir. Məncə, bu danışılara gələn hər iki prezidentin müxtəlif konsepsiyaları vardır. Onlar öz bəyanatlarına müxtəlif ümidlə yanaşırlar. Təbii ki, onlar verdikləri bəyanatla evə qayıdarkən təminatə əmin olmaq istəyirlər.

Bu gün heç nə baş vermədi və deyərdim ki, tərəflərin davranışı məni təəccübləndirdi. Bu qəbildən olan danışılar üçün bu, normal başlanğıcdır.

Sual: Bu gün deyildi ki, iki il ərzində bu iki prezident ən azı 15 dəfə görüşmüşdür...

Cavab: Elədir.

Sual: Sizcə, bu görüş, bu sülh danışılarını tərəflərə nə verəcək, yaxud Siz və ya Minsk qrupunun həmsədrləri nəyəsə nail olmağı gözləyirsinizmi? Bütün bunları edərkən hansısa qəfil irəliləyişə inanırsınızmi ki, bu da öz növbəsində sonluğa və ya məsələnin həllinə gətirib çıxarsın və yaxud həllin mümkün yoluna çıxmağa əngəl olsun?

Cavab: Bunların bəzisi artıq başa çatmışdır. Lakin bunların üzərində azacıq dayanmaq istədim.

Məsələn, Minsk qrupu tərəflərə öz təkliflərini vermişdir. Onlar üç variant hazırlamışdı. Verilən vaxt ərzində, bu və ya digər tərəf həmin təkliflərdən imtina etdi. Bu sülh prosesi müxtəlif yollarla gedir - iki prezidentin birbaşa görüşləri və həmçinin Minsk qrupu həmsədrləri ilə birlikdə keçirilən görüşlər...

Sizin dediyiniz kimi, iki il ərzində onlar təxminən 15 dəfə Yer kürəsinin hər yerində görüşmüşlər - Davos, Cenevrə, Nyu-York, Vaşinqton, Moskva, Yalta və Parisdə, öz ölkələrinin sərhədində. Öz ölkələrində sülhü bərqərar etmək üçün yollar axtarmaq onların əsas məqsədi olmuşdur. Həmin iki il ərzində Minsk qrupunun həmsədrləri də onlarla birlikdə

işləyərək, çıxış yolu tapmaqda kömək əlini uzatmışlar.

Yanvar və mart aylarında Parisdə keçirilmiş iki görüş fərqli olmuşdur. Həmin görüşlərə əlavə olaraq, hər iki prezident Fransa Prezidenti Jak Şirakla görüşmüşdür. Bu görüşlərdə bəzi inkişaf məqamları olmuşdur. Həm biz, həm də digər həmsədrlər hiss etdik ki, onları Birləşmiş Ştatlara dəvət etmək daha önəmli inkişafa səbəb ola bilər, onların dialoqu davam etdirə bilmələri üçün potensial imkan vardır və güman ki, irəli getmək üçün yollar tapmaq mümkündür.

Özü də təkcə həmsədrlər belə düşünmürdülər, həm də hər iki prezident belə düşündü. Bizə aydın idi ki, əgər onlar inkişaf üçün potensial görüşlər, bizim dəvətimizi qəbul etməyəcəklər.

Dövlət katibi Pauell öz bəyanatında aydınlıq gətirdi, - mən onun sözlərini təkrar edəcəyəm, - prosesin burada, Floridada başa çatdırılması nəzərdə tutulmamışdı və nəzərdə tutulmur. Sülhə çatmaq çox mürəkkəb və ağır məsələdir. Bu, sülhə aparan yolda atılan bir addımdır. Əgər onlar burada böyük uğur qazansalar da, biz gözləməli olacağıq, bu regiona sülh gətirmək üçün daha bir neçə addım atılmalıdır.

Sual: Mənim sualım yeni təkliflər haqqındadır. Hər kəs yeni plan haqqında danışır və bu gün Dövlət katibi dedi ki, bu, yaxşı ideya deyil - gələn, onları yeni ideyalar adlandırmaq.

Cavab: Mənə elə gəlir ki, onun cavabı bir qədər başqa cür yozulub, o dedi ki, köhnə təkliflər və ya yeni təkliflər haqqında danışmaq yaxşı deyildir. Müzakirələr vaxtı yeni ideyalar yarana bilər, bu iki ölkə arasındakı fikir ayrılıqlarını aradan qaldırmaq üçün yeni mümkün yollar tapıla bilər. Belə danışılarda bu, çox mümkündür, çünki iki il ərzində dialoq aparılmışdır, əgər yeni ideyalar və ya yeni müzakirələr olmasa, insanlar yeknəsəqlikdən tənəyə gələrdi. Əgər yeni variantlar yox idisə, onda prezidentlər nə üçün görüşləri davam etdirmək istədilər? Həmsədrlər haqqında da eyni sözləri demək olar. Niyə biz buraya gəlib deməliyik ki, yox, biz yalnız köhnə ideyalar haqqında danışmaq istəyirik?

Məncə aydındır ki, Cənubi Qafqaza sülh gətirə biləcək danışılar prosesinin yaradıcı münasibətə, həssaslığa, yeni konsepsiyalara ehtiyacı vardır. Prezidentlər məhz bu məsələlərə xüsusi önəm verirlər və həmsədrlər önəm verirlər.

Moskvadan, Parisdən və Vaşinqtondan olan üç mötəbər danışığ komandası bir neçə gün ərzində hər iki prezidentlə birbaşa görüşərək, nəyə nail olmağın mümkünliyünü araşdıracaqdır.

Sual: Tərəflər fikir ayrılığını aradan qaldırmaq yolunda və öz baxışlarında nə dərəcədə bir-birinə yaxındır?

Cavab: Mən düşünürəm ki, bu suala cavab vermək asan olsun - yəni onlar nə dərəcədə yaxındır. Ən çətin məqamlar hələ açılmayan məqamlardır. Bu cəhət başa düşüləndir. Həm də, sən yaxına getdikcə, tərəflər anlayır ki, müqavilə üçün imkan vardır. Bu, həm də insanların mövqelərindəki həssaslığını azaldır - bu, diplomatik terminidir.

Məncə tərəflərin nə dərəcədə yaxın və uzaq olduqlarını qiymətləndirmək düzgün olmazdı. Aydın olanı budur ki, proses inkişafdadır və bu il ərzində bir neçə aydır ki, irəliləyir.

Sual: Dövlət katibi Pauell qeyd etdi ki, Birləşmiş Ştatlarda ələndən gələnə etməyə çalışacaqdır ki, proses irəli getsin. Mənim sualım belədir, ABŞ-in növbəti addımı necədir, o, nəzərə alacaqmı ki, Azərbaycan ərazisinin 20 faizi işğal altındadır? Demək istəyirəm ki, bu fakt danışılar zamanı hər hansı bir rol oynayacaqmı?

Cavab: Məncə, bu gün, danışılara yenidən başlanğı vaxt ABŞ-in növbəti addımının necə olacağından bəhs etmək çox tezdir. Başlıcası odur ki, çox mühüm addım atılmışdır və danışılar bütün həftə ərzində davam edəcəkdir. Bir şey aydındır ki, Birləşmiş Ştatların bu təşəbbüsəndən sonra da xeyli imkanları vardır və Ki Uest həmin yolun başlanğıcı hesab edilə bilər. Aydındır ki, Rusiya və Fransanın da təsir imkanları vardır.

Qeyd etdiyimiz kimi, regiona sülh gətirmək üçün göstərilən səylər bu üç ölkənin ümumi cəhədidir. Bu, çox mühümdür və məncə, Dövlət katibi Pauell məsələyə münasibətini çox aydın bildirdi ki, iki liderin sülh əldə etməsi üçün Birləşmiş Ştatlarda hər cür kömək göstərməyə hazırdır.

Əsas məsələ bundadır ki, liderlər özləri körpü salmağa çalışmalı, sülh prosesini davam etdirən şəxsiyyətlər olmalıdır. Həmişə aydın olmuşdur, indi də aydındır ki, orada sülhü zorla yaratmaq olmaz. Sülh əldə etməyin yeganə yolu iki ölkə liderlərinin və xalqlarının hər iki tərəfi qane edən qarşılıqlı razılığa gəlməsidir. Əgər onlar həmin yolu tapa bilsə və ya ona yaxınlaşsa, yaxud

yaxınlaşmaq istiqamətində fəaliyyət göstərsə, Birləşmiş Ştatlarda, Rusiya və Fransa bu prosesdə onlara kömək etməyə hazırdırlar.

Sual: Cənab səfir, gün ərzində müzakirə edilmiş hər hansı bir spesifik məsələ haqqında bizə məlumat verə bilərsinizmi?

Cavab: Mən təkcə bir şeyi deyə bilərəm ki, hər iki tərəf müzakirələrdəki təfəsilatın məxfi saxlanması haqqında razılığa gəlmişdir.

Sual: Gündəliyin tərtib olunması haqqında bir qədər geniş danışa bilərsinizmi? O, çox dəyişkəndirmi? Danışığ aparanlar deyirmi ki, nə üçün bu məsələyə sabah və ya o biri gün baxmayaq?

Cavab: İndi bu məsələnin təfərrüatına varmaq istəməzdim, lakin biz - üç nümayəndə heyəti prezidentlərlə intensiv müzakirələr aparmışdıq ki, məsələnin inkişaf etdirilməsi üçün ən gözəl yol hansıdır.

Sual: Prezident Əliyev açılış mərasimindəki bəyanatında ATƏT-in Minsk qrupu həmsədrlərinin fəaliyyətini kəskin tənqid etdi. Mənim sualım belədir: ATƏT-in Minsk qrupu həmsədrlərinin passiv gözləmə mövqeyində dayanmasına və onların öz fəaliyyətlərini azaltmalarına Sizin münasibətiniz necədir? Onların prinsipi belədir ki, Prezidentlər hansı razılığa gəlsələr, ATƏT onu qəbul edəcəkdir. Fəaliyyətinizin Azərbaycan Prezidenti tərəfindən tənqid olunmasına Sizin münasibətiniz necədir?

İkinci sualım: bizə paylanmış sənədlərdə belə bir cəhət vurğulanır ki, həmsədrlər prosesdə Dağlıq Qarabağın münasibətinin də nəzərə alınmasını qəbul edirlər və əhəlinin mövqeyi önəm daşımalıdır. Siz bu məsələyə aydınlıq gətirə bilərsinizmi?

Cavab: Əminəm ki, suallarınız çoxdur, lakin icazə verin onların bir hissəsinə münasibət bildirim.

Birincisi, mən Əliyevin bəyanatına münasibətin xeyli uzanmasına etiraz əlaməti kimi baxıram. ATƏT yaradılıb, - əslində o vaxt ATƏM adlanıb, - Minsk qrupu doqquz il əvvəl, 1992-ci ildə yaradılıb. Problemin sülh yolu ilə həllinin tapılmamasından irəli gələn məyusluq hissi başa düşüləndir. Eyni zamanda, əgər Siz yer üzündəki digər sülhyaradan standartlara nəzər salsanız, görürsünüz ki, digər münasibətlərin həllinə daha gərgin fəaliyyət yönəldilsə də, onların aradan

qaldırılması çox uzun vaxt aparmışdır. Əlbəttə, Minsk qrupunun həmsədrləri və Minsk qrupunun özü problemin həlli üçün bir neçə təklif vermişdir. Prezident özü onları sadaladı, onların üçün tələflər rədd etmişdir.

Biz inanırıq ki, əgər hər iki ölkənin rəhbərlərinin mümkün variantlara olan münasibətlerini əsas götürməsək, məsələnin həlli üçün işgüzar şərait yaratmaq mümkün deyildir. Biz nə etmişiksə, yaxud nəyə ümid bəsləmişiksə, o, iki prezidenti birbaşa dialoqunun yaradılmasında öz ifadəsini tapmışdır. Məncə, sizin bu gün burada gördükləriniz danışıqların daha ümidverici olacağına işarədir. Biz burada, Floridanın Ki Uest şəhərində müzakirələr üzərində hər şeyi qurmağa səy göstəririk.

Dağlıq Qarabağ haqqında sualınıza gəlincə, deyim ki, hər üç həmsədr dəfələrlə aydınlıq gətirmişdir ki, biz regiona səfər edəndə Dağlıq Qarabağın yerli rəhbərliyi ilə görüşürük. Ermənistan hökuməti də bizim bütün müzakirələrimizi və inanırıq ki, Azərbaycanla aparılan müzakirələri də həmin rəhbərliklə təhlil edir. Onlar nə baş verdiyini qiymətləndirirlər. Minsk qrupu həmsədrlərinə onların maraqları, məsuliyyət hissləri haqqında məlumat verilir. Onların nümayəndələri bu həftə Floridada yoxdur. Gələcəkdə onların iştirakı üçün ehtiyac yaranarsa, onda, təbii ki, həmsədrlər ölçüb-biçəcək, əgər həmin iştirak kömək edəcəksə, onun necə ediləcəyinə baxacaqlar.

Sual: Siz və ya Dövlət Departamenti, yaxud Birləşmiş Ştatlar ev sahibi kimi xüsusi, məsələn, əyləncəli proqram hazırlamısınız ki, bu, iki prezidentə danışıqlardan sonra gərginlikdən çıxaraq, istirahət etmək şəraiti yaratmış olsun?

Cavab: Gərginliyin azaldılmasına gəlincə, deyə bilərəm ki, Ki Uestdə bu, çox asandır. Siz, sadəcə, otaqda oturub pəncərədən gözoşaayan, sakit dənizə, gözəl adalara və üzüb keçən gəmilərə baxa bilərsiniz. Lakin mən əlavə etmək istədim, biz prezidentlərin bu adanı hiss etmələri üçün şərait yaratmaq yolunda bəzi tədbirlər fikirləşmişik. Bu həftə ərzində onlar aşağısı bir dəfə şəhərə gəzməyə çıxacaq və nə şəkildə əylənə biləcəklər.

Sual: Əvvəlcə həmsədrlərin rolu və əməkdaşlıq səviyyəsi haqqında soruşmaq istədim. İkinci sualım isə belədir: bildiyimə görə,

prezidentlərin cümə gününə qədər burada olacaqları gözlənilir. Əgər onlar daha tez və ya gec gedəcəklərsə, biz onu haradan biləcəyik?

Cavab: Qoy, əvvəlcə ikinci sualdan başlayım. Yaxşı jurnalistlər kimi, sizə məlumdur ki, bunu gündəlik məlumatlardan oxuya bilərsiniz. Əgər iş uğurlu alıncaqsa, onlar buradan tez gedəcəklər. Əgər hiss etsələr ki, işin uğuru üçün əlavə vaxta ehtiyac vardır, onlar burada daha çox qalacaqlar. Məncə, belə suallara cavab vermək mümkün deyildir.

Məncə, prezidentlərin şənbə gününədək burada olacaqları gözlənilir. Beləliklə, onlar burada sizin dediyinizdən bir qədər çox olacaqlar. Lakin mən işin nə vaxt başlayıb və ya qurtarması haqqında düşünməyə vaxt itirməzdim. Aydındır ki, yaxud aydın olmalıdır ki, danışıqlarda bəzi istinad nöqtələri vardır və hər birimiz istədik ki, həmin nöqtələr hərəkətə gəlsin. Məncə, biz əldə edilən hər bir irəliləyişdən məmnun olardıq. Müzakirələrin bu gün başlanması bizə deməyə əsas verir ki, bəzi irəliləyiş üçün ciddi potensial imkanlar vardır.

Sual: Bəs rolunuz?

Cavab: Həmsədrlərin rolu? Minsk qrupu yaranandan bəri onun rolu regionda münaqişəni aradan qaldırmaq üçün tərəflərə yardımçılıq etmək olmuşdur və biz həmin işi görürük. Özü də inanıram ki, səmərəli görürük.

Üç həmsədr arasında əlaqələrin səviyyəsi çox yüksəkdir. Deyədim ki, son üç ayda həmin əlaqələrin intensivliyi xeyli artmışdır. Siz bunu iki prezidentin birbaşa dialoqunda, Fransa Prezidenti Jak Şirakin iştirakı ilə olan forma dəyişikliyinə görə bilərsiniz. Prezident Şirakla Prezident Buş, Prezident Buşla Prezident Putin, Prezident Putinlə Prezident Şirak arasındakı əlaqələrdə görə bilərsiniz - prezidentlərin heç birini kənara qoymayın. Həmin əlaqələr xarici işlər nazirləri səviyyəsində qurulur və milli təhlükəsizlik müşavirləri səviyyəsində qurulacaqdır.

Sual: Mənim üçün maraqlıdır, burada həmsədrlər üçün spesifik tapşırıqlar mövcuddurmu?

Cavab: ATƏT-in həmsədrlərinə verilmiş tapşırıqlar münaqişəni aradan qaldırmaq üçün yollar aramaqdır. Həmin tapşırıqlar öz aramızda necə bölməyimiz isə bizim öz qərarlarımız əsasında aparılır.

Təşəkkür edirəm.

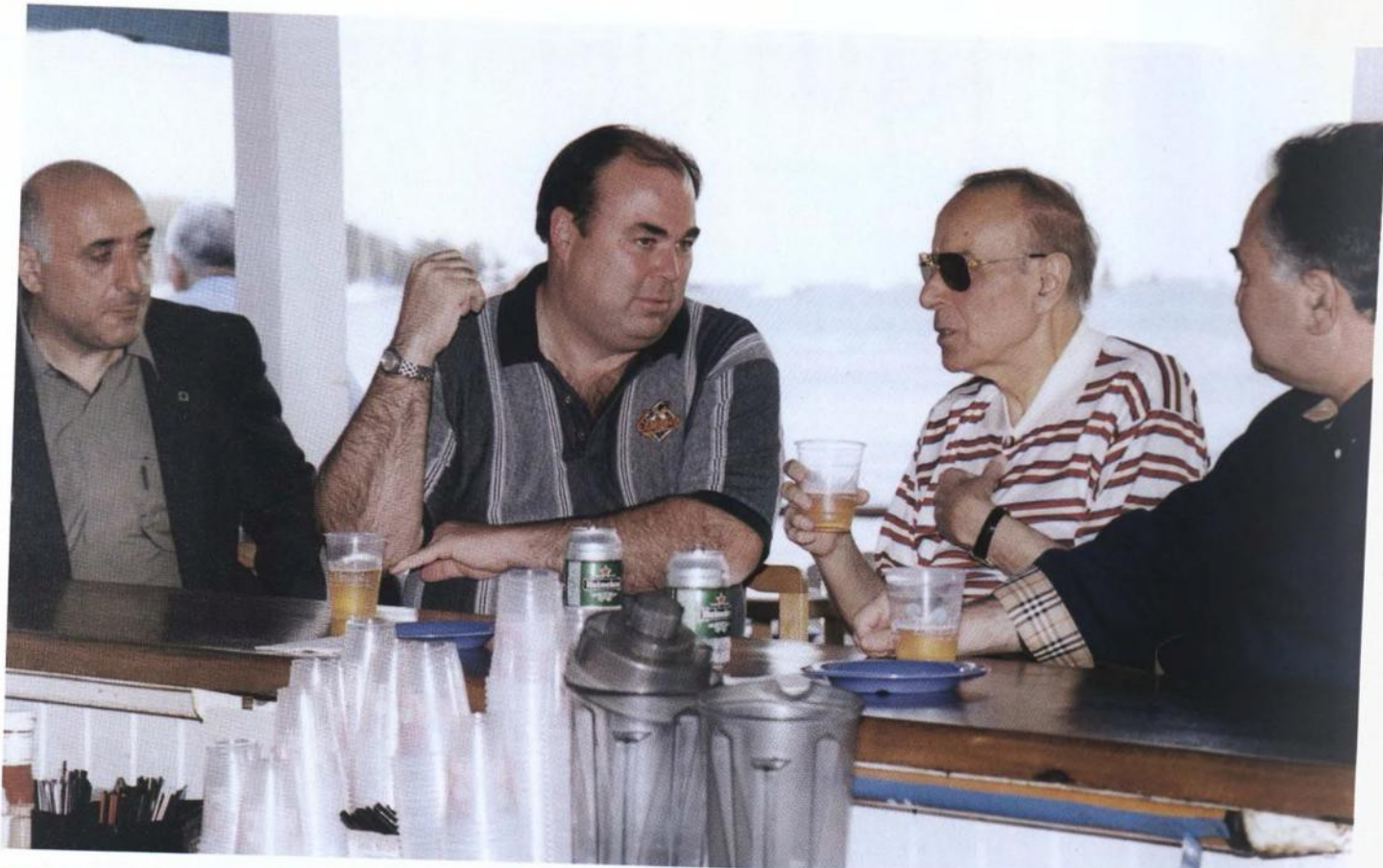
Ki Uest şəhəri ilə tanışlıq

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev aprelin 4-də Ki Uest şəhərində gəzintiyə çıxdı, Meksika körfəzinin sahilində günəşin batmasına tamaşa

etdi. Onu da deyək ki, bu kurort şəhərində istirahətə gələn minlərlə insan həmin mənzərəni seyr etmək üçün axşamüstü körfəzin sahilinə axışır.

Həmsədlərin aprelin 4-də
Ki Uestdə mətbuat konfransı

ATƏT-in həmsədləri - Keri Kavano, Vyacheslav Trubnikov və Jan Jak Qayyard aprelin 4-də Ki Uestdə mətbuat konfransı keçirmişlər.

Keri Kavano mətbuat nümayəndələrinə müraciətlə dedi:

- Qorxuram ki, sizə dediklərimin heç biri Heminqueyin evinə səfər qədər qiymətli görünməsin. Lakin icazə verin, deyim ki, biz burada olduğumuzdan çox məmnunuq. Məhz burada, cəmi dörd məhəllə aralı, Ernest Heminquey özünün "Əlvida silah" romanını yazmışdır. İndi biz burada həmin əsərdəki konsepsiyaları Cənubi Qafqaz reallığına tətbiq etmək üzərində çalışırıq. Məncə, müharibənin dəhşətlərini ön plana çəkməklə Heminquey böyük iş görmüşdür və bu gün burada prezidentlərin münaqişə nəticəsində əzab çəkən adamlardan, ümumən regiondakı problemlərdən dönmə-dönə söz açmaları Amerika yazıçısının narahatlığı ilə həmahəng səslənir.

Dövlət katibi Pauell danışqları şərh edəndən sonra nə baş verdiyi haqqında sizə qısa məlumat vermək istədim. Dünən gecədən keçənə qədər həmsədlərin çoxlu görüşləri olmuşdur: həmsədlərin bir-biri ilə, hər iki tərəfin nümayəndə heyətləri ilə və prezidentlərlə bir neçə görüşü baş tutmuşdur.

Mən bilirəm ki, Prezident Heydər Əliyevi günəşli sahilə görüblər. Cənab Heydər Əliyev "Pyer Hauz" yaxınlığında günəşin qürubuna tamaşa etmişdir. Prezident Koçaryanı Dyuvəl Striçdə və adanın digər yerlərində görüblər. Mən çox şadam ki, onlar bunu edə biliblər. Çünki biz onlarla çox gərgin iş aparırıq. Dünən onların günü çox işgüzar xarakter daşmışdır. Prezidentlərin bu günü də gərgin olmuşdur. Mənim bildiyimə görə, Dövlət katibi Pauell gedəndən sonra iki prezident görüşməmişdir. Lakin, ehtiyac yaranacağı təqdirdə, onların görüşəcəkləri istisna edilmir.

Bu gün səhər Trumen adına Ağ evdə həmsədlərin qısa görüşü keçirildi. Sonra biz Prezident Koçaryanı görüşə çağırdıq. İnanırıq ki, görüşümüz səmərəli oldu. Bu görüş başa çatdıqdan sonra biz Prezident Heydər Əliyevlə də belə görüş keçirdik. Bu da çox səmərəli oldu. Hər iki görüş ümidverici idi. Hər iki görüş əsas məqsədə yönəlmişdi.

Sonra bizim ekspertlərin iştirakı ilə həmsədlər qrupunun görüşünü keçirdik. Oradan isə mətbuat konfransına gəlmişik.

Sizə belə bir məlumat çatdırmaq istədim ki, bu danışqlarda iki güclü cəhət diqqəti çəkir. Birincisi, problemin həllinə hər iki prezidentin ciddi münasibət bəsləməsi və münaqişənin sülh yolu ilə həlli məsələsində bizimlə hər cür anlaşımaya onların meyl göstərməsidir. İkinci cəhət isə, bu problemlə bağlı olaraq Fransa, Rusiya və Birləşmiş Ştatlar arasında olan anlaşmadan ibarətdir.

Bizim məsələyə ümumi baxışımız, ümumi arzumuz vardır - regionda sülh, sabitlik və əlaqələrin möhkəmliyi. İnanıram ki, bu, danışqlara böyük təkan verir və onların uğurla nəticələnməsi üçün perspektivlər açıq.

İndi isə icazə verin, sözümlü burada saxlayım ki, sizin sualları cavablandırım. Əgər ilkin mülahizələri varsa, mən öz həmkarlarıma söz vermək istədim.

Vyacheslav Trubnikov: Məncə ilkin mülahizələr çox ümumi olmalıdır. Ona görə də bizə elə gəlir ki, konsensus şəraitində işləyirik. Bizim həmkarımız həm mənim, həm də fransız həmkarımın demək istədiklərini söylədi. Ona görə də mən cənab Kavanonun buradakı mühit haqqında dediklərinə, prosesə münasibətinə tamamilə şərikəm.

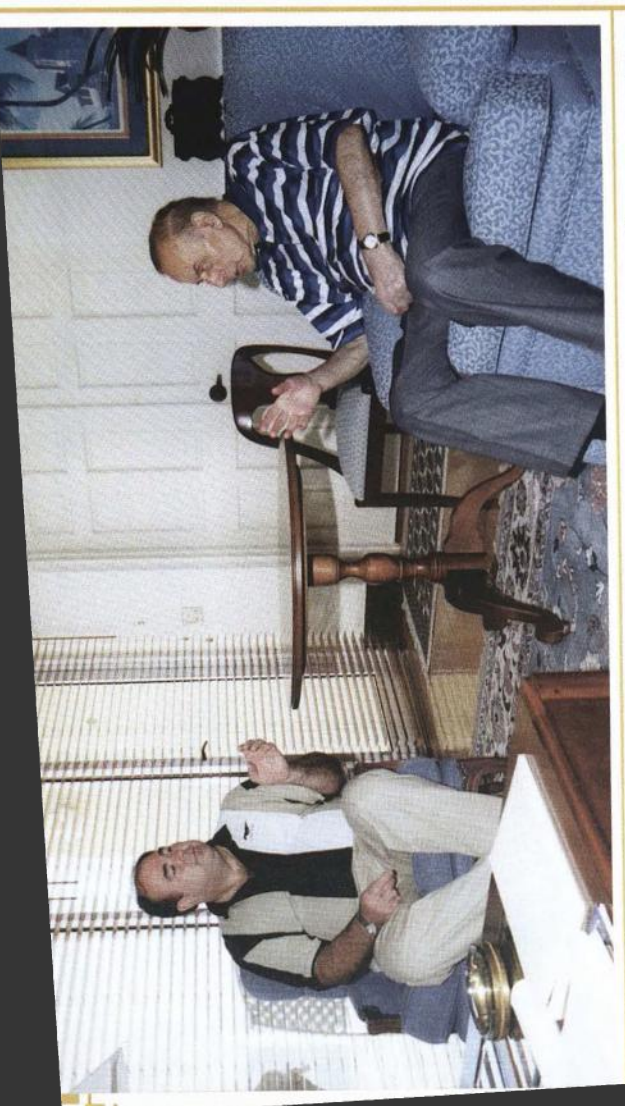
Biz həmsədlər birlikdə, çiyin-çiyinə işləyirik. Təkliflərimizi və mülahizələrimizi bölüşürük, birlikdə qərar qəbul edirik. Biz eyni əhvalla hər iki prezidentlə də söhbətlər aparırıq və məncə, görüşlər müəyyən müsbət nəticələrə gətirib çıxaracaqdır. Təşəkkür edirəm.

Jan Jak Qayyard: Həmkarlarımla indicə dediklərini dəstəkləmək üçün cəmi bir neçə söz demək istədim. Danışqlar çox gözəl şəraitdə, aşkarlıq və ciddilik zəminində də davam edir. Prezidentlər problemin həlli üçün əhəmiyyətli irəliləyişə meyillidirlər, bizim aramızda yaxşı münasibətlər yaranmışdır. Prezidentlərlə ciddi danışqlar aparılır.

Keri Kavano: Biz suallara keçə bilirik.

Sual: Hər üçünüz çox gözəl, çox rəngarəng, çox ümidverici mənzərə yaratdınız. Lakin eyni

zamanda dünəndən bəri burada sülh danışıqları getdiyi zaman biz Dağlıq Qarabağdan müharibə çağırışları eşidirik. "Prezident" Qukasyan deyir ki, biz bu torpaqları zəbt etmişik, onu geri qaytarmağa hazırlaşmırıq, ya da müharibəyə başlayacağıq.

Keri Kavano: İcazə verin, sadəcə, deyim ki, dünən və bu gün ərzində eşitdiklərimizin hamısı münaqişəyə deyil, sülhə xidmət edir. Sizin dediyiniz o çıxışı mən hələ eşitməmişəm və həmsədrlərlə aparılmış müzakirələrdə, habelə bu yaxınlarda cənab Qukasyanla görüşdə problemin yalnız sülh yolu ilə həllinə önəm verilmişdir. Məncə, Dağlıq Qarabağın yerli rəhbərliyi başa düşür ki, bu regionda döyüşlərin yenidən başlaması nə onlara, nə Ermənistana, nə də Azərbaycana heç bir xeyir verməyəcəkdir. Mən ümid edirəm və inanıram ki, bu həftə bizim burada etdiklərimiz, prosesi irəli aparmaq yolunda ən yaxşı imkandır.

Sual: Belə bir ümid varmı ki, Dağlıq Qarabağ ətrafındakı sülh danışıqlarına tezliklə Türkiyə də daxil edilsin?

Keri Kavano: Biz həmişə demişik ki, bu prosesdə təkamül gedir və son neçə ildə siz özünüz Minsk qrupunun təkliflərinin təkamülünü görmüsünüz. Təkliflər prezidentlərin birbaşa dialoqlarına çevrilmişdir, hər iki prezidentin Fransada Prezident Jak Şirakla görüşünə çevrilmişdir. Ki Uestdəki bu həftənin görüşü isə qloballığı ilə seçilir.

Biz nə etmişiksə, nə etmək istəyiriksə, hamısı sülh prosesinin əhatəsini genişləndirməyə, konkret nəticələr əldə etməyə yönəlmişdir. Həmsədrlərin hər üçü, - mən o birilərin də adından deyirəm, - həmişə demişdir ki, hər bir həlletmə qəbul edilən olmalıdır, regiondakı əhali üçün işlək olmalıdır, hər kəsə uzunmüddətli, daimi sülh bəxş etməlidir. Odur ki, üzərində işlədiyimiz proses əhalinin bütün maraqlarını nəzərdə tutur.

Biz həmişə demişik ki, Dağlıq Qarabağın nümayəndələri də bu prosesə cəlb olunmalıdır. Onlar bu həftə burada deyillər. Biz düşünmürük ki, onların burada olması indiki halda işə kömək edərdi. Ona görə məsələ həmişə açıq saxlanılır ki, hansı addımda, hansı məqamda onların sülh prosesinə daxil edilməsi xeyirli olardı.

Türkiyəyə gəlinə, Türkiyə bu münaqişənin əhatə dairəsinə daxil olmayan tərəfdir. O, geniş

Minsk qrupunun üzvüdür, yeri gəlmişkən, Minsk qrupunun üzvü olan 12 ölkə vardır. Türkiyə orada önəmli rol oynayır. Türkiyə bu məsələyə ciddi maraq göstərir. Məncə, bu, münaqişəni aradan qaldırmaq istəyən hər kəs üçün başa düşüləndir. Bu elə münaqişədir ki, Türkiyə sərhədləri yaxınlığında baş verir, lakin o, danışıqların obyektidir deyildir.

Sual: Səfir Kavano, mətbuat konfranslarından birində siz demişdiniz ki, Rusiya regiondakı tərəflərdən biri ilə müttəfiqlik edir. Elədirsə, onda Rusiyanın həmsədr kimi iştirakı adamda şübhə oyada bilər. Bu barədə siz nə deyə bilərsiniz? Mən cənab Trubnikovdan da bu suala cavab almaq istədim.

Keri Kavano: Cavab verməyə şad oldım. Rusiyanın Ermənistan Respublikası ilə ümum-müdafiə əlaqələri hamıya məlumdur. Eyni zamanda, məncə, Rusiya özü bu sülh prosesinə qoşulmağı arzulamışdır və son aylarda onun fəaliyyəti göz qabağındadır. Yanvarın əvvəllərində Rusiya Prezidenti Vladimir Putin Bakıya rəsmi səfər etdi. Rusiya Təhlükəsizlik Şurasının rəhbəri Sergey Borisoviç İvanov da yanvarda regiona diplomatik səfər etdi. İndi o, müdafiə naziridir.

Böyük bitərəflik münasibəti daha yaxşıdır, məncə, daha vacibdir. Məncə, biz nə iş görmüşüksə, - son üç ayda isə daha aydın olaraq nə iş görmüşüksə, - bu, üç ölkənin hamısının birgə cəhdidir. Bu, regionda sülhün və əmin-amanlığın bərpasına yönəlmiş ümumi arzudur.

Təfəsilatə varmadan sizə deyə bilərəm ki, - bəlkə də mənim həmkarlarım hansısa faktı deyəcəklər, lakin düşünürəm ki, deməzlər, - bu müzakirələrdə üç böyük ölkənin əlaqələrindəki və ümumi mövqelərindəki səviyyə və dərinlik sizi təəccübləndirəcəkdir.

Vyaçeslav Trubnikov: Mən yalnız onu əlavə edə bilərəm ki, həmsədrlərdən biri kimi buradayam və buraya Rusiyanın və mənim vətənimin milli maraqlarını müdafiə etməyə gəlməmişəm. Mən öz iki həmkarımla birlikdə Qafqaz regionunda sülh maraqları üzərində iş aparıram.

Sual: Mənim sualım cənab Trubnikovadır. Əslində, bu, məndən əvvəl verilmiş suala aid oluna bilər. Dağlıq Qarabağla bağlı Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin on ildən artıq yaşı var. Rusiya həmişə münaqişəni aradan qaldırmağa

cəhd göstərmişdir. Lakin bu müddət ərzində Rusiyanın mövqeyində bəzi dəyişikliklər olmuşdur. Mənim sualım belədir: Bu münaqişəni aradan qaldırmaq üçün Rusiyanın indiki mövqeyini necə xarakterizə edərdiniz? Bəzi müşahidəçilər belə inam ifadə edirlər ki, Rusiya münaqişənin həlli açarını əlində saxlayır. Çünki onun Ermənistanla yaxın əlaqələri vardır. Buna münasibətinizi bilmək istədim.

Vyaçeslav Trubnikov: Mən buna öz münasibətimi bildirmək istədim. Münaqişənin həlli açarı Ermənistanla Azərbaycanın əlindədir. Rusiyada elə açar yoxdur. Biz hər iki tərəfi razı salan həlldən məmnun olardıq. Bu, bugünkü Rusiyanın son və praktiki olaraq ən işlək mövqeyidir.

Sual: Siz dediniz ki, Pauell gedəndən sonra iki prezident görüşməyibdir. Ondan əvvəl onlar hər hansı qısa vaxt ərzində görüşmüşdümü? Yəni siz onların bu gün ərzində bir-biri ilə görüşməməsinə mənfi meyl kimi baxmırsınız ki? Dediym odur ki, biz bir neçə günlüyə buradayıq. Lakin əgər onlar görüşürsə, bu, inkişafa olan şans itirmək deyildirmi? Siz bununla razılaşdınız mı?

Keri Kavano: İcazə verin, birincisi, ondan başlayım ki, mənim bildiklərimə görə, Dövlət katibi Pauell gedəndən sonra prezidentlər görüşməyiblər. Dünən onlar nahar vaxtı görüşüblər, birlikdə nahar ediblər. Sonra bizimlə birlikdə çox uzun ümumi iclasımız olubdur. İclasın bir hissəsi - açılış hissəsi mətbuat tərəfindən işıqlandırılıbdir. Siz görmüsünüz ki, hər iki prezident eyni stol arxasında oturmuşdu, aralarında heç bir metr məsafə yox idi ki, bir-birləri ilə söhbət edə bilməsinlər. Bunların məhz bu cür düşünülməli həyata keçirilməsi, sadəcə, o məqsədi daşıyır ki, onlar bir-birləri ilə adi görüşməkdən daha artıq nəyədə malik olsunlar. Biz Ki Uestə gəlməzdən qabaq onların iki il ərzindəki görüşlərini nəzərə alaraq, bəzi məsələləri danışmışdıq. Bu görüşlər çox kömək etmişdir, sülh prosesinin irəli getməsinə xidmət göstərmişdir.

Biz bu həftə ərzində burada, Ki Uestdə əvvəlkilərdən daha yüksək nailiyyət qazanmaq fikrindəyik. Prezidentlərin bir-biri ilə görüşməyə həmişə imkanı olubdur. Burada isə bir-birləri ilə görüşməzdən əvvəl, hər üç ölkə ilə işləmək imkanı yaranıbdir. Biz həm barışdırıcı, həm də beynəlxalq missiya daşıyan tərəf kimi çıxış edirik və inanırıq ki, bu həftə Ki Uestdə baş verən hadis-

ələr məhz bu əsas məqsədə xidmət edir. Beləliklə, onların hər gün görüşməməsi faktı heç də pis əlamət sayılmamalıdır. Bu, hətta yaxşı əlamət hesab edilməlidir. Çünki onlar birbaşa olaraq bizimlə, biz də birbaşa onlarla işləyirik.

Sual: Siz həmsədrlər arasında yaxın əlaqələrdən danışdınız. Bu, o deməkdir ki, əgər siz bir şeyi düşünsəniz, - ya arzu olsun, ya plan, ya da təklif, - üç ölkənin üçü də onu müdafiə edəcək? Belə deyə bilərikmi ki, hər üç həmsədrin möhkəm müdafiə etdiyi bir plan indi müzakirə edilir?

Keri Kavano: Mən artıq dediyim kimi, bizim çox aydın olan ümumi məqsədimiz, ümumi arzularımız vardır, münasibətlər möhkəmdir və bir məqsədə yönəlmişdir. Düşünürəm ki, xarakterizə etməyə ehtiyac vardır - onlar plandır, ya strategiya və ya taktikadır. Bir şey aydındır ki, iki prezidenti buraya dəvət etmək, onlarla tam bir həftə ərzində burada işbirliyi qurmaq sülhə tərəf aparan mühüm addım hesab edilməlidir.

Biz Floridaya ideyalarsız və konsepsiyalarsız gəlməmişik. Məsələ bundadır ki, biz onları Birləşmiş Ştatlara gəlməyə dəvət etməzdən qabaq çox gərgin işləmişdik. Sonra onlar bizim dəvətimizi qəbul etdilər. Biz bu məsələ ətrafında Fransa, Rusiya və Birləşmiş Ştatların möhkəm işbirliyinə nail olmuşuq. Bu, təkcə bizim səviyyəmizi deyil, xarici işlər nazirlərinin, prezidentlərin, milli təhlükəsizlik nazirlərinin səviyyəsini əhatə edir.

Cəhdlərimiz nəticəsində nəyə nail olacağıqsa, iki prezidentin iştirakı ilə həll ediləcəkdir.

Sual: Mən işin metodologiyası haqqında soruşmaq istədim. Siz bəzi konkret müddəalar irəli sürüb, müəyyən müddət ərzində bunların ətrafında işləyərək həll etmək istəyirsiniz, yaxud ümumi müddəalara əsaslanıb ümumi istiqamət üzrə hərəkət etmək istəyirsiniz?

Keri Kavano: Məncə, burada təfəsilatı aşkarlamaq xeyirli olmazdı, biz bu cür suallara cavab verməklə əsas məqsədimiz olan sülhə yalnız mane olardıq.

Sual: Mənim sualım cənab Trubnikovadır. Belə şeylər dolaşır ki, sülh danışıqlarının növbəti mərhələsi Moskvada keçiriləcək və cənab Putin Prezident kimi ev sahibi olacaqdır. Mən bunun həqiqət olub-olmadığını bilmirəm. Bizə bəzi məlumat vermək istərdinizmi?

Vyaçeslav Trubnikov: Başa düşürəm. Siz "şayiələr" deməklə sualınıza çox düzgün başladınız. Beləliklə, mən ona yalnız yaxınlaşa bilərəm, vəssalam.

Sual: Həmin fikrin davamı kimi. Mənim həmkarımın dediyi kimi, güman ki, Rusiyanın Azərbaycandan daha çox Ermənistana təsir imkanı vardır. Ermənistan Rusiyaya yaxın müttəfiq hesab edilir. Rusiya öz imkanlarından istifadə edərək, Ermənistana təsir edə bilməzmi ki, bəzi məsələlərdə, xüsusilə də Dağlıq Qarabağın müstəqilliyi məsələsində bir qədər güzəştli mövqe tutsun. Axı, Rusiya özü indiki halda Çeçenistanla vuruşur. Siz öz təsir imkanınızdan istifadə edərək erməni dostlarınıza izah edə bilməzsinizmi ki, separatçılıq heç bir ölkə üçün yaxşı hal deyildir?

Vyaçeslav Trubnikov: Mən bayaq dediklərimi təkrar edə bilərəm ki, problemin həlli açarı bu iki ölkənin öz əllərindədir. Rusiya heç bir güc nümayiş etdirmək fikrində deyildir. Bu, məsələnin bir tərəfi. İkincisi, üç həmsədr kimi biz öz təsirlərimizdən birlikdə istifadə edirik. Ölkənin Ermənistan və ya Azərbaycan olduğuna fərq qoymadan. Biz ayrı-ayrılıqda işləmirik.

Sual: Bu danışıqlar nəticəsində inkişaf edəcək humanist münasibətlər haqqında qısa danışa bilərsinizmi? Uzun illər ərzində bu münasibətlər tamamilə qırılmışdır. Tilsim sınırmı, yoxsa, onlar belə düşünürlər ki, artıq bir-birlərini yaxşı tanıyırlar?

Keri Kavano: İcazə verin, bu məsələyə şəxsi münasibətimi bildirim və əlbəttə, buna ən yaxşı cavabı prezidentlər özləri verə bilərdi. Lakin, mənə, öz-özlüyündə də aydındır ki, son iki ildə 15 dəfə görüşən prezidentlər şəxsi münasibətlər qurmuşlar. Həmin müzakirələrdə onlar bir-birini aydın başa düşməyi qazanıblar və mənə, sülh

prosesinə bunun müsbət təsiri olmuşdur. Çünki onların üçüncü tərəf-müqabili olmamışdır. Onlar irəliyə hərəkətin vacibliyini başa düşmüş, bu faciəli münaqişənin humanist dəyərlərə vurduğu ziyanın qiymətini bilərək, hər ikisinin gələcək ideallarla yaşayan adam olduğunu sübut etmişlər. Onlar oturur və bir-birilə birbaşa danışirlar, bu məsələdə prezidentlərin problemi yoxdur. Onların geniş spektrli məsələlər haqqında dialoq aparmaq qabiliyyətləri vardır ki, bu da prosesə yalnız xeyir verə bilər.

Sual: Əgər bu həftə ərzində hər şey gözlədiyiniz kimi yaxşı olarsa, siz danışıqlarda növbəti addımın atılacağı vaxt haqqında mülahizə verə bilərsinizmi?

Keri Kavano: Məncə, artıq soruşulmuş bu sual haqqında rus həmkarım danışdı. Sülh danışıqlarının növbəti mərhələsi haqqında hər şey aydındır: bu gecə biz yaqın ki, prezidentlərdən biri, ya da hər ikisi ilə görüşəcəyik. O biri addım isə sabah atılacaqdır. Biz bu adanı nəzərəcarpan perspektiv olmadan tərk etməyəcəyik. Yadda saxlayın, onlar, əvvəllər tez-tez iki və ya üç saatlığa görüşürdülər. Bu gün çərşənbə günüdür. Onlar şənbəyə kimi buradadırlar. Bizim hələ üç bütöv günümüz vardır. Həmin müddətdə həm prezidentlərlə, həm öz aramızda, daha çox isə prezidentlərin ikisi ilə də danışıqlar davam edəcəkdir. Qarşıdakı bir neçə gündə nələrin baş verəcəyi barədə qabaqcadan fikir söyləmək mümkün deyildir.

Sual: Əgər tərəflər razılaşma əldə etsələr, beynəlxalq birliklərin hər iki ölkəyə hər hansı yardımını haqqında müzakirələr aparırsınızmi? Başqa sözlə desək, üç həmsədr ölkənin sülh prosesindəki mövqeyində tam konsensusa nail olmusunuzmu?

Keri Kavano: Mən yenidən bayaqkı fikrimə qayıdıram ki, müzakirələrdəki təfərrüatı açmağı arzulamırıq, lakin qeyd etmək istərdim ki, beynəlxalq yardım məsələləri vaxtilə müzakirə obyektinə olmuşdur və həmin məlumat geniş yayılmışdır. May ayında Cenevrə şəhərində üç həmsədr ilə aparıcı beynəlxalq təsisatların nümayəndələrinin görüşü keçirilmişdir. Biz Dünya Bankı²¹, BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali Komissarlığı və digər beynəlxalq təsisatlarla son bir neçə ayda görüşərək, regionda əhəlinin yenidən məskunlaşması və quruculuq məsələləri ilə bağlı mümkün variantlar müzakirə etmişik.

Əlavə edərdim ki, son zamanlar Avropa Birliyinin rəhbərliyi İsveçin xarici işlər nazirinin başçılığı ilə regiona səfərlər təşkil etmiş, orada regionun iqtisadi inkişafı ilə bağlı atılması vacib olan addımlar haqqında danışılmış, özü də həm sülhdən qabaq, həm də sülh vaxtı görüləsi tədbirlərdən söz açılmışdır. Aydındır ki, beynəlxalq birlik bu regiona kömək etməyə hazırdır və inanıram ki, əgər regionda sülh bərqərar olsa, orada daha böyük işlər aparılacaqdır.

Sual: Dediniz ki, səhər hər iki Prezidentlə görüşmüşünüz. Sizin fikrinizcə, tərəflərdən hansı son razılıq üçün güzəştə getməyə daha çox hazırdır?

Keri Kavano: Biz yenə də mənim bayaqkı fikrimə qayıdırıq: hər iki prezident burada, Floridada sülh əldə etməyə elə səy göstərirlər ki, bu, bizi xüsusilə təsirləndirir.

Sual: Mən, sadəcə olaraq, həmkarımın fikrini davam etdirəcəyəm. Sualım cənab Trubnikovadır. Mən bilirəm ki, danışıqlar məxfi aparılır, təfərrüatdan bizim xəbərimiz yoxdur. Lakin hər halda bir məsələyə aid fikrinizi öyrənə bilərikmi - mən yadınıza salmaq istəyirəm ki, problem təkcə

Dağlıq Qarabağla bağlı deyil, axı Dağlıq Qarabağdan əlavə, Azərbaycanın daha yeddi rayonu Ermənistanın işğalı altındadır. Mənim üçün maraqlıdır: müzakirələrdə bu məsələyə toxunulubmu, Siz Dağlıq Qarabağla Ermənistan işğalı altında olan digər yeddi rayonun arasında hər hansı fərq qoyursunuzmu?

Vyaçeslav Trubnikov: Mən yalnız onu demək istərdim ki, problemin sülh yolu ilə həlli bütün maneələri müzakirə obyektinə çevirmişdir.

Sual: Siz dediniz ki, prezidentlərin hər ikisi razılıq əldə olunmasına ciddi maraq göstərir. Sizcə, sülh razılığına ən böyük maneə nədir? Bu suala üç həmsədrin hər biri cavab verə bilər.

Keri Kavano: İki prezident bir-biri ilə münasibət yaratmışdır. Məncə, keçən il ərzindəki görüşlərində onlara get-gedə daha çox aydın olmuşdur ki, sabit sülhə nail olmaq üçün güzəştli mövqe tutulmalıdır. Onlar ona görə də bu nöqtəyə diqqət yetirmişlər ki, hər ikisi möhkəm gələcək haqqında düşünür. Onlar bilirlər ki, sülhə nail olmaq ölkələrinə nələr gətirə bilər və sülh olmazsa, hansı faciələr baş verə bilər.

Prezident Əliyev və Prezident Koçaryan öz ölkələrinin üzlaşdığı iqtisadi problemlər, didərgin adamlar, həm də qaçqın düşərgələrində yaşayanlar haqqında danışıqlar aparmışlar. Beləliklə, onlar irəli getmişlər. Məncə, həmin cığırla çox uzağa getmişlər.

Təəssüf ki, Ermənistan və Azərbaycanın əhəliisi haqqında bu yaxınlaşmanı demək mümkün deyildir. Düşünürəm ki, sülhə ehtiyac məsələsində anlaşma vardır, gələcək üçün narahatçılıq vardır. Lakin hər iki tərəf sabit sülh üçün güzəştlər edilməsinin vacibliyinə daha ciddi yanaşmalıdır. Bu istiqamətdə iş aparılmalıdır.

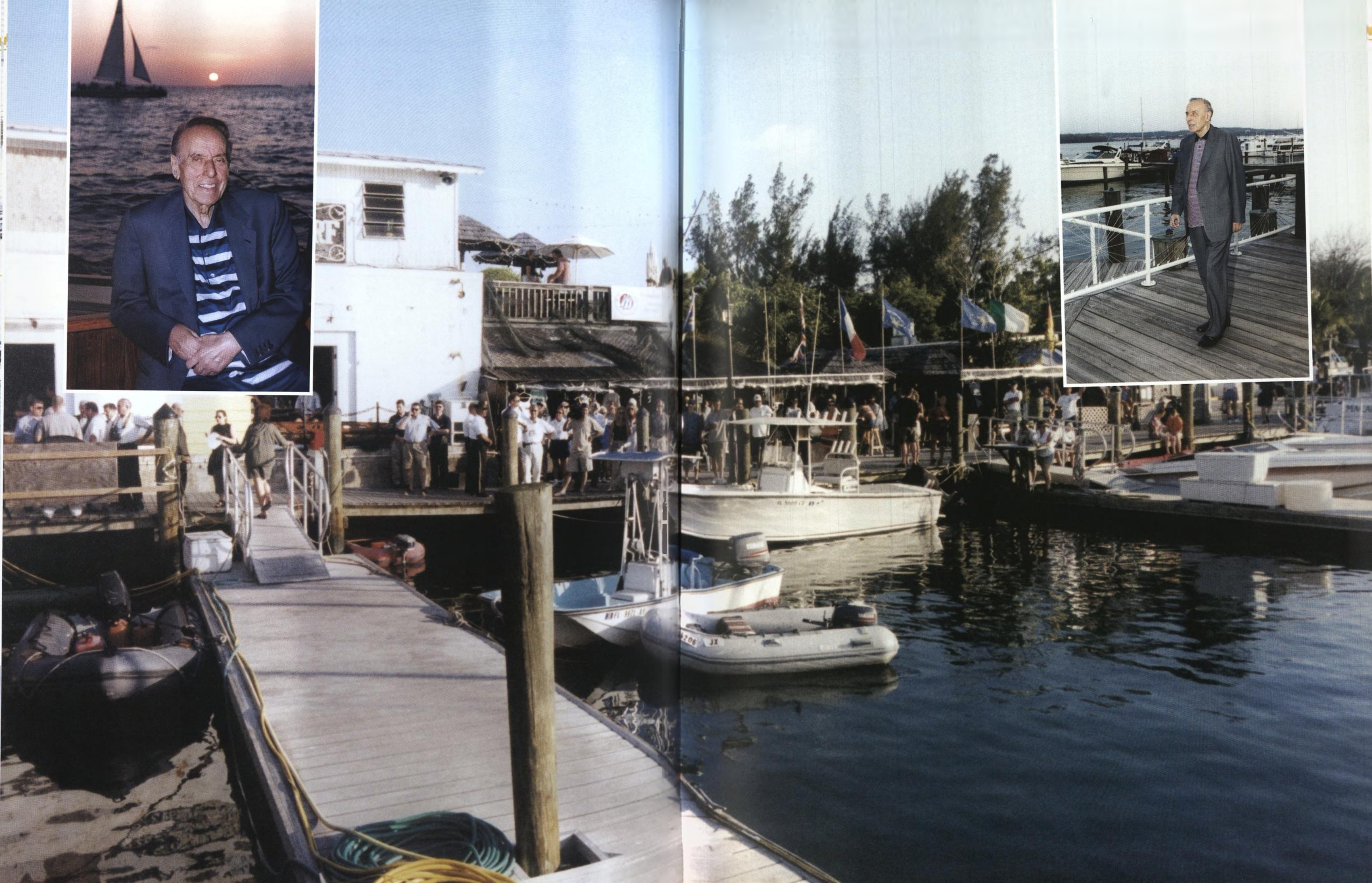
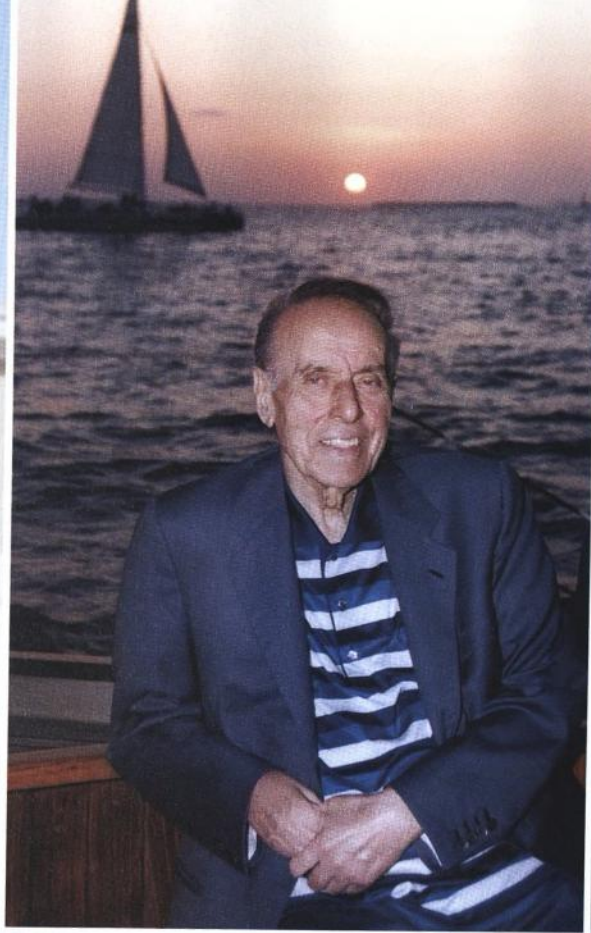

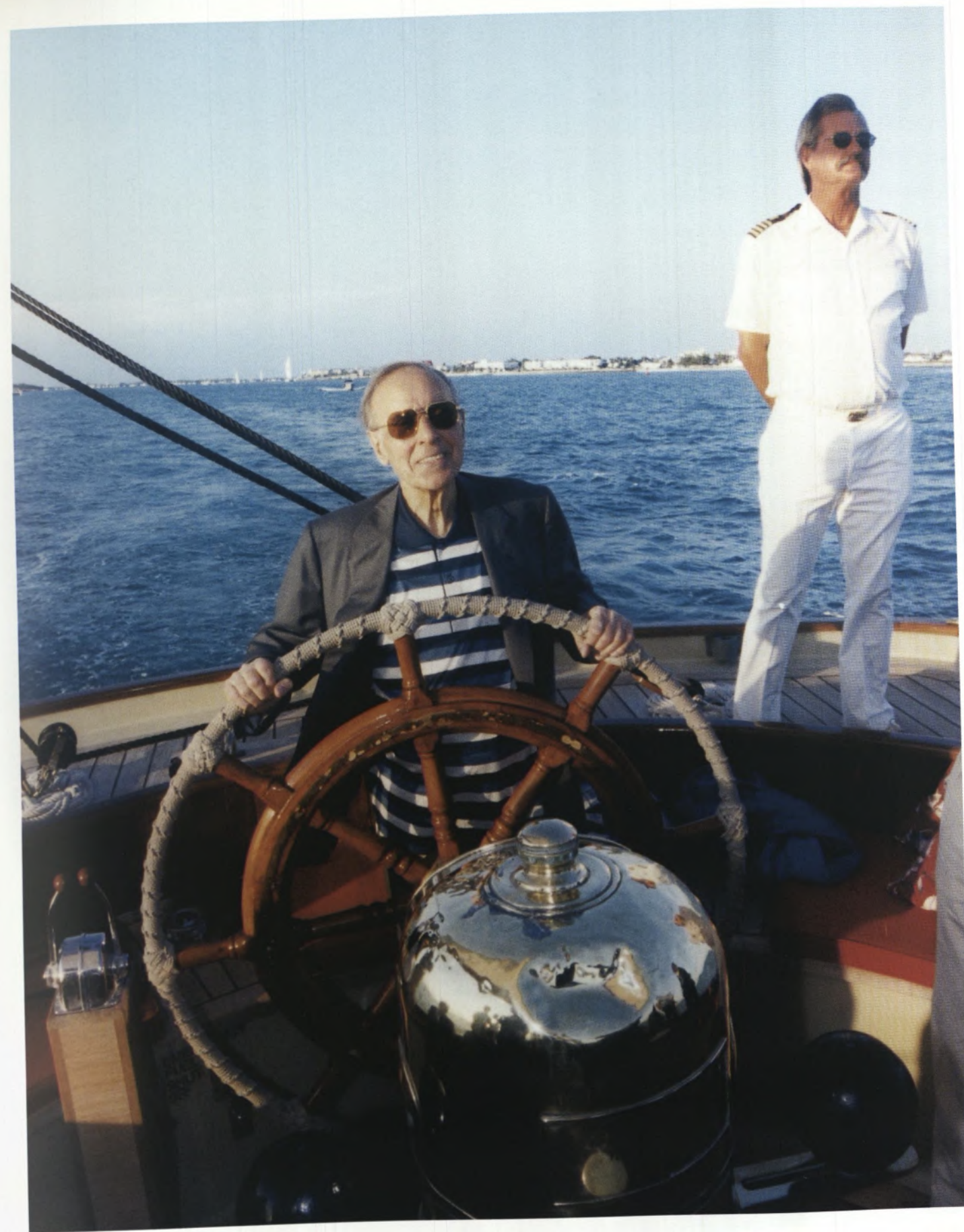
“Amerika” gəmisi ilə gəzinti

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev və Ermənistan Prezidenti Robert Koçaryan aprelin 5-də ATƏT-in vasitəçiliyi ilə “Amerika” gəmisində Meksika körfəzinə gəzintiyə çıxdılar. Gəzintidə

ATƏT-in Baş katibi Yan Kubiş, Minsk qrupunun həmsədrləri və digər rəsmi şəxslər iştirak edirdilər.

Həmsədrərin Ki Uestdə mətbuat konfransı

ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrələri aprelin 6-da Florida ştatının Ki Uest şəhərində mətbuat konfransı keçirdilər.

ABŞ-dan olan həmsədr **Keri Kavano** mətbuat konfransını açaraq dedi:

- İcazə verin, ilk öncə, bütün bu həftə ərzində Ki Uest sakinlərinin bizim nümayəndə heyətinə, Ermənistanın və Azərbaycanın nümayəndə heyətlərinə çox böyük qonaqpərvərlik göstərdiklərini qeyd edirəm. Onlar öz qapılarını da, qəlblərini də bizim üzümüə açmışlar. Bu, olduqca mühüm məqamdır.

Biz burada, Floridada dinc şərait yaradılacağına əvvəlcədən əmin idik. Buna baxmayaraq, burada bizə belə mehribanlıq göstəriləcəyini gözləmirdik. Bu mehribanlıq danışıqların bütün iştirakçıları, eləcə də prezidentlər hiss etmişlər və onlar bizə anladılar ki, Floridanın isti ağuşunu, həqiqətən, duyurlar. Biz dəfələrlə eşitdik ki, buraya bir daha gəlməyimizə dəyər. Bu gün bizim, həqiqətən, belə bir yarızarafat söhbətimiz oldu ki, ölkələrində sülh bərqərar olduqdan sonra onlar bu hadisəni qeyd etmək üçün buraya gələ bilərdilər. Beləliklə, siz Atlantik okeanı və Meksika körfəzi sularının yuduğu bu yarımadada bizi yenidən görmək imkanına maliksiniz.

Biz rəsmi məlumat qəbul etmişik. İndi siz onu alacaqsınız. İcazə verin, onu oxumayım. Lakin mən orada deyilənlərə bəzi şeylər əlavə edə bilərəm. Burada nail olduğumuz tərəqqidən orada çox danışılır. Nəzərə çarpdırmaq istəyirəm ki, biz gözlədiyimizdən də böyük tərəqqi əldə etdik. Bu görüş Dağlıq Qarabağa dair sülh prosesinə çox səmərəli töhfə oldu. Biz bu görüşə hazırlaşarkən deyirdik ki, o, uzun yolda ancaq bir addım olacaqdır. İndi görürük ki, bu görüş irəliyə doğru cəsarətli və əhəmiyyətli addımdır. Ermənistan Prezidentinin və Azərbaycan Prezidentinin bu addımın zəruriliyinə möhkəm inanı olmasaydı, o, baş tutmazdı. Bizi sülh qərarının tapılmasına yaxınlaşdıran bu ciddi işi məhz onlar mümkün etdilər.

Həmçinin demək lazımdır ki, onlar iki ölkə arasında atəşkəsi qoruyub saxlamağın, onu

möhkəmlətməyin, insanların həlak olmasının qarşısını almaq üçün tədbirlər görməyin zəruriliyini dəfələrlə vurğulamış, habelə qəti əmin olduqlarını bildirmişlər ki, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ancaq dinc vasitələrlə aradan qaldırıla bilər.

Bütün həmsədrlər regionda məsuliyyət daşımayan şəxslər tərəfindən verilmiş bəyanatlarla tanışdılar. Həmin şəxslərin dediklərinə görə, problemin həlli müharibənin, döyüş əməliyyatlarının davam etdirilməsindən ibarətdir. Sizə deyə bilərəm ki, belə münasibətə cavab olaraq biz bu ölkələrin rəhbərlərinin qətiyyətli və inandırıcı "yox" sözünü və sülh prosesinin inkişafına dair addımlardan və konkret tədbirlərdən söhbət getdikdə, qətiyyətli və inandırıcı "bəli" sözünü eşidirik.

Məlum olduğu kimi, Prezident Harri Trumenin stolunun üstündəki lövhəcikdə "Mən hər şey üçün məsuliyyət daşıyıram" sözləri yazılmışdı. Görünür, bizə də belə bir şüar lazımdır. Ona görə də biz İlahidən gələn səsə qulaq asdıq və prezidentlərə təklif etdik ki, danışıqları Matfeydən nazil olmuş İncilin ruhunda, - "Sülh yaradıcılarına İlahidən xeyir-dua verilir", - aparsınlar, çünki onlar da Allah-Təalanın övladlarıdır. Sizə deyə bilərəm ki, biz prezidentlər tərəfindən xoş reaksiya gördük, belə ki, onlar da bütün bu həftə ərzində sülh yaradıcıları rolunu yerinə yetirirdilər.

Sözü həmkarlarıma verirəm. Buyurun, rəsmi məlumatı oxuyun. Sonra isə suallarınıza cavab verməyə şad olarıq.

Vyaçeslav Trubnikov: Düzü, mənim əlavə ediləsi bir sözüüm yoxdur, çünki amerikalı həmkarımın indicə dediklərinin hamısı ilə razıyam. Biz, doğrudan da, çox çətin, həm də çox faydalı bir iş gördük. Mənə gəldikdə, Ki Uesti yerinə yetirilmiş borc hissi ilə tərk edəcəyəm.

Jan Jak Qayyard: Mən bu əhval-ruhiyyəyə, əlbəttə, şərikəm. Bu dörd gündə Ki Uestdə olduqca böyük iş görüldü və indi demək olar ki, biz sülh qərarına bu görüşdən əvvəlkinə nisbətən çox-çox yaxınıq. Qeyd etmək lazımdır ki, burada hər iki Prezidentin də xidməti var. Biz xoş məramımızı, müzakirə olunan məsələlərə ciddi yanaşdığımızı və sülhə möhkəm səy göstərdiyimizi nümayiş etdirdik.

Uğurumuzun səbəblərindən biri üç ölkə arasında, üç həmsədr ölkənin nümayəndələri arasında əməkdaşlığın yüksək səviyyəsi olmuşdur. Fikrimizcə, indiki danışıqlar üçün qəbul olunmuş format ən münasib formatdır və o, yüksək səviyyədə danışıqlar aparılarkən bundan sonra da tətbiq edilməlidir.

Sual: Kimin cavab verəcəyindən asılı olma-yaraq, sualım hər üç həmsədrədir. Birgə rəsmi məlumatda deyilir ki, həmsədrlər yeni təkliflər kompleksi hazırlayırlar. Siz bu işi nə vaxt tamam-lamaq və yeni təklifləri prezidentlərə təqdim etmək fikrindəsiniz? Prezidentlər növbəti görüşün keçirilməsi haqqında qərar qəbul etmişləmi?

Keri Kavano: Burada, Floridada biz bu istiqamətdə xeyli tərəqqiyə nail olduq. Hər iki prezidentlə aşağıdakı növbəti addımlardan danışdıq. Öyrəndik ki, indiki proses davam etdiriləcəkdir. Biz bundan sonra nə olacağı barədə hələ axıradək razılığa gəlməmişik. Lakin hesab edirəm ki, bu ilin iyununda Cenevrədə görüşü də belə formatda keçirməyin yaxşı perspektivi var.

Sual: Konkret olaraq, hansı istiqamətdə daha böyük tərəqqi əldə edilmişdir? Ən başlıcası isə, madam ki, hər iki prezident burada keçirdikləri dörd gündən sonra, deyəsən, sülh əhval-ruhiyyəsindədir, onlar Dağlıq Qarabağda və ya digər ərazilərdə daha heç vaxt döyüş əməliyyatları aparılmamasını öhdələrinə götürdüləmi?

Jan Jak Qayyard: Prezidentlərin buraya gəlməsi faktının özü onların bu problemi dinc vasitələrlə həll etməyə və sülh sazişi bağlan-masına gedən yolda lazımı kompromisə nail olmağa çalışdıqlarını göstərir. Burada daha uzun tarixə malik bir çox problemlər müzakirə edildi və demək olar ki, bir çox mövqelərdə yaxınlaşma baş verdi. Aydınır ki, sülh sazişi bağlamaqdan ötrü hələ daha böyük iş görülməlidir. Lakin Ki Uest görüşü bu yolda çox mühüm addım oldu.

Sual: Sualım hamınızadır. Bilirik ki, niza-masalmanın üç variantı vardı. Siz üç təklif irəli sürmüşdünüz. Hər üç təklifin əsasında nə kimi baza konsepsiyası durduğunu da bilirik. Bu gün-lərdə haqqında danışdığınız və yeni təklifin məhvəri olacaq təzə ideya nədən ibarətdir? Bu, kombinasiyanı olacaq - Qarabağın və Azərbaycanın bərabərhüquqlu tərəfdaşlar, yaxud sadəcə tərəfdaşlar olacağı bir vəziyyət yaradılacaqmı, yoxsa, daha nə isə bir şey təklif

ediləcəkdir? Bu barədə konkret ideyaları bizimlə bölüşə bilərsinizmi?

Keri Kavano: Demək lazımdır ki, kompromis Ki Uestdə müzakirə etdiyimiz çərçivə razılaşmaları üçün təməldir. Prezidentlər buraya gəlmək ərəfəsində məhz bu barədə danışıqlar və onlar öz hərəkətləri ilə konkret surətdə məhz bunu təsdiqləmişlər: münaqişənin həllinin yeganə üsulu kompromisə nail olmaqdan, hər iki ölkənin xalqları üçün məqbul və uzunmüddətli sülhə və bütün regionun köklü transformasiyasına gətirib çıxara bilən kompromislər axtarılmasından ibarət-dir.

Sual: Güman edirsinizmi ki, burada görülmüş uğurlu iş nəzərə alınmaqla, Vaşinqtonda müəyyən sənədlər imzalamaq və ya belə bir variantı müza-kirə etmək olar?

Keri Kavano: Zənnimcə, mən burada əldə olunmuş böyük müvəffəqiyyət barədə kifayət qədər aydın danışdım, ona görə də biz bazar ertəsi Prezident Buşla görüşdən bu müvəffəqiyyəti artırmaq üçün istifadə etmək niyyətindəyik. Artıq sizə dedik ki, çox güman Cenevrədə məhz bu formatda daha bir görüş keçirəcəyik. Buna görə də indiki halda saziş imzalanması məsələsini müza-kirə etmək hələ tezdir.

Sual: Siz prezidentlər arasındakı konseptual razılıqdan danışdınız. Əsas fikir ayrılıqlarından daha ətraflı danışa bilərsinizmi?

Keri Kavano: Sözü düzü, bu həftə mən fikir ayrılıqlarından daha çox razılıq gördüm və bu razılıq aşağıdakı məsələlərə aiddir: sülhün bərqərar edilməsinin zəruriliyi, atəşkəsin qorunub saxlanması, zəruriliyi, sülh prosesini sürətləndirməyin zəruriliyi, çünki insanların əzab-əziyyətləri artıq həddən çox davam edir; sülhün bərqərar olunmasında beynəlxalq dəstəyin zəruriliyi; habelə danışıqların indiki formatının faydalılığı barədə razılıq.

Hər iki prezident bir neçə dəfə nəzərə çarpdırıb ki, burada, Ki Uestdə tətbiq olunmuş format münaqişənin nizama salınmasında daha da irəliləməyin əvvəllər tətbiq edilməmiş üsuludur. Hesab edirəm ki, biz məhz buna görə münaqişənin dincliklə mümkün həlli yolunda indiyədək olduğundan daha çox irəliləmişik.

Sual: Cənab səfir, Sizin İran və Türkiyə barəsində söylədikləriniz o deməkdirmi ki, onlar danışıqların növbəti dövrəsində iştirak edə

bilərlər? Belə ki, onlarla qonşu olan Rusiya danışıqlarda iştirak edir. Türkiyə və İran nümayəndələri Cenevrə görüşündə və sonrakı danışıqlarda iştirak edəcəklərimi?

Keri Kavano: Mənə elə gəlir ki, hər iki prezident indiki formatın səmərəli olduğunu qiymətləndirmişdir. Prezidentlərin fikrincə, bu format onlara indiyədək olduğuna nisbətən daha da irəliləməyə imkan verdi. Əslində, bu məqam rəsmi məlumatımızda əks etdirilmişdir. Biz bu formatı eynilə Cenevrədə də təkrar etməyi planlaşdırırıq, çünki o, özünün səmərəliliyini burada, Floridada sübut etdi.

Sual: Cənab Kavano, keçmiş neft biznesmeni olan Prezident Buşu bu işdə obyektiv vasitəçi hesab etmək olarmı? Axı, Ermənistan neft hasilatçısı olan ölkələr sırasına daxil deyildir.

Keri Kavano: Əlbəttə, hesab etmək olar. Prezident Buş Birləşmiş Ştatların 275 milyonluq xalqını təmsil edir. Desək ki, o, neft sənayesində işləyib və buna görə də bu sülh prosesinin qərəzsiz iştirakçısı ola bilməz, onda gərək deyək ki, o, bir vaxtlar beysbol komandasının sahibi olmuşdur və buna görə də Birləşmiş Ştatlarda idman haqqında öz rəyinə malik ola bilməz və ya o, əslən Texas ştatındandır və buna görə də Kaliforniya ştatı üçün ədalətli energetika siyasəti hazırlaya bilməz. Düşünürəm ki, bu, qətiyyən belə deyildir. Zənnimcə, siz özünü dəqiq edəcəksiniz ki, Prezident Buş sülh prosesinə mümkün olan yerdə, tərəflərin özlərinin bu məqsədə doğru getməyə hazır olduqlarını bildirdikləri vaxtda öz köməyini göstərmək niyyətini Birləşmiş Ştatlar adından ifadə edəcəkdir. Bu həftə Floridada olduğu kimi, o, həmin məqsədə çatmağa kömək göstərmək üçün Birləşmiş Ştatların imkanlarını səfərbərliyə alacaqdır.

Sual: Mənim sualım İran haqqındadır. İranın danışıqlara bu və ya digər formada qatılacağını güman etmək olarmı? Bu, Birləşmiş Ştatların və Buş hökumətinin siyasəti ilə nə dərəcədə uzlaşır? Bu, yeni dönüşdür, yoxsa yox? Həmin regionda İran barəsində siyasətin dəyişməsinin əlamətlərindən danışmaq olarmı, yoxsa yox?

Keri Kavano: Bizdən soruşdular ki, biz region xalqlarının rəylərini və əhval-ruhiyyəsini nəzərə alacağımı? Zənnimcə, mən tam birmənalı şəkildə bildirdim ki, biz bunu edəcəyik, bundan əlavə, regionun digər ölkələrinin də mənafələrini nəzərə alacağıq və bu həftə burada, Ki Uestdə əldə olunmuş tərəqqi barədə onlara məlumat verəcəyik. Hesab edirəm ki, "Tərəqqi haqqında onlara məlumat vermək" ifadəsi danışıqların indiki formatının dəyişdirilməsini əsla nəzərdə tutmur. Biz bu formatı səmərəli sayırıq və bunu prezidentlərin özləri də təsdiq etdilər.

Bəli, mən, həqiqətən, dedim: biz burada əldə edilmiş uğur barədə, İranla həmsərhəd olan regionda sülh yaradılması üçün göstərdiyimiz səylər barədə, habelə bu səylərin İranın milli mənafələrinə xələl gətirmədiyi barədə region ölkələrinin hökumətlərinə, o cümlədən də İran hökumətinə məlumat verəcəyik.

Sual: Mənim sualım cənab Trubnikovadır. Danışıqların indiki mərhələsi başa çatdıqdan sonra Rusiya bu prosesdə özü üçün hansı rolu görür? Rusiya öz mövqeyinə yenidən baxacaqmı?

Vyaçeslav Trubnikov: Cənab Kavanonun nəzərə çarpdığını kimi, biz hamımız bu prosesdə konsensus mövqeyinə qəti tərəfdarıq. Bu, birincisi. İkincisi, rəqəbat aparmaq yox, sıx əməkdaşlıq etmək lazımdır. Düşünürəm ki, Rusiya öz mövqeyini dəyişdirməli və ya ona yenidən baxmalıdır. Mən bunda nə bir mənə, nə də zərurət görürəm.

Sual: Prezident Putin hər iki prezidentlə görüşüb və mən bilən, Prezident Şirak da belə görüş keçiribdir. Prezident Buş prezidentlərlə nə üçün ayrı-ayrılıqda görüşlər keçirəcəkdir?

Keri Kavano: Söhbət hökumətlərin işinin mikrosəviyyədə necə qurulduğundan gedir. Birləşmiş Ştatların nümayəndələri bütün həftə ərzində hər iki prezidentlə görüşüblər. Biz onlarla birlikdə də, ayrı-ayrılıqda da görüşmüşük. Belə başa düşürəm ki, bu, hər iki liderin Prezident Buşla ilk görüşü olacaqdır. Hesab edirəm ki, belə görüşü hər prezidentlə ümumi söhbət çərçivəsində deyil, birbaşa keçirmək daha yaxşıdır.

ATƏT-in təşkil etdiyi rəsmi qəbul

Ki Uestdən yola düşmə

Aprelin 6-da axşam Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatı adından Ki Uestdə rəsmi qəbul təşkil olundu. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev qəbulda iştirak edirdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev aprelin 7-də şəhər Ki Uestdən Vaşinqtona yola düşdü. Dövlətimizin başçısını ABŞ hərbi dəniz qüvvələrinin hərbi təyyarə meydanında şəhərin yüksək vəzifəli şəxsləri yola saldılar.

VƏTƏNƏ DOĞRU

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev vətənə qayıtdı

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev aprelin 13-də Amerika Birləşmiş Ştatlarından Londona gəldi.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev aprelin 14-də Londondan Bakıya yola düşdü. Respublikamızın rəhbərini hava limanında Böyük Britaniya hökumətinin yüksək vəzifəli şəxsləri və Azərbaycanın Londondakı səfiri Mahmud Məmmədquliyev yola saldılar.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Amerika Birləşmiş Ştatlarına işgüzar səfəri zamanı "Azərbaycan Hava Yolları" Dövlət Konseminə məxsus yeni "Boinq-757" təyyarəsi ilk dəfə olaraq, Bakıdan okeanın o tayına və geriye bütövlükdə 32 saat uçuş keçirdi. Dövlətimizin başçısı vətənə qayıdarkən təyyarənin uçuş heyəti bu mühüm hadisə münasibətilə xatirə olaraq, Prezident Heydər Əliyevə qlobus hədiyyə etdi.

Prezident Heydər Əliyev təyyarənin uğurlu uçuşu münasibətilə heyəti və bütövlükdə "Azərbaycan Hava Yolları" Dövlət Konseminin kollektivini təbrik etdi, dəyərli tövsiyələr verdi və yeni nailiyyətlər arzuladı.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev elə həmin gün gecə vətənə qayıtdı.

Binə hava limanında dövlətimizin başçısı jurnalistlərə müsahibə verdi.

Prezident Heydər Əliyev mətbuat nümayəndələrinə müraciətlə dedi:

- Sizi maraqlandıran bu səfərdir, səfərin yekunlarıdır. Əlbəttə, bu barədə çox danışmaq

olar. Ancaq qısaca onu deyə bilərəm ki, hər şey yaxşıdır. Səfər çox vacib bir səfər idi. Səfər zamanı çox iş görə bilmişik və bundan çox məmnunam. İndi də vətənə gəlmişəm. Sualınız varmı?

Sual: Cənab Prezident, Siz Ki Uestdə danışqlara başlayarkən ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrlərini ciddi tənqid etdiniz. Həmsədrlər bundan nəticə çıxardıarmı?

Cavab: Bəli, yəqin ki, mənim bəyanatımı oxumusunuz. Görüşün açılışı günü, düzdür, orada böyük bir salon, filan yox idi ki, bəyanat verəsən. Əgər televiziya da görmüsünüzsə, biz dəyirmi stol arxasında oturmuşduq. Ancaq həmsədrlər hiss etmişdilər ki, mən onları tənqid edəcəyəm. Çünki bu, birinci dəfə deyildi. Mənə xəbər göndərmişdilər ki, tənqid etmək lazım deyildir. Ancaq mən həqiqəti demişəm. Mən deyəndən sonra heç kəs bir şey edə bilməyibdir. Amma nəticə çıxarıblar, yoxsa yox, bu, gələcəyin işidir.

Sual: Cənab Prezident, Azərbaycanın güzəşt limitləri nədən ibarət idi və Ermənistan hansı güzəştlərə getməyə hazır idi?

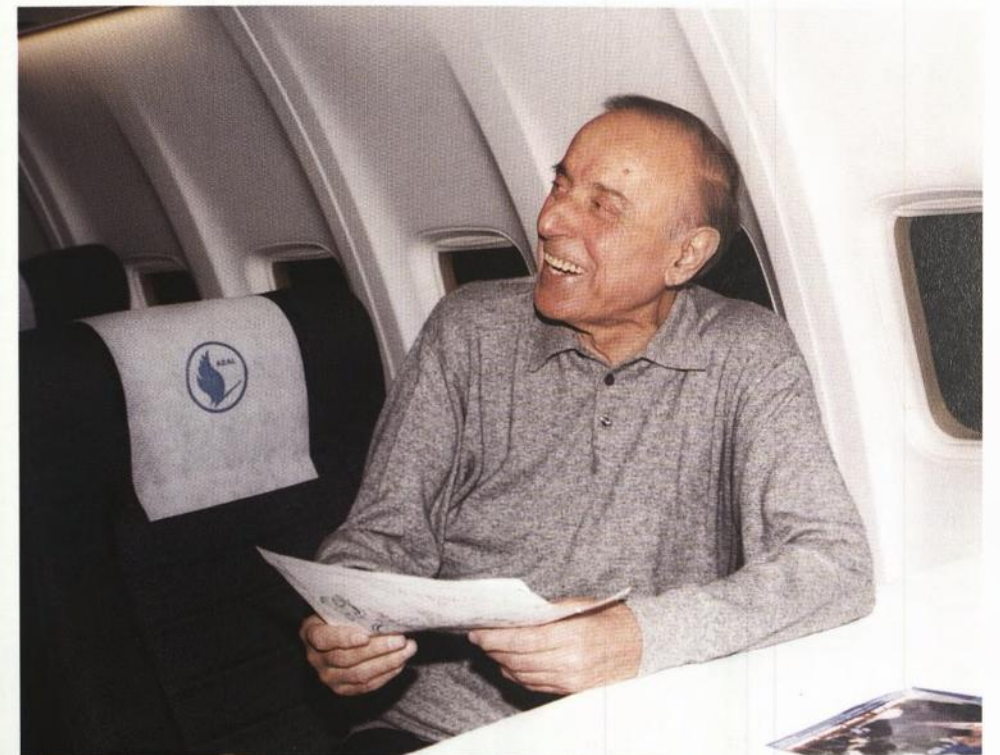
Cavab: Bilirsiniz, burada limit yoxdur. Siz bilməlisiniz ki, Azərbaycanın bu barədə mövqeyi Azərbaycandan ən uzaq bir yerdə, Floridadan da xeyli uzaq bir adada, kiçik adada açıq-aydın göstərilibdir və bütün dünyaya elan olunubdur. Bilirəm ki, dünyanın ən böyük informasiya orqanları da, qəzetləri də bəziləri mənim bəyanatımın hamısını verib, bəziləri lazım bildikləri yeri veriblər. Hər halda bəyanat yayılıbdır. Ona görə də

bizim mövqeyimiz, bilirəm, mən gedəndə də, mən orada olanda da burada, Azərbaycanda müxtəlif sözlər danışblar, - Azərbaycan dövlətinin, Azərbaycan Prezidentinin mövqeyi həmin o bəyanatda öz əksini tapıbdır. Bəyanat həqiqəti əks etdirən bir bəyanatdır. Həm münaqişənin başlanması və sonrakı prosesin tarixi haqqında, həm də 1992-ci ildən ATƏT-in bu işə qarışması, həmsədrlərin gördüyü işlər və indiyə qədər ATƏT tərəfindən onlara tapşırılan bu böyük missiyanın axıra çatdırılmaması barədə. Ona görə də hər şey orada var.

Sual: Cənab Prezident, ümumiyyətlə, görüşün nəticələri ilə razısınız mı?

Cavab: Bilirsiniz, mən deyə bilmərəm ki, hansısa görüşün nəticələrindən narazı olmuşam. Görüşsək yaxşıdır, yoxsa görüşməsək? Əlbəttə ki, görüşsək. Hər səfər, hər görüş, təbiidir ki, əhəmiyyətlidir. Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin Azərbaycan üçün nə qədər ağır və çətin olması məlumdur. Mən bunların hamısını orada verdiyim bəyanatda bildirmişəm.

Ola bilər, görüşməyim, oturma, heç bir nəticə də olmasın. Amma hər bir görüş yeni bir irəliləmə əmələ gətirir, yeni bir təsəvvür yaradır. Məsələn, bəzən mən fikirləşirəm, - bəzən yox, elə həmişə, - bu münaqişə get-gedə unudulur. Ümumiyyətlə, münaqişələr həmişə onlar gedən vaxtı dünya ictimaiyyətinin diqqət mərkəzində olur. Yeni

vuruşmalar gedən vaxtı, döyüşlər gedən vaxtı, qan tökülən vaxtı. Ancaq atəşkəs yaranıb, münaqişə həll olunmamış vaxtda get-gedə bu, unudulur. Elə Yaxın Şərq münaqişəsini götürün. Məsələn, İsrail ilə fələstinlilər vuruşanda, bir-birinə güllə atanda, nə bilim, bir-birinə bomba atanda, filan edəndə bütün dünya ictimaiyyəti qaynayır. Amma münaqişə həll olunmayıbdır. Bu məsələlər yatan-da münaqişə də çox yerlərdə yavaş-yavaş gündəmdən çəkilir.

1994-cü ildən ki, biz atəşkəs haqqında qərar qəbul etmişik, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi get-gedə unudulur. Elə bu görüşün özü, - deyə bilərəm ki, o, bütün dünya dövlətlərinin nəzərdiqqətini cəlb edib və bu görüş zamanı Azərbaycan Prezidenti bütün dünyaya bəyan edibdir ki, təcavüzü kim başlayıbdır, münaqişəni kim başlayıbdır, günahkar kimdir, Azərbaycanın bugünkü vəziyyəti nədən ibarətdir, Azərbaycanın nə qədər qaçqını var, nə qədər torpağı işğal olunubdur, - bu, bütün dünyanın siyasi ictimaiyyətində, siyasi mətbuatında, dövlət orqanlarında, təbiidir ki, münaqişəni hamının yadına

salır. Yoxsa ki, məsələn, hansısa qəzetdə yazmışdılar, heç bilmir ki, Dağlıq Qarabağ haradadır, yaxud da nəse bir şey yazmışdılar. Mən o qədər oxumuşam ki, bunun hansı qəzetdə yazıldığını unutmuşam.

Amma bunun ən böyük əhəmiyyəti ondan ibarət oldu ki, biz həm bu münaqişənin mövcudluğunu, həm də ki, münaqişənin günahkarının Ermənistan olmasını, Azərbaycanın torpaqlarının Ermənistan tərəfindən işğal edilməsini və bir milyondan artıq azərbaycanlının yerindən-yurdundan çıxarılmasını bir də bəyan etdik. Məsələn, mən təyyarədə oxuyurdum. "Nyu-York tayms" qəzetində məqalə var. Orada açıq-aydın yazılır ki, münaqişəni ermənilər başlayıblar. Orada 800 min qaçqın deyirlər, ola bilər. Çünki biz həmişə Ermənistandan gələn qaçqınları da sayırıq, ona görə bir milyondan artıqdır. Azərbaycanın torpaqları işğal olunubdur. İşğal olunmuş torpaqlardan azərbaycanlılar çıxarılıbdır. Belə məlumatı, məqalələri televiziyalarda, mətbuat orqanlarında yaymaq adi vaxtda mümkün olmur? Elə bunun özü-özlüyündə nəticədir, Azərbaycanın ağır

vəziyyətini göstərməkdir. Çünki biz etiraf etməliyik ki, erməni diasporu dünyada çox güclü olduğuna görə, aparıcı dövlətlərdə onun təsiri olduğuna görə, onlar elə bu münaqişə başlanandan belə bir fikir yaradıblar ki, guya bunun günahkarı azərbaycanlılardır, Azərbaycandır. Çünki azərbaycanlılar Dağlıq Qarabağda "yazıq erməniləri" əziblər, nə bilim, incidiblər, pis hala salıblar və sair. İndi biz həqiqəti açıb ortaya qoyuruq. Özü də elə bir səviyyədə ki, bütün dünya görür, - mən orada da, təyyarədə gələndə də qəzetlərə baxırdım, - nə qədər məqalələr, dövlət orqanlarında, mətbuat orqanlarında, televiziya, radio vasitələri ilə nə qədər məlumatlar, internetdə nə qədər məlumatlar. Bunlar hamısı Azərbaycanın xeyrinə olandır. Bu, bunun birinci tərəfi.

İkinci tərəfi də, əlbəttə ki, danışıqlarda məsələnin həll olunması yolları araşdırılır. Ona görə də hesab edirəm ki, bu görüş çox əhəmiyyətli idi.

Sual: Cənab Prezident, Ermənistan Prezidenti Robert Koçaryan bəyan edibdir ki, danışıqlarda bir sıra razılaşmalar əldə olunubdur. Sırr deyilsə, bu razılaşmalar nədən ibarətdir? O deyib ki, bu münaqişə paket şəklində həll olunacaqdır və Cenevrədə hansısa bir sənəd imzalanacaqdır.

Cavab: Bilirsiniz, hərə öz sözünə cavabdehdir. Mən bir şey deyəndə, görürsən, Koçaryan da onu demir. Koçaryan deyəndə, mən də demirəm. Demirəm ona görə ki, məsələn, bir şey yoxdur. Mən çox vaxtlar demirəm. Çünki mənim, ümumiyyətlə, xüsusiyyətim bundan ibarətdir ki, məsələ tamamilə həll edilməyə yaxın olmayan halda, mən bunları açmağı məsləhət görmürəm.

Sual: Cənab Prezident, Minsk qrupunun amerikalı həmsədri Kavano bildirdi ki, həmsədrələr Dağlıq Qarabağın erməni icmasının nümayəndələrinin bu prosesə qoşulması istiqamətində işlər aparırlar. Danışıqlarda bu barədə hər hansı təkliflər irəli sürüldümü?

Cavab: Heç bir təklif irəli sürülməyibdir. Son görüşlərdə də Dağlıq Qarabağ icmasının bu işdə iştirak etməsi haqqında heç bir söz olmayıbdır.

Sual: Cənab Prezident, ABŞ Prezidenti Corc Buşla görüşünüzü necə qiymətləndirirsiniz?

Cavab: Çox yaxşı, çox yaxşı. Biz Klinton²² hökuməti ilə əməkdaşlıq edirdik. Hər halda, mən onlarla yeddi ildən artıq çox ciddi əməkdaşlıq

etmişdim, dəfələrlə hamısı ilə görüşmüşdük. İndi yeni Prezident seçilib, yeni hökumətdir. Təbiidir ki, bunlar bu problemləri bilirlər, amma onun içində o qədər də olmayıblar. Ona görə də bu görüşün çox böyük əhəmiyyəti var. Həm də nəzərə alsaq ki, bu görüşdə təkcə Prezident Buşun özü deyil, onun bütün komandası iştirak edirdi - vitse-prezident Çeyni, Dövlət katibi general Kolin Pauell, Prezidentin milli təhlükəsizlik üzrə köməkçisi Kondoliza Rays və orada bu işlərlə məşğul olan başqa adamlar. Yəni bu, prezidentin əsas komandasıdır. Onların hamısı bu görüşdə iştirak edirdi. Demək, bu, onu göstərir ki, onlar tərəfindən bu məsələyə nə qədər böyük diqqət var, maraq var. Görüş də çox yaxşı keçdi.

Sual: Cənab Prezident, Siz Cenevrədən əvvəl Moskvada görüşəcəksinizmi?

Cavab: Belə bir şey planlaşdırılmayıbdır.

Sual: Cənab Prezident, Sizin verdiyiniz gözlənilməz bəyanat danışıqlara necə təsir göstərdi?

Cavab: Hesab edirəm, müsbət təsir göstərdi.

Sual: Cənab Prezident, Sizin Amerikaya bu səfəriniz erməni lobbisinin 200 ildə gördüyü işi heçə endirdi. Ancaq Azərbaycanda fəaliyyət göstərən pozucu müxalifət qüvvələri ağa qara deməkdən usanmırlar. Ağsaqqal kimi Siz onlara nə tövsiyə edərdiniz?

Cavab: Mən onlara nə tövsiyə edəcəyəm. Bu, bizim üçün yeni bir şey deyil ki? Əgər bu, yeni olsaydı, mən deyərdim, bu, haradandır, niyə belədir, filandır. Artıq biz buna öyrənmişik ki, onlar ağa qara deyirlər. Desinlər.

Sual: Cənab Prezident, danışıqlardan əvvəl dövlət departamenti bəyanat verdi və bəyanatda Ermənistan faktiki olaraq ilk dəfə işğalçı kimi təqdim edildi. Bu, danışıqlarda Ermənistanın mövqeyinə təsir göstərdimi?

Cavab: Göstərdi. Bax, dediyin bu sözə əməl edəcəksən, yoxsa yox, düzü düz, əyrini əyrinə yazacaqsan, yoxsa yox? Bax, budur. Sən özün bunu deyirsən, amma bunu sən nə təbliğ edirsən, nə də... Kiçik bir yerdən nəse çıxarırsınız ki, filankəs filan şeyi belə dedi, onu şişirdirsiniz. Bax, bu kişi sözü tamamilə düz deyir. Elə sənə mənə verdiyin sualın əvvəl hissəsi onu təsdiq edir ki, görürsən, bu görüşün əhəmiyyəti də var və Ermənistan Dövlət Departamenti tərəfindən təcavüzkar kimi göstərilibdir. Siz bunu göstərin. Onu da göstərin,

bunu da göstərin. Demokratiyanın tələbi birtərəflilik deyil. Tələbi ondan ibarətdir ki, pisə pis de, yaxşıya yaxşı de, düzə düz de, əyriyə əyri de. Tənqid elə, səhvləri, nöqsanları, qüsurları de, amma olan şeyləri də gizlətmə. Nəinki gizlətmə, olan şeyə qara yaxma. Bir məsəl var, deyirlər ki, qozbeli qəbir düzəldər.

Sual: Cənab Prezident, İran bu prosesə qoşula bilərmi?

Cavab: Bunu gələcək göstərəcəkdir.

Sual: Cənab Prezident, Ki Uest danışıqlarından sonra münaqişənin müharibə yolu ilə həll olunmasını istisna edirsinizmi?

Cavab: Bilirsiniz, müharibə belə bir şeydir ki, bu, heç vaxt istisna olunmur. Amma mən hələ müharibəyə ehtiyacı hiss etmirəm.

Sual: Cənab Prezident, sülh uzaqdadır, yoxsa yaxındadır?

Cavab: Bilirsən, bəzən baxırsan ki, sülh yaxındadır. Bəzən də baxırsan, uzaqdadır. Hər halda, mən yeddi ildən artıqdır ki, bu işlə gecə-gündüz məşğul oluram və bilirəm ki, bu, nə qədər çətin, nə qədər ağırdır. Bunu orada bəyanatımda açıq göstərdim. Danışıqlar aparıb məsələnin sülh yolu ilə həll edilməsi bizim üçün çətin. Çünki Ermənistan Azərbaycan torpaqlarının 20 faizini işğal edibdir. Ona görə öz üstünlüyündən istifadə edir. Amma təəssüf ki, bunu Azərbaycanda çoxları anlaya bilmir. Bəziləri də anlayırlar, bunu tərsinə deyirlər.

İndi təsəvvür edin, biz gedib Ermənistanın bir qismini işğal etmiş olsaydıq, bu, bizim üçün asanmı olardı? Yox, asan olmayacaqdı. İndi onlar gəlib işğal ediblər. Bu, reallıqdır. Ona görə də burada hər şey çətin.

Sual: Cənab Prezident, Siz gəzinti zamanı Robert Koçaryanla balıq tutmusunuz. Robert Koçaryan üç balıq tutdu. Bu, o deməkdirmi ki, artıq onların dəlilləri tükənib, enerjilərini balıq tutmağa sərf edirlər?

Cavab: Sən zarafat edirsən. Amma doğrudan, deyirdilər, Koçaryan orada balıq tutubdur. O, balığı mənimlə tutmayıbdır. Ümumiyyətlə, mən balıq ovu ilə məşğul olan adam deyiləm. Əgər şəhəryanı gəzinti, gəmidəki gəzintini deyirsinizsə, o, sadəcə, Amerika hökuməti tərəfindən istirahət üçün təşkil olunmuşdu. Orada hamımız bir gəmidə idik. Orada söhbət edirdik, istirahət edirdik, kimsə kofe içirdi, kimsə dondurma yeyirdi.

Sual: Qeyri-rəsmi şərait danışıqlara müsbət kömək etdimi?

Cavab: Qeyri-rəsmi şərait hər yerdə olur. Bilirsiniz, əgər belə çətin danışıqlar üçün qeyri-rəsmi şəraitlər çox kömək etsəydi, ondan 10 dənəsini qurardılar ki, kömək etsin.

Sual: Cənab Prezident, problemin ədalətli həlli Azərbaycan üçün nə deməkdir?

Cavab: Ədalətli həll üçün izahat verməyə ehtiyac yoxdur.

Sual: Cənab Prezident, "ümumi dövlət" prinsipi gündəlikdən çıxıb, yoxsa onun elementlərindən istifadə olunacaqdır?

Cavab: Yox. Biz onu müzakirə etmərik.

Sual: Cənab Prezident, Koçaryanla rəsmi təkbətək görüşünüzün olmaması nə ilə əlaqədardır?

Cavab: Ona ehtiyac yox idi. Çünki biz orada bir yerdə idik, görüşürdük. Amma ehtiyac yox idi ki, mən onunla təkbətək görüşüm. Hesab edirəm, budəfəki görüşün ən üstünlüyü ondan ibarətdir ki, - mən bunu öz bəyanatımda da xüsusi qeyd etdim, - burada format çox uyğun idi. Çünki həmsədrlərin hamısı bir yerdə iştirak edir və iki ölkənin prezidentləri, nümayəndə heyətləri iştirak edirdilər.

Məsələn, müxtəlif yerlərdə biz Koçaryanla görüşürdük. Amma budəfəki görüşü özümüz yox, Amerika Birləşmiş Ştatlarının xarici işlər naziri Kolin Pauell açdı. Münaqişənin sülh yolu ilə həll olunması prosesində bu, ilk dəfə idi. Bu, özü-özlüyündə göstərir ki, artıq yeni bir mərhələ başlanır.

Sual: Cənab Prezident, Cenevrədə hər hansı bir sazişin imzalanması ehtimalı varmı?

Cavab: Mən düşünürəm ki, orada bir müqavilə imzalana bilər.

Sual: Cənab Prezident, Ermənistan mətbuatı Rusiya diplomatik qaynaqlarına istinadən belə məlumat yayırlar ki, guya Laçın rayonu Dağlıq Qarabağla birlikdə gələcəkdə yaranacaq dövlət ərazi qurumuna qatılacaqdır. Bunun müqabilində Azərbaycanın əsas hissəsindən Naxçıvana Mehri dəhlizi açılacaq və ora beynəlxalq sülhyaratma qoşunlarının nəzarəti altında olacaqdır.

Cavab: Bilirsən, Azərbaycanda olduğu kimi, Ermənistanda da adamlar var ki, öz fikrini qəzetə yazır, yaxud da uydururlar. Ona görə hər bir uydurmaya mən cavab verməyəcəyəm ki? Mən bilirəm, nə var, nə yox.

Sual: Cənab Prezident, danışıqlar zamanı Ermənistan silahlı qüvvələri işğal olunmuş Azərbaycan ərazilərində də hərbi təlim keçirirdilər. Bu, nə ilə izah oluna bilər? Bu, Azərbaycana təzyiq kimi qiymətləndirilə bilərmi?

Cavab: Bəs, görmürsünüz ki, Azərbaycan da hərbi təlim keçirirdi, bunu eşitməmişiniz? Hətta mənə dedilər ki, orada vertolyotlar uçanda sərhəd rayonlarında bəziləri şey-şüylərini yığırdı ki, tezliklə çıxıb bilsinlər.

Sual: Cənab Prezident, Siz vaxtilə bildirmişdiniz ki, "miatsum" sözü erməni xalqını birləşdirdi. Azərbaycanda elə bir söz varmı ki, Azərbaycan xalqını birləşdirsin?

Cavab: Var, var, var. Azərbaycan xalqının birliyi və Azərbaycan xalqının hamısının düz yol ilə bir-birinə kömək edərək, torpaqlarını işğaldan azad etməsi və ərazi bütövlüyünü bərpa etməsi. Onlar bir sözlə deyirlər, amma mən bir neçə sözlə dedim. Var, amma bu, Azərbaycanda təmin olunmayıbdır. Bu gün də olunmur. Çünki mən bu gün də görürəm ki, bu hadisədən hərə özü üçün, öz şəxsi məqsədləri üçün, - siyasi qüvvələri deyirəm, - istifadə etməyə çalışırlar. Qurtardı getdi. İndi bəziləri deyirlər ki, gəl, müharibə edək. Yaxşı, get müharibə et. Gedib heç müharibənin yanına çıxmıyacaqsan. Hamısı yalan şeylərdir.

Sual: Cənab Prezident, Koçaryan Ki Uestdən qayıdanda Zvartnos hava limanında deyib ki, münaqişənin "paket həlli" müzakirə olunur, ola bilsin, iyunda Cenevrədə sənəd imzalanacaqdır. Sizcə, onun tərəfindən məxfiliyə əməl edilməməsi Ter-Petrosyanın başına gələndən qorxaraq, danışıqları pozmaq cəhdi deyilmi?

Cavab: Mən onun məxfiliyi pozub-pozmadığını bilmirəm. Hər halda, onun bəyanatı gələcək danışıqlara heç bir zərər vurmıyacaqdır.

Sanballı bir sualınız var, yoxsa yox?

Jurnalist: Cənab Prezident, "Saman yolu" televiziyasındakı yangından sonra bizimiz yenidən fəaliyyətə başlayıbdır. Xahiş edirəm, bizi öz arzularınızı bildirəsiniz.

Heydər Əliyev: Mən sizə uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi Bina hava limanında Milli Məclisin sədri Murtuz Ələsgərov, Baş nazir Artur Rəsizadə, Prezidentin İcra Aparatının rəhbəri Ramiz Mehdiyev və digər rəsmi şəxslər qarşıladılar.

Amerika mətbuatından səhifələr

"Buş neftlə zəngin regionda münaqişənin həllini dəstəkləyir"

Prezident Buş Azərbaycan və Ermənistan liderlərini Dağlıq Qarabağ anklavında münaqişənin dinc həllinə doğru irəliləyişi dəstəkləməyə təkidlə çağırırmışdır.

Cənab Buş Ermənistan Prezidenti Robert Koçaryanla Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev arasında ötən həftə Floridada aparılmış və nikbin ruhda başa çatmış, həm də tərəflərin tərəqqi əldə edildiyini bildirdiyi sülh danışıqlarından sonra Ağ evdə onlarla ayrı-ayrılıqda görüşlər keçirmişdir.

İki keçmiş sovet respublikası ermənilərin sayca üstünlük təşkil etdiyi və 1988-ci ildə Azərbaycandan ayrılmağa cəhd göstərmiş Dağlıq Qarabağ regionu üstündə 13 ildən bəri münaqişə aparır.

Münaqişənin gedişində 35 minədək adam həlak olmuş və 1994-cü ildə rəsmi atəşkəs əldə ediləndək təxminən 800 000 azərbaycanlı öz ev-eşiklərindən didərgin salınmışdır. Atəşkəsə baxmayaraq, hər il 200-dək adam minalardan və snayper gülləsindən həlak olur.

Birləşmiş Ştatların bəzi maraqlı dairələri münaqişənin qurtarmasına çalışaraq ümid edirlər ki, sabitlik Azərbaycanın Qərb bazarlarına böyük miqdarda neft göndərən ölkəyə çevrilməsinə imkan verəcəkdir.

ABŞ hökumətinin yüksək vəzifəli əməkdaşı demişdir: "Prezident hər iki lideri fikir ayrılıqlarını aradan qaldırmaq məqsədi ilə bu prosesi davam etdirməyə, birgə işləməyə çağırırmışdır".

Həmin rəsmi şəxs demişdir: "Müzakirə zamanı bütün tərəflər razılaşmışlar ki, sülh bölgəyə, hər iki ölkənin xalqlarına və bütün Cənubi Qafqaz regionuna və onun hüddullarından kənar-dakı regionlara böyük üstünlüklər gətirəcəkdir".

Cənab Buş hər iki liderin Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatının himayəsi, amerikalı, fransalı və rusiyalı

vasitəçilərin köməyi ilə ötən həftə Ki Uestdə /Florida ştatı/ danışıqlar zamanı gördükləri işə hörmət əlaməti olaraq onları dəvət etmişdir.

Cənab Əliyev görüşdən sonra jurnalistlərə demişdir: "Biz ümid edirik ki, Amerika Birləşmiş Ştatları və digər həmsədrlər bu münaqişənin dincliklə həllinə nail olmaq üçün öz səylərini gücləndirəcəklər".

Amerika hökumətinin jurnalistlər üçün brifinq keçirmiş yüksək vəzifəli iki rəsmi şəxsi tərəflər arasında hələ də qalan fikir ayrılıqları və onların sazişə nə dərəcədə yaxın olduqları barədə təfərrüatı açıqlamaqdan imtina etmişdir.

Ki Uest danışıqları zamanı nəzərdən keçirilmiş məsələlər sırasına Ermənistan qoşunlarının mübahisəyə səbəb olan regionda qalması, yerli iqtisadiyyata xeyli ziyan vurmuş ticarət blokadaları, müharibə nəticəsində ev-eşiklərini itirmiş qaçqınların köçürülməsi və Dağlıq Qarabağ bölgəsinə nə dərəcədə muxtariyyət verilməyi ilə bağlı məsələlər daxil idi.

Cənab Əliyev də proqnozlar verməmiş, cənab Koçaryan isə jurnalistlərlə söhbət etmədən çıxıb getmişdir. Cənab Əliyev demişdir: "İndi bizim nə dərəcədə yaxın olduğumuzu ölçməyə mənim hələ vaxtım olmayıb".

Yanvarda və martın əvvəllərində Parisdə keçirilmiş görüşlərdə irəliləyiş olmamışdır. Hər iki lider iyunda İsveçrədə yenidən görüşməlidir.

Bir yüksək vəzifəli Amerika nümayəndəsi sülhə nail olmaq səylərində Rusiya və Fransaın rolu haqqında tərifli sözlər söyləmişdir. O, Rusiyanı həqiqi əməkdaşlığa misal kimi xatırlatmışdır, elə bir əməkdaşlıq ki, bu, Amerikanın raketdən müdafiə sistemində dair planlarına görə Moskva ilə müəyyən ixtilafların olduğu bir vaxtda Birləşmiş Ştatlarla Rusiya arasında da yarana bilər.

"Nyu-York tayms" qəzeti,
10 aprel 2001-ci il

"Regional münaqişələrdə vasitəçilik"

ABŞ-ın çoxdankı Yaxın Şərq müttəfiqlərinin davam edən çağırışlarına baxmayaraq, Prezident Corc Buş ərəblərlə israililərlə arasında getdikcə gərginləşən zorakılığın dayandırılması sahəsində vasitəçilik səylərinə öz hökumətini yaxından cəlb etməkdən hələlik boyun qaçırır. Ötən həftə Dövlət katibi Kolin Pauell yollüstü Makedoniyaya səfər etsə də, Ağ ev Avropa hökumətlərini Balkanlardakı son böhranın nizama salınmasında aparıcı rol oynamağa çağırır. Bununla yanaşı, Şimali İrlandiyadakı münaqişənin həlli üçün məsuliyyət Milli Təhlükəsizlik Şurasından Dövlət Departamentinə ötürülmüşdür ki, bu da həmin məsələyə yətilən diqqətin azaldılması deməkdir.

Lakin eyni dərəcədə mürəkkəb və uzaq digər regional münaqişə - Dağlıq Qarabağ münaqişəsi, deyərsən, yeni hökumətin diqqətini bilavasitə cəlb etmişdir. Bu ay cənab Pauell Ki Uest /Florida ştatı/ gedərək, 13 ildən bəri Dağlıq Qarabağ üstündə münaqişə vəziyyətində olan Ermənistan və Azərbaycan prezidentlərinin də iştirak etdikləri görüşlərin təşəbbüsçüsü olmuşdur. Ötən həftə Ağ evdə cənab Buş hər iki prezidentlə ayrı-ayrılıqda görüşmüşdür.

ABŞ hökumətinin vasitəçilik etdiyi münaqişə nə qədər mürəkkəbdirsə, amerikalıların

əksəriyyəti üçün bir o qədər də anlaşılmazdır. Azərbaycanın əyaləti olan Dağlıq Qarabağda əsasən ermənilər məskunlaşmışlar. 1988-ci ildə onlar qiyam qaldırmış və qanlı müharibədən sonra Azərbaycan qüvvələrini oradan çıxararaq, bu dağlıq ərazini Ermənistanla birləşdirən dəhlizi ələ keçirə bilməmişlər. Uzun illərdən bəri hər iki ölkəni yoxsulluğa və qarşılıqlı nifrətə gətirib çıxaran müşkül vəziyyətin yarandığı indiki zamanda onların prezidentləri, nəhayət, saziş bağlanmasına böyük maraq göstərirlər. Uzun müddətdir ki, ABŞ, Rusiya və Fransa həmin münaqişədə vasitəçilik fəaliyyəti göstərməli olan həmsədrələr qrupunda birləşmişlər. Corc Buş hökuməti bu vasitəçilik rolunu tez qəbul etmiş və sonuncu zirvə görüşünün keçirilməsində fəallıq göstərmişdir.

Bəs nə üçün məsələyə belə "tələsik" münasibət göstərilmişdir? Ola bilsin, ona görə ki, söhbət prezident üçün ən mühüm məqamlardan biri olan neftdən gedir. Azərbaycan Xəzər dənizindən Aralıq dənizinə boru kəməri çəkilməsində əməkdaşlıq edir. Belə bir kəmərin çəkilməsi regiondakı olduqca zəngin neft və qaz ehtiyatlarına Qərb üçün birbaşa yol açmağa, neft və qazı Rusiya və İran vasitəsilə nəql etməməyə imkan verəcəkdir. Bu layihələrin gerçəkləşdirilməsinə Amerikanın bir neçə iri şirkəti cəlb edilmişdir. Rusiya keçmiş

sovet respublikaları olan Ermənistanda və Azərbaycanda əvvəlkitək təsirinin olmasına çalışır. Rusiya Prezidenti Putin də Prezident Heydər Əliyevin sülhə bəslədiyi ümidlərin tərəfdarı kimi görünməyə can atır. ABŞ hökumətinin nümayəndələri bildirirlər ki, Dağlıq Qarabağa dair danışıqlar Buş və Putin hökumətlərinə casusluq və silahlara nəzarət kimi məsələlər üstündə bir neçə ay sürmüş gərginlikdən sonra əməkdaşlıq etmək imkanı verir.

Bu məsələdə hətta neft amili olmasa belə, ABŞ-ın Dağlıq Qarabağa dair danışıqlara cəlb edilməsi diqqətəlayiq haldır. Nizamasalma qeyri-sabit və strateji əhəmiyyətli regionu sabitləşdirməyə, Ermənistan və Gürcüstan kimi Qərb yönümlü ölkələrə ticarət və sərmayələr üçün imkan açmağa kömək edərdi. Klinton hökuməti bu problemi "unutmuşdu" və Ağ ev nümayəndələrinin belə bir məlumatı əsla təəccüb doğurmur ki, saziş hələ əldə olunmasa da, hökumətin yüksək səviyyədə diqqət yetirməsi real tərəqqiyə kömək etmişdir. Corc Buş komandasının bu cür səmərəli diplomatiyası, şübhəsiz, tərifi layiqdir; indi məsələ ondadır ki, ABŞ hökuməti Yaxın Şərq kimi digər regionlarda da bu cür səylər göstərməyə hazırkıdır?

*"Vaşinqton post" qəzeti,
16 aprel 2001-ci il.*

"Cənab Buşun Xəzər diplomatiyası"

Prezident Buş öz sələfinin xarici dövlətlər arasında münaqişələrin aradan qaldırılması üçün göstərdiyi səylər barədə mənfi fikir söyləsə də, bu yaxınlarda özü bir-birilə həlli çətin görünən etnik münaqişə vəziyyətində olan iki dövlətin - Ermənistanın və Azərbaycanın liderləri ilə görüşmüşdür. Cənab Buşun Azərbaycanda ermənilərin məskunlaşdığı Dağlıq Qarabağa dair danışıqlara cəlb olunması, şübhəsiz, qismən Xəzər regionundakı çox zəngin neft və qaz ehtiyatları ilə bağlıdır. Buna baxmayaraq, ümidvarıq ki, alqışlanmağa layiq bu addım Vaşinqtonun Yer kürəsində problemlər olan regionlara cəlb edilmək iradəsindən xəbər verir.

Sovet İttifaqı dağılarkən Dağlıq Qarabağ erməniləri Ermənistanla sıx əməkdaşlıq şəraitində Azərbaycandan ayrılmaq uğrunda müharibəyə

başladılar. Hazırda ermənilər praktiki olaraq Dağlıq Qarabağa əslində nəzarət edir və onun ətrafındakı əraziləri, habelə bu anklavı Ermənistanla birləşdirən dəhlizi işğal altında saxlayırlar. Həmin zonadan qovulmuş 800 000 azərbaycanlı ölkənin hər yerində qaçqınlar üçün yaradılmış düşərgələrdə ağır şəraitdə yaşayır. Ermənistanda iqtisadiyyatın acınacaqlı vəziyyətə düşməsi əhəlinin təxminən yarısının ölkədən köçüb getməsinə gətirib çıxarmışdır. Amerikadakı erməni icması isə Konqresi Azərbaycana ABŞ-ın yardımını qadağan etməyə inandırılmışdır.

Əvvəllər danışıqlar Dağlıq Qarabağın hüquqi statusu üstündə fikir ayrılıqlarına görə dirəlib qalmışdı. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev deyir ki, əgər bölgə Azərbaycanın bir hissəsi kimi qalsa, ona geniş muxtariyyət verilməsini həll edəcəkdir. Ermənistan və Dağlıq Qarabağ isə bu anklava tam müstəqillik verilməsini istəyir. Lakin, deyərsən, indi Corc Buş hökumətinin bəzi əməkdaşları nikbindirlər ki, Ermənistan daha üzüyola ola bilər. Onlar ümidvar olduqlarını söyləyirlər ki, həmin anklavın əslən dağlıq qarabağlı olan keçmiş lideri, Ermənistanın indiki Prezidenti Robert Koçaryan erməniləri, xüsusən də nüfuzlu hərbi dairələri müstəqillik iddialarından əl çəkməyin zəruriliyinə inandırıla bilər, bir şərtlə ki, onun özü məhz belə hərəkət etmək qərarına gəlsin.

Cənab Buşun münaqişənin nizama salınmasına cəlb olunmasının başlıca səbəblərindən biri budur ki, sülhün bərqərar edilməsi Xəzərin neft yataqlarının işlənilməsinə və neftin Azərbaycandan Qərbə nəqli üçün boru kəmərinin çəkilişini sürətləndirirdi. Üstünlük verilən marşrut neftin nəqlinin siyasi hadisələrin "girov"una çevrilə biləcəyi Rusiyadan yan keçərdi. Lakin bu marşrut da təhlükəli hesab edilir, ona görə ki, ermənilərin nəzarət etdikləri ərazinin lap yaxınlığından keçir. Şübhəsiz ki, cənab Buş Rusiyanın, eləcə də Britaniya və Fransa neft şirkətlərinin hakim mövqe tutduqları regionda Amerikanın təsirini gücləndirməyə ümid bəsləyir. Onun sülhə nail olmaq imkanlarını genişləndirməklə bunu etməsi təqdirəlayiqdir.

*"Nyu-York tayms" qəzeti,
16 aprel 2001-ci il*

**ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrlərinin
Ki Uest danışıqlarına dair rəsmi
məlumatı**

ATƏT-in Minsk qrupu həmsədrlərinin dəvəti ilə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev və Ermənistan Prezidenti Robert Koçaryan Dağlıq Qarabağ üstündə münaqişənin həllinə dair sülh danışıqlarında iştirak etmək üçün aprelin 3-dən 7-dək ABŞ-ın Ki Uest şəhərində/Florida ştatı/ olmuşlar. Burada görülən konkret iş Fransa Prezidenti Jak Şirakin təşəbbüsü ilə yanvarın 25-də və martın 4-5-də Parisdə iki Prezident arasında aparılmış danışıqlara əsaslanmışdır.

Yeni formatdan istifadə edilməklə, dörd gün ərzində ciddi və intensiv müzakirələr aparılmışdır. Amerikadan, Rusiyadan və Fransadan olan həmsədrlərin fəal vasitəçilər kimi hərtərəfli əməkdaşlığı bu formatın hazırlanmasına kömək etmişdir.

Prezidentlər bu münaqişənin qarşılıqlı kompromis əsasında həlli üçün xoş məram və əzm nümayiş etdirmişlər. Həmsədrlər yeni hərtərəfli təklif hazırlayırlar. Bu təklif Prezidentlərin aşkar etdikləri və sülhə nail olmaq üçün həlli zəruri olan problemləri və tələbləri əhatə edir. Danışıqlar zamanı həmsədrlər sülh təkliflərinin hazırlanması üzrə işlərini bilavasitə hər iki ölkənin Prezidentləri ilə davam etdirmişlər. Bu səylər davam edəcəkdir.

Həmsədr ölkələr münaqişənin siyasi vasitələrlə nizama salınması yollarının axtarılıb tapılmasına kömək göstərməyə sadıq qalmaqda yenə də yekdildirlər. Sülhü təmin etmək üçün biz, hökumətlərimizin ən yüksək dairələri də daxil olmaqla, bundan sonra da tərəflərlə qarşılıqlı fəaliyyət göstərəcəyik.

**Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
cənab Heydər Əliyevin
Amerika Birləşmiş Ştatlarına işgüzar səfərinin
p r o q r a m ı
(1-14 aprel 2001-ci il)**

1 aprel, bazar

- Bakı şəhərinin Binə hava limanından yoladüşmə
12.50 - İslandiyanın Keflavik şəhərinin hava limanına texniki eniş (yerli vaxt ilə)
17.40 - ABŞ-ın Florida ştatının Ki Uest şəhərinin “Boka-Çoka” (yerli hərbi dəniz bazasına gəliş vaxt ilə)
18.00 - “Pyer Hauz Rezort” mehmanxanasına gəliş

2 aprel, bazar ertəsi

- sərbəst vaxt

3 aprel, çərşənbə axşamı

10.40 - Harri Trumen adına kiçik Ağ evə gediş
10.45 - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin Amerika Birləşmiş Ştatlarının Dövlət katibi cənab Kolin Pauell ilə görüşü
12.30 - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin, Ermənistan Respublikasının Prezidenti cənab Robert Koçaryanın və Amerika Birləşmiş Ştatlarının Dövlət katibi cənab Kolin Pauellin lançı
13.45 - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin, Ermənistan Respublikasının Prezidenti cənab Robert Koçaryanın və Amerika Birləşmiş Ştatlarının Dövlət katibi cənab Kolin Pauellin jurnalistlər ilə görüşü
14.00 - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri ilə görüşü
19.00 - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin ATƏT-in Minsk qrupunun Rusiya tərəfdən həmsədri cənab Vyacheslav Trubnikov ilə görüşü

4 aprel, çərşənbə

10.00 - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri ilə görüşü
18.15 - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri ilə görüşü

5 aprel, cümə axşamı

10.00 - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin ATƏT-in Minsk qrupunun ABŞ tərəfdən həmsədri cənab Keri Kavano ilə görüşü

14.00 - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin ATƏT-in Minsk qrupunun Fransa tərəfdən həmsədri cənab Jan Jak Qayyard ilə görüşü
18.20 - “Historik Si Port” körpüsünə gəliş
18.30 - “Amerika” yelkənli qayığı ilə dəniz gəzintisi
- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin ATƏT-in Baş katibi cənab Yan Kubiş ilə görüşü

6 aprel, cümə

12.00 - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri ilə görüşü
18.00 - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri ilə görüşü
20.00 - Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatı tərəfindən təşkil olunmuş rəsmi qəbul

7 aprel, şənbə

- Ki Uestdən Vaşinqton şəhərinə uçuş
- Vaşinqton şəhərinin “Endryüs” hərbi təyyarə meydanına gəliş
- “Monarx” mehmanxanasına gediş

9 aprel, bazar ertəsi

- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti cənab Corc Buş ilə görüşü
- Vaşinqton ilə tanışlıq
- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin Türkiyənin ABŞ-dakı səfiri cənab Baki İlkin ilə görüşü

12 aprel, cümə axşamı

- ABŞ-dan yoladüşmə

13 aprel, cümə

- Londona gəliş

14 aprel, şənbə

- Londondan yoladüşmə
- Bakıya gəliş

GEYDLƏR

1. Minsk qrupu - ATƏM Şurasının 1992-ci il martın 24-də Helsinkidə keçirilmiş əlavə görüşündə Fəaliyyətdə olan sədr təklif etmişdir ki, ATƏM çərçivəsində qəbul edilmiş prinsiplər, öhdəliklər və müd-
dəaların bazasında Dağlıq Qarabağ böhranının sülh yolu ilə aradan qaldırılması üzrə danışıqlar üçün
daimi əsasda işləyən forum yaratmaq məqsədi ilə ən qısa müddətdə ATƏM-in himayəsi altında Dağlıq
Qarabağ üzrə konfrans çağırılsın. Nəzərdə tutulurdu ki, Minskə keçirilməli olan konfransda
Azərbaycan, Ermənistan, Belarus, Almaniya, İtaliya, Rusiya Federasiyası, ABŞ, Türkiyə, Fransa,
Çexiya-Slovakiya Federativ Respublikası və İsveç iştirak edəcəklər. “Minsk qrupu” deyilən qrupda
birləşmiş bu ölkələr Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin aradan qaldırılması prob-
ləminin siyasi yolla həll olunması sahəsində ATƏM-in səylərində vasitəçilik rolunu öz üzərlərinə
götürdülər. Hazırda Minsk qrupunun tərkibinə aşağıdakı ölkələr daxildirlər: Azərbaycan, Ermənistan,
Belarus, Almaniya, Rusiya Federasiyası, ABŞ, Fransa, Türkiyə. Minsk qrupunda ABŞ-ı K.Kavano,
Fransanı F.Suremeyn, Rusiyanı N.Qribkov təmsil edirlər. - 5.

2. İsmayıl Cəm - Türkiyənin xarici işlər naziridir. 1940-cı ildə İstanbulda anadan olmuşdur. 1959-cu ildə
İstanbul “Robert” kollecini bitirmiş və Lozanna Universitetinin hüquq fakültəsinə daxil olmuşdur. 1963-
cü ildə oranı bitirərək, Paris Siyasi Elmlər İnstitutunda siyasi sosiologiya elmləri üzrə aspiranturada
oxumuşdur. 1963-cü ildən etibarən müxtəlif qəzetlərdə işləmişdir. 1971-1974-cü illərdə Türkiyə
Qəzetçiləri İttifaqının İstanbul şöbəsinin rəhbəri, 1974-1975-ci illərdə Türkiyə Radio və Televiziyasının
baş direktoru olmuşdur. 1987-ci və 1991-ci illərdə İstanbuldan, 1995-ci ildə Qayseridən millət vəkili
seçilmişdir. 1996-cı ildə Demokratik Sol Partiyasının İdarə heyətinə üzv seçilmişdir. 1987-1996-cı
illərdə Avropa Şurası Parlamentlərarası Assambleyasının (AŞPA) və Qərbi Avropa İttifaqı (QAI)
Assambleyasının üzvü, 1996-cı ildə isə həmin təşkilatlarda Türkiyənin nümayəndə heyətinin başçısı
olmuşdur. 1989-1991-ci və 1993-1995-ci illərdə AŞPA sosialistlər qrupu sədrinin müavini olmuşdur.
1995-ci ildə Türkiyənin mədəniyyət naziri vəzifəsində çalışmışdır. 1997-ci ildən Türkiyənin xarici işlər
naziridir. Evlidir, iki övladı var. - 6.

3. NATO (Şimali Atlantika Müqaviləsi Təşkilatı) - hərbi -siyasi ittifaqdır, ABŞ-ın təşəbbüsü ilə 1949-
cu il aprelin 4-də Vaşinqtonda ABŞ, Böyük Britaniya, Fransa, Belçika, Niderland, Lüksemburq, Kanada,
İtaliya, Portuqaliya, Norveç, Danimarka və İslandiya tərəfindən imzalanmış Şimali Atlantika müqaviləsi
əsasında yaradılmışdır. 1952-ci ildə Yunanıstan və Türkiyə, 1955-ci ildə AFR, 1982-ci ildə İspaniya
NATO-ya qoşulmuşdur. 1966-cı ildə Fransa, 1974-cü ildə Yunanıstan NATO-nun hərbi təşkilatından
çıxmışdır. 1980-cı ildə Yunanıstan təşkilata qayıtmışdır. Varşava Müqaviləsi Təşkilatı dağıldıqdan
sonra keçmiş sosialist ölkələri düşərgəsinə daxil olan ölkələrin bir qismi NATO-ya bərabərhüquqlu üzv
kimi daxil olmuş, digər qismi ilkin mərhələ kimi NATO-nun “Sülh naminə tərəfdaşlıq” proqramına
qoşulmuş, üzvlük arzusunda olduqlarını bildirmişlər. NATO-nun ali orqanı NATO Şurasının
sessiyasıdır. NATO-nun mənzil-qarargahı Brüsseldədir. - 7.

4. “Rusiyanın və yeni müstəqil dövlətlərin azadlığını müdafiə aktı”na 907-ci düzəliş“ 1992-ci ilin
iyulunda senator Con Kerri (demokrat, Massaçusets ştatı) tərəfindən ABŞ Senatının Xarici Əlaqələr
Komitəsinə təqdim olunmuşdur. Düzəlişin müzakirəsi gedişində senatorlardan Luqar (İndiana), Mak
Kone (Kentukki), Kessebaum (Kanzas) və Stenford (Şimali Kaliforniya) onun qəbul edilməsinin əley-
hinə çıxış etmişlər. Lakin erməni lobbisinin fəallığı nəticəsində 1992-ci il oktyabrın 24-də düzəliş qəbul
edilmişdir. 907-ci düzəliş ABŞ hökumətinin Azərbaycan hökumətinə yardımını qadağan edir. - 8.

5. Corc Buş - ABŞ Prezidentidir. ABŞ-ın 41-ci prezidenti Corc Herbert Buşun oğludur. 1968-ci ildə Yel
universitetini (incəsənət, tarix bakalavri), 1975-ci ildə Harvard universitetini (incəsənət magistri) bitir-
mişdir. “Hergen Enerci Korporeyşn” firmasının təsisçisidir. 1994-cü ildən Texas ştatının quberna-
torudur. Respublikaçıdır. 2000-ci ildə ABŞ-ın 43-cü prezidenti seçilmişdir. Evlidir, iki övladı var. - 14.

6. Corc Herbert Buş - ABŞ-ın 41-ci Prezidentidir. 1924-cü il iyunun 12-də Miltonda anadan olmuşdur.
İkinci dünya müharibəsi dövründə ABŞ-ın Hərbi Hava Qüvvələrində xidmət etmişdir. 1948-ci ildə Yel
universitetini bitirmişdir. 1953-1964-cü illərdə neft şirkətində işləmişdir. 1966-1970-ci illərdə
Nümayəndələr Palatasının Texas ştatından üzvü olmuşdur. 1971-1973-cü illərdə ABŞ-ın BMT-də daimi
nümayəndəsi olmuşdur. 1974-1975-ci illərdə ABŞ-ın Çində səfəri işləmişdir. 1976-1977-ci illərdə
Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsinin direktoru işləmişdir. 1980-1989-cu illərdə ABŞ-ın vitse-prezidenti
olmuşdur. 1989-1992-ci illərdə ABŞ-ın 41-ci prezidenti olmuşdur. 1992-ci ildəki prezident seçkilərində
B.Klintonu uduzmuşdur. 1993-cü ildən pensiyadadır. Evlidir, beş övladı var. -14.

7. Konqres - ABŞ-ın qanunvericilik orqanıdır. İki palatadan - Senatdan və Nümayəndələr Palatasından
ibarətdir. Senatın 100 üzvü var. Ölkənin hər ştatından Senata iki senator seçilir. Nümayəndələr
Palatasının 435 üzvü var. Bu palatanın üzvləri hər seçki dairəsində yaşayan əhalinin sayına görə seçilir.
Qanun layihələri hər iki palatada müzakirə olunur. Konqres tərəfindən qəbul olunan qanunları ABŞ
prezidenti təsdiq edir. Hər ilin yanvar ayında ABŞ prezidenti Senata gələrək ölkənin vəziyyəti barədə
hesabat verir. -15.

8. 1996-cı il dekabrın 2-4-də Portuqaliyanın paytaxtı Lissabon şəhərində keçirilmiş ATƏT-in Zirvə
görüşündə müzakirə olunan məsələlər içərisində Azərbaycan Respublikası nümayəndə heyətinin təkidi
ilə Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi geniş diskussiyaya səbəb olmuşdur. Zirvə
görüşü çərçivəsində aparılmış danışıqlar və görüşlər zamanı Azərbaycan Respublikası nümayəndə heyəti
tərəfindən Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərinin azad olunması, qaçqınların və məcburi köçkünlərin
doğma yurdlarına qaytarılması və ümumiyyətlə münaqişənin sülh yolu ilə həll olunması məsələləri
qoyulmuş, Azərbaycan Respublikası nümayəndə heyətinin başçısı Heydər Əliyevin prinsipial mövqeyi
və gərgin səyi nəticəsində yekun sənədə əlavə kimi ATƏT sədrinin bəyanatı qəbul olunmuşdur.
İlk dəfə olaraq ATƏT çərçivəsində ən yüksək səviyyədə münaqişənin həlli prinsipləri müəyyən edilmiş,
ATƏT-in üzvü olan 54 ölkədən 53-ü bunun lehinə, yalnız Ermənistan əleyhinə səs vermişdir.
Bəyanatda ifadə edilmiş prinsiplər aşağıdakılardır: Azərbaycan Respublikasının və Ermənistan
Respublikasının ərazi bütövlüyü;
Azərbaycanın tərkibində Dağlıq Qarabağa öz müqəddəratını təyin etməyə əsaslanan bir razılaşmada
müəyyən edilən, Dağlıq Qarabağ üçün ən yüksək özünüidarəetmə dərəcəsi verən hüquqi status;
Məsələnin həllinin müddəalarına əməl olunmasını təmin etmək barədə bütün tərəflərin qarşılıqlı öhdə-
likləri daxil olmaqla Dağlıq Qarabağın və onun bütün əhalisinin təminatlı təhlükəsizliyi. -19.

9. Riçard (Dik) Çeyni - ABŞ-ın vitse-prezidentidir. 1941-ci il yanvarın 30-da ABŞ-ın Nebraska ştatında
anadan olmuşdur. 1966-cı ildə Vayominq ştatının universitetini bitirmişdir. 1966-1968-ci illərdə
Viskonsin Universitetində təhsil almışdır. 1974-1975-ci illərdə ABŞ prezidentinin köməkçisinin müavi-
ni. 1975-1977-ci illərdə ABŞ prezidentinin köməkçisi, 1979-1989-cu illərdə ABŞ Konqresinin üzvü
olmuşdur. 1989-1992-ci illərdə ABŞ-ın müdafiə naziri işləmişdir. “Halibörtn” energetika şirkətinin
başçılarından biridir və Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatasının fəxri üzvüdür. 2001-ci ildən ABŞ-ın
vitse-prezidentidir. -22.

10. Kondoliza Rays - ABŞ Prezidentinin milli təhlükəsizlik məsəlləri üzrə müşaviridir. Denver Universitetini siyasi elmlər sahəsində bakalavr dərəcəsi ilə bitirdikdən sonra Notr-Dam Universitetində magistraturada təhsilini davam etdirmiş, Denver Ali Beynəlxalq Məktəbində doktoranturada oxumuşdur. Uzun müddət Stenford Universitetinin Huver İnstitutunda rəhbər vəzifələr tutmuşdur. Milli Təhlükəsizlik Şurasında SSRİ və Şərqi Avropa ölgələri ilə əlaqələr üzrə direktor, sonralar Milli Təhlükəsizlik və SSRİ ilə əlaqələr üzrə prezidentin köməkçisi vəzifələrində çalışaraq keçmiş SSRİ-yə münasibətdə siyasətin işlənilib hazırlanmasında, Polşada demokratik islahatların keçirilməsində iştirak etmişdir. Beynəlxalq Əlaqələr Şurasının, Amerikanın Elm və İncəsənət Akademiyasının üzvüdür, Yeni Nəsil Mərkəzinin təsisçilərindən biridir. Beynəlxalq münasibətlərə dair bir sıra kitabların müəllifidir. - 22.

11. Robert Koçaryan - Ermənistanın Prezidentidir. 1954-cü il avqustun 31-də anadan olmuşdur. Yerevan Dövlət Politehnika İnstitutunu mühəndis ixtisası üzrə bitirmişdir. 1997-ci ildən Ermənistanın baş naziri, 1998-ci ildən Ermənistanın Prezidentidir. -25.

12. Şərq mədəniyyəti üzrə tanınmış mütəxəssis Eliza Sidmor Yaponiyaya səfərindən sonra ilk dəfə 1985-ci ildə Vaşinqtonda Potomak çayının sahili boyunca yapon albalısı ağaclarını əkmək ideyasını irəli sürmüşdür. 1906-cı ildə Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin əməkdaşı Devid Feyrçayld ilk dəfə olaraq Yaponiyadan gətirilmiş 100 ədəd **yapon albalısı** ağacını əkməmişdir. 1908-ci ildən cənab Feyrçayld bütün Kolumbiya dairəsində bu ağacların ekilməsini təbliğ etmişdir. Eyni zamanda Eliza Sidmor Amerika Prezidenti Taftın həyat yoldaşına bu barədə müraciət etmiş və o, “albalı meydanı”nın salınması fikrini dəstəkləmişdir. 1910-cu ildə məşhur yapon təbibi Yokiçi Takamine (adrenalinə kəşf edən) 3020 albalı ağacının alınıb ABŞ-a gətirilməsini maliyyələşdirmiş və həmin ağaclar 1912-ci ilin martında Amerikaya gətirilmişdir. İlk iki ağac martın 27-də Prezident Taftın həyat yoldaşı və Yaponiya səfirinin arvadı tərəfindən ekilmişdir. Ağacların ekilməsi 1920-ci ilədək davam etmişdir. 1965-ci ildə Yaponiya hökuməti Vaşinqtonda ekilmək üçün daha bir neçə yüz ağac göndərmişdir. Ağacların ekilməsi mərasimində Prezident Consonun və Yaponiya səfirinin həyat yoldaşları iştirak etmişlər. Vaşinqtonda yapon albalısı ağaclarının çiçək açması baharın gəlişinin təcəssümünə çevrilmişdir. Vaşinqtonda bu günədək 12 növdən çox 3700-dək yapon albalısı ağacı ekilmişdir. -28.

13. Danışıqların keçirildiyi Florida ştatının **Ki Uest şəhəri** Amerika Birləşmiş Ştatlarının kurort şəhərciyi kimi bütün dünyada məşhurdur. Adalarda yerləşən Ki Uest şəhəri ölkədə ən cənub nöqtədir. Şəhər Florida ştatının əsas hissəsi ilə Mərca adaları zənciri, körpülər və dambalar üstündən çəkilmiş avtomobil yolları vasitəsi ilə birləşir. Təxminən 50 min nəfərə qədər əhalisi olan Ki Uestin kurort mövsümündə on minlərlə qonağı olur. Tikililərinin əksəriyyəti taxtadan və yüngül konstruksiyalı materiallardan olan Ki Uestin sakinlərinin əsas məşğuliyyəti ilk növbədə balıqçılıqdır. Şəhərdə görkəmli şəxslərin adları ilə bağlı muzeylər saxlanılır. - 33.

14. Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə nizamlanması üçün aparılan danışıqlar Amerikanın ən nüfuzlu prezidentlərindən biri olan Trumenin adı ilə bağlı binada keçirilir. “**Kiçik Ağ ev**” adlanan bu bina 1890-cı ildə taxtadan tikilmiş iki mənzildən ibarətdir. Dənizin sahilində yerləşən bu ev 20-ci əsrin əvvəllərində bərpa edilmişdir. “Kiçik Ağ ev” dünyanın bir çox tanınmış şəxslərini böyük səxavətlə qəbul etmişdir. İkinci Dünya müharibəsindən sonra Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti Harri Trumen tez-tez bu evdə istirahət etmişdir. Amerikanın digər bir Prezidenti Duayt Eyzenhauer 1956-cı ildə ürək tutmasından sonra bu iqamətgahda müalicə olunmuşdur. “Kiçik Ağ ev” 1961-ci ildə Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti Con Kennedi ilə Böyük Britaniyanın Baş naziri Harold Makmilanın görüş yeri olmuşdur. 80-ci illərdə Amerikanın Prezidenti olmuş Cimmi Karter isə burada Yeni il şənliklərini keçirmişdir. -33.

15. Kolin Pauell - ABŞ-ın Dövlət katibidir. 1937-ci il aprelin 5-də Nyu-York şəhərində, Yamaykadan köçüb gəlmiş mühacir ailəsində anadan olmuşdur. Məktəb və kollec təhsilini Nyu-Yorkda almış və coğrafiya üzrə bakalavr dərəcəsi qazanmışdır. Sonradan Corc Vaşinqton Universitetində biznes idarəçiliyi ixtisasına yiyələnmişdir. 35 il orduda qulluq etmişdir. Bu müddət ərzində müxtəlif hərbi vəzifələrdə çalışmış, bir sıra döyüş əməliyyatlarında iştirak etmişdir. 1989-cu ildə Amerikanın ali hərbi vəzifəsinə irəli çəkilmiş, Müdafiə Nazirliyi birləşmiş qərargahının rəisi olmuşdur. K.Pauell Amerika tarixində bu məsul vəzifəyə təyin olunmuş ən gənc hərbiçisi, eyni zamanda ilk afro-amerikalıdır. Küveytin təcavüzdən müdafiəsi məqsədilə keçirilmiş “Səhrada tufan” əməliyyatına BMT silahlı qüvvələrinin birləşmiş qərargahının rəisi kimi rəhbərlik etmişdir. Bir sıra dövlət mükafatlarına, o cümlədən iki dəfə Amerika Prezidentinin təqdim etdiyi “Azadlıq” medalına layiq görülmüşdür. Avtobiografik səciyyəli kitabın müəllifidir. Evlidir, iki qızı, bir oğlu və iki nəvəsi var. - 33.

16. Trubnikov Vyacheslav İvanoviç - Rusiya Federasiyası xarici işlər nazirinin birinci müavini, Müstəqil Dövlətlər Birliyinin üzvü olan ölkələrdə federal nazir rəqibində Rusiya Federasiyası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsidir. 1944-cü ildə anadan olmuşdur. 1967-ci ildə Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunu bitirmişdir. İnstitutu bitirdikdən sonra SSRİ Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin Birinci baş idarəsinə (xarici kəşfiyyat) işə qəbul olunmuşdur. 1992-ci ildən Rusiya kəşfiyyatının ali rəhbərliyinin tərkibinə daxil olmuşdur. 1996-cı ilin yanvarından Rusiya Federasiyasının Xarici Kəşfiyyat Xidmətinin direktoru işləmişdir. Ordu generalıdır. SSRİ-nin və Rusiyanın dövlət mükafatlarına layiq görülmüşdür. Xarici kəşfiyyat orqanlarının əməkdar işçisidir. Rusiya Təbii Elmlər Akademiyasının akademik, Rusiya Jurnalistlər İttifaqının üzvüdür. Evlidir, bir qızı var. -64.

17. Keri Kavano - ATƏT-in Minsk qrupunda ABŞ-ın nümayəndəsidir. 1976-cı ildə Florida Universitetində bakalavr dərəcəsi, 1978-ci ildə Notr-Dam Universitetində magistr dərəcəsi almışdır. 1984-cü ildə Dövlət Departamentinə işə qəbul edilərək aşağıdakı idarə və vəzifələrdə çalışmışdır: ABŞ-ın Berlindəki Səfirliyinin Konsul İdarəsi; Dövlət Departamentinin Avropa/Sovet Beynəlxalq Münasibətlər İdarəsi; ABŞ-ın Moskvadakı səfirliyinin siyasi şöbəsi; Dövlət katibinin müavininin Rusiya üzrə xüsusi müşaviri; Dövlət Departamentinin Cənub-Şərqi Avropa İdarəsinin direktoru; Dövlət Departamentinin Kipr üzrə xüsusi vasitəçisi; ABŞ-ın Berndəki missiyası rəhbərinin müavini. 1999-cu ildən ATƏT-in Minsk qrupunda ABŞ-ın nümayəndəsidir.- 65.

18. Jan Jak Qayyard - ATƏT-in Minsk qrupunda Fransanın keçmiş nümayəndəsidir. 1941-ci il dekabrın 31-də anadan olmuşdur. Filologiya (rus və serb-xorvat dilləri) və siyasi elmlər üzrə təhsil almışdır. 1967-ci ildə Fransanın Xarici İşlər Nazirliyində işə qəbul olunmuşdur. 1969-1970-ci illərdə hərbi xidmətdə olmuşdur. 1970-ci ildən yenidən Xarici İşlər Nazirliyində işə qayıtmışdır. 1972-1974-cü illərdə Budapeştdə, 1975-1979-cu illərdə Belqradda, 1979-1980-ci illərdə Sofiyada, 1980-1985-ci illərdə Vaşinqtonda Fransanın səfirliklərində çalışmışdır. 1985-ci ildə Fransa Xarici İşlər Nazirliyinin Mədəni, elmi, texniki əlaqələr şöbəsində işləmiş, 1985-1989-cu illərdə kadrlar şöbəsi müdirinin müavini, 1990-1994-cü illərdə Hamburq şəhərində konsul, 1994-1999-cu illərdə Zaqrebə səfir vəzifələrində çalışmışdır. 1999-2001-ci illərdə ATƏT-in Minsk qrupunda Fransanın nümayəndəsi olmuşdur. - 69.

19. Jak Şirak - Fransa Respublikasının Prezidentidir. 1932-ci il noyabrın 29-da anadan olmuşdur. 1957-1959-cu illərdə İdarəetmə Milli Məktəbinin tələbəsi olmuşdur. 1962-ci ildən Baş nazir kabinetinin məsul işçisi olmuşdur. 1967-1968-ci illərdə sosial məsələlər və məşğulluq məsələləri üzrə dövlət katibi, 1968-1971-ci illərdə iqtisadi və maliyyə məsələləri üzrə dövlət katibi vəzifəsində çalışmışdır. 1971-1972-ci illərdə Baş nazir yanında parlamentlə əlaqələr üzrə nazir işləmişdir. 1972-1973-cü illərdə kənd təsərrü-

fatı naziri, 1974-cü ildə daxili işlər naziri olmuşdur. 1977, 1983, 1989-cu illərdə Paris şəhərinin meri seçilmişdir. 1995-ci ildən Fransa Respublikasının Prezidentidir. Evlidir, iki övladı var. -69.

20. Yan Kubiş - ATƏT-in Baş katibidir. 1952-ci ildə anadan olmuşdur. 1976-cı ildə Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunu bitirmiş, diplomatik xidmətə qəbul olunmuşdur. 1992-ci ilədək Çexoslovakiya Xarici İşlər Nazirliyində müxtəlif vəzifələrdə, o cümlədən təhlükəsizlik və silahlara nəzarət üzrə şöbənin müdiri vəzifəsində çalışmışdır. 1993-1994-cü illərdə BMT-nin Cenevrədəki ofisində Slovakiyanın daimi nümayəndəsi olmuşdur. 1994-1998-ci illərdə ATƏT-in Münaqişələrin Qarşısının Alınması Mərkəzinin direktoru vəzifəsində çalışmışdır. 1998-1999-cu illərdə BMT Baş katibinin Tacikistan üzrə xüsusi nümayəndəsi və BMT-nin Tacikistandakı Müşahidəçilər Missiyasının başçısı olmuşdur. 1999-cu ilin iyunundan ATƏT-in Baş katibidir. -71.

21. Dünya Bankı 1945-ci ildə Bretton-Vuds sistemi çərçivəsində təsis olunmuşdur. Hazırda onun məqsədi inkişaf etməkdə olan və keçid iqtisadiyyatına malik ölkələrin iqtisadi və sosial inkişafına kömək etməkdir. Bu məqsədlə tərkibinə Beynəlxalq Yenidənqurma və İnkişaf Bankının, Beynəlxalq İnkişaf Assosiasiyasının və Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyasının daxil olduğu Dünya Bankı qrupu həmin ölkələrə maliyyə yardımı edir, onlar üçün məşvərətçi rolunda fəaliyyət göstərir və digər mənbələrdən investisiyaları təşviq edir. Qrupa həm də İnvestisiya Mübahisələrini Nizamlayan Beynəlxalq Mərkəz və İnvestisiya Təminatları üzrə Çoxtərəfli Agentlik də daxildir. -87.

22. Bill Klinton (Uilyam Ceferson Blayd adı ilə xaç suyuna çəkilmişdir) - 1946-cı il avqustun 19-da Arkanzas ştatının Hour şəhərində anadan olmuşdur. 1968-ci ildə Corctaun universitetini beynəlxalq məsələlər üzrə politoloq ixtisası üzrə bitirərək İngiltərənin Oksford universitetinə daxil olmuşdur. 1970-ci ildə ABŞ-a qayıtdıqdan sonra Yel universitetinin hüquq fakültəsinə daxil olmuş və universiteti hüquqçu diplomu ilə bitirmişdir. 1976-cı ildə Arkanzas ştatının prokuroru vəzifəsinə öz namizədliyini irəli sürmüş və seçkilərdə qalib gəlmişdir. Bir müddət keçdikdən sonra Arkanzas ştatının baş prokuroru seçilmişdir. İki ildən sonra bu ştatın qubernatoru olmuş və dörd dəfə dəlbədal həmin vəzifəyə seçilmişdir. B.Klinton 1981-1982-ci illərdə fərdi hüquq praktikası ilə məşğul olmuş və Arkanzas universitetində hüquqdan dərs demişdir. 1992-ci ildə ABŞ-ın 42-ci prezidenti seçilmişdir. 1996-cı ildə isə ikinci müddətə ABŞ prezidenti seçilmişdir. 2000-ci ildə Prezident kimi səlahiyyət müddəti başa çatmışdır. Evlidir, bir qızı var. -103.

Şəxsi adların göstəricisi

Antoni, Mark -9.
 Arçison, Deyvid - 9.
 Bəhmənov, Nizami - 6.
 Bitərəf, Həbibullah -7.
 Buş, Corc -14-23, 24,25,26,28,33,42,52,53,62,65,68,76,97,98,103,107,108,109.
 Buş, Corc Herbert - 14.
 Cəm, İsmayıl - 6,7,27,28.
 Çay, Əbdülxalıq - 7.
 Çeyni, Riçard (Dik) - 22,25,28,103.
 Eyzenhauer - 73.
 Frid, Dan -22.
 Heminquey, Ernest -81.
 İlkin, Baki - 27-28.
 İvanov, Sergey Borisoviç -84.
 Kavano, Keri - 22,26,28,33,51,53,62,63,65-68,70-71,73-76,81,84,85,86,87,96,97,98,103.
 Kennedi - 73.
 Klinton -103.
 Koçaryan, Robert - 25,26,42,50,52,53,62,63,74,81,87,88,103,104,105,107,109.
 Kubiş, Yan - 71-72.
 Qayyard, Jan Jak - 51,53,62,63,69,70-71,81,96,97.
 Qobl, Duqlas - 9.
 Oskanyan, Vardan -51.
 Pauell, Kolin - 22,25,28,33-41,42,43, 52, 53, 62,63,64,68,73,74,75,81,85,103,104,108.
 Putin, Vladimir - 6,53,64,76,84,85,98,109.
 Rays, Kondoliza - 22,26,28,103
 Robertson, -7.
 Şirak, Jak - 52,53,69,74,76,84,98.
 Şevardnadze, Eduard -7.
 Ter-Petrosyan - 105.
 Trubnikov, Vyacheslav - 51,53,62,64-65,70-71,81,84,85,86,87,96,98.
 Trumen, Harri - 33,42,73,81,96.
 Uikli, Cimmi - 33.

MÜNDƏRİCAT

İşgüzar səfərə	5
Vaşinqton görüşləri	11
Ki Uest danışıqları	33
Vətənə doğru	103
Amerika mətbuatından səhifələr	107
Əlavələr	110

Kitab Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Katibliyi
tərəfindən hazırlanmışdır

Kitabın hazırlanmasında
AzərTAc-ın materiallarından istifadə olunmuşdur

NUROL PRINTING & PACKAGING INDUSTRY INC.